

DIỄN ĐÀN

Số 20

Ngày 28/05/1991

nội dung

Thất bại của gã khổng lồ một mắt.	6
Bắc kinh - một mùa hè nóng bỏng	6
Bàn tay vô hình	8
Diễn đàn bạn đọc	
- Cách mạng ở Việt nam	10
- Kiến nghị.	11
- Đọc Chiếc chén vàng.	12
- Nên gọi bằng gì.	13
- Vấn đề kinh tế và dân tộc ở Đông Âu sau cách mạng	13
- Bàn về sự thống minh của người Việt nam.	15
- Đảng và người nghệ sĩ.	16
- Vai đồng với anh...	17
Người tạc tượng	18
Ngày tận thế	20
Sự tích ngọn tháp Babylon	22
Trang cười	23

tạp chí diễn đàn

do thanh niên Việt nam
tại Praha biên soạn và phát hành

Chịu trách nhiệm: Trần Hồng Hà
Kolej Strahov XI/42
16 017 Praha 6.

Tel: 35 49 79, xin phòng 42.

Mọi thư từ, bài vở, tiền ủng hộ xin
gửi về địa chỉ:

Lê Thanh Nhân
Samizdat Diễn Đàn
RESPEKT - BOLZANOVA 7
11 000 Praha 1.

Tel 22 26 51 - linka 04 - p. 111

Fax: (42) (02) 22 23 04

Số tài khoản ngoại tệ:

Devizové konto: 34833 - 1010759 - 111
Komerční banka
Na Příkopě 3 - Praha 1

Sai lời cùng bạn đọc

Thường thường người ta có thói quen chờ đón những kỷ niệm trọn của đời mình với sự hào hứng và những niềm ao ước. Mỗi năm chắc không ai lại không mong đến ngày sinh nhật của mình để có dịp gặp lại những bạn bè cũ, cùng hân huyên tâm sự. Cũng cái ngày đó người ta sẽ dễ sang bên những bọn bê của đời thường để nhớ lại những gì đã làm được, nhìn lại mình và tìm lấy cho mình một điểm sáng dù nhỏ trong tương lai.

Tương lai! Cái từ đó khi được đọc lên gợi trong tâm trí phần lớn những con người Việt nam một cảm giác rất khó diễn tả. Nếu có điều kiện, bạn hãy thử hỏi một câu sinh viên trường Đại học bách khoa Hà Nội khi cậu ta phải ngủ liêu đên trưa vì sợ dây sớm thì đối, không có gì ghê vào bụng. Bạn hãy thử hỏi một cô gái đang thân thờ trên đường phố chiều nay. Hãy thử hỏi một bác đập (Xem tiếp trang 9)

HỘP THƯ BẠN ĐỌC

Thời gian qua tính từ số 19 đến ngày 17.5.1991 chúng tôi đã nhận được:

Bài của các bạn sau đây:

Lão Hạc (), Nguyễn Trọng Hùng (Bratislava), Nguyễn Hoàng Linh (Budapest), Lê Minh Hiếu (Frenštát P/R), Jaroslav Procházka (Đ.A.T (Jablonec n/N), KK, Lê Thanh Việt (Košice), Cao Nguyễn Sơn, Đỗ Đức Thuận (Mladá Boleslav), Nguyễn Vương Việt (Povrly N/L), Thạch Thảo (Praha), GK (Trenčín), Atakdale (Uherské Hradiště), Phạm Minh Hoàng, Lê Nhị Hà, Nguyễn Anh Xuân, (BRD), Hồng Hoa (Liên Xô), Lê Anh Tuấn (Bulgary).

Tiền ủng hộ của các bạn:

Phạm Trần Tuấn (50K, BRATISLAVA), Nguyễn Trọng Hùng (50K, Bratislava), Lưu Vĩnh Yên (30K, Bratislava), Bùi Đức Sơn (50K, DETVA SIDL), Vương Văn Vinh (50K, Dunajská Streda), Lê Minh Hiếu (50K, Frenštát P/R), Trần Văn Thanh (50K, Nguyễn Thị Thúy (50K, Bùi Vinh Trường (50K, Hradec Kralové), Jaroslav Procházka (100K, JABLONEC n/N.), Hoàng Định (20K, JIČÍN), Mạnh Hùng (Bohdan) (50K, Jaroměr IV), Ngô Văn Hiếu (50K, Krupina),

Hàn Tử Phương (50K, LOUNY), Phạm Văn Bằng (50K, Louny), Cao Trọng Hòa (50K, Louny), Đỗ Đức Thuận (100K, Mladá Boleslav), Hồ Văn Thống (50K, MOCHOV), Nguyễn Việt Phương (50K, Mělník), Nguyễn Văn Hùng (100K, Ostrava), Từ Thắng (50K, Praha 4), Vũ Hoài An (200Kcs, Praha 4), Nguyễn Dũng (100K, Praha 8), Nguyễn Xuân Du (50K, RYCHNOV N/K), Vũ Thị Miên (100K, SEMILY), Trần Quốc Hùng (50K, SKALICA), Jiří Semorád (50K, Slany), Nguyễn Đức Hùng (50K, Soběslav), Huỳnh Văn Thịnh (50K, Teplice), Kim Kaukicová (300K, ŽILINA), Trịnh Thanh Hiền (10DM, BRD), Đặng Văn Châm (30DM, BRD), Phạm Hùng (350Kcs, BRD), Đinh Thị Thu Hồng (60K, BRD), Phùng Ngọc Tuấn (20DM, BRD), Phạm Ba (55\$ Can, Canada).

(Xem tiếp trang 9)

TIN VIỆT NAM

HÃNG VẬN TẢI DẦU ĐƯỜNG BIỂN VIỆT NAM

VN vừa thành lập một hãng vận tải đường biển để xuất khẩu dầu thô, khí tự nhiên và nhập khẩu nhiên liệu. Hãng này được thành lập dưới sự phối hợp của Bộ giao thông vận tải và bưu điện với PETECHIM (hãng xuất nhập khẩu dầu lửa VN). Mục tiêu xuất khẩu dầu đầu tiên của hãng là Nhật Bản và Singapore. VN mang rằng hãng này sẽ tiết kiệm được một phần ngoại tệ mạnh trước đây dùng để thuê các hãng vận tải nước ngoài.

(Indochina Project 19.4.91)

ĐẦU TƯ Ở VIỆT NAM

Trong vòng 3 năm cuối VN đã cấp giấy phép cho 25 hãng nước ngoài đầu tư vào khu kinh tế đặc biệt Vũng Tàu. Tổng số vốn đầu tư là trên 23 triệu US\$ bao gồm 10 cơ sở du lịch và dịch vụ, 6 cơ sở đánh bắt và chế biến thủy sản, 4 cơ sở công nghiệp nhẹ, 2 cơ sở thương mại và 3 hãng vận tải.

(Indochina Project 21.4.91)

XUẤT KHẨU LAO ĐỘNG

Theo bộ trưởng bộ lao động Trần Đình Hoàn thì "đảng và Nhà nước VN vẫn coi việc xuất khẩu lao động là một thể mạnh chiến lược trong tương lai". VN sẽ tiếp tục gửi công nhân lao động sang LX và một số nước Đông Âu và mong muốn mở rộng thị trường xuất khẩu lao động đến Trung đông, châu Phi, Cộng đồng Châu Âu, vùng Scandinavia, Nam Phi, thậm chí cả Lào và CPC.

(Indochina Project 21.4.91)

DƯƠNG THU HƯƠNG BỊ BẮT

Theo hãng tin Reuter, AFP thì nhà văn Dương Thu Hương đã bị giữ lại tại "nhà khách" của Bộ nội vụ từ ngày 17.4.91 vì tội định trốn ra nước ngoài những tài liệu phê phán đảng. Tại sân bay, hải quan đã tìm thấy trong hành lý của một Việt kiều có quan hệ với chị những tài liệu trên dự đoán là do chính chị viết và do cùng là nguyên nhân để bắt giữ chị và người đó.

(VNNews 20.4.91)

MỘT BẢN KIẾN NGHỊ NỬA HƯỚNG TỚI ĐẠI HỘI 7

Trong "Kiến nghị về một chương trình khẩn cấp nhằm khắc phục khủng hoảng và tạo ra những điều kiện thuận lợi để phát triển đất nước" của mình, giáo sư Phan Đình Diệu, một nhà toán học hàng đầu và thành viên chủ tịch đoàn Mặt trận Tổ quốc VN, đã viết rằng: đất nước đang bị ốm yếu trầm trọng là kết quả của "chế độ tập trung đã kiểm soát tất cả mọi mặt kinh tế, chính trị, tư tưởng, văn hóa và xã hội của đất nước", rằng liệu thuốc, công hiệu để chữa bệnh sẽ là "một nền kinh tế thị trường tiên tiến với sự kiểm soát kinh tế vì lợi ích của nhà nước trong sự đồng hợp với chế độ dân chủ và chính sách hòa hợp, hòa giải." Cũng giống, như đề nghị trong bức thư của bác sĩ Nguyễn Khắc Viện viết hồi tháng 1, giáo sư Diệu cho rằng Mặt trận sẽ đóng một vai trò quan trọng trong quá trình tiếp tới dân chủ hoàn toàn. Câu hỏi đặt ra là bản kiến nghị này có tạo nên được một tiếng vang nào không?

(BBC 18.4.91)

CÔNG NGHIỆP DẦU LỬA VIỆT NAM

Báo Saigon Newsreader đưa tin rằng đã có 18 hãng dầu lửa nước ngoài từ Anh, Bỉ, Pháp, Đức, Nhật Bản, Hà Lan, Nam Triều Tiên, Thụy Sĩ và Mỹ đề nghị giúp đỡ VN xây dựng một nhà máy lọc dầu.

Hãng dầu lửa hợp tác Việt-Xô (vietsopetrol) dự định nâng sản lượng dầu thô khai thác từ mỏ Bạch Hổ trong quý 2 lên đến 900 000 tấn, sản lượng của quý 1 là 796 800 tấn.

(Indochina Project 26.4.91)

VIỆT NAM TRẢ LỜI KẾ HOẠCH BÌNH THƯỜNG HÓA CỦA MỸ

Ngày 15.4.91 người phát ngôn Bộ ngoại giao VN đã công bố văn kiện trả lời chính thức của VN đối với kế hoạch bình thường hóa quan hệ giữa hai nước do Mỹ đưa ra:

"VN cho rằng bình thường hóa quan hệ sẽ tạo ra những điều kiện thuận lợi cho cả hai bên hợp tác giải quyết vấn đề CPC. Nhưng phía Mỹ lại cho rằng CPC là vấn đề tiên quyết dẫn tới bình thường hóa quan hệ."

"Bình thường hóa quan hệ là mối quan tâm của nhân dân hai nước và sẽ góp phần củng cố hòa bình, ổn định và phát triển ở Đông Nam Á. Nó sẽ tạo ra những điều kiện thuận lợi cho cả hai bên trong việc hợp tác giải quyết những vấn đề nhân đạo và những mối quan tâm chung khác, kể cả vấn đề CPC. VN đã sẵn sàng cho các cuộc đàm phán mang tính xây dựng với Mỹ về các vấn đề trên."

Về vấn đề CPC, văn kiện cũng nói rằng VN chấp nhận kế hoạch của LHQ "như một báo đảm giải quyết vấn đề CPC trên cơ sở tôn trọng độc lập và chủ quyền của CPC", rằng LHQ "đóng một vai trò quan trọng trong việc thực hiện hiệp ước trên", đồng ý một cuộc họp sớm của Hội đồng dân tộc tối cao CPC, chấm dứt viện trợ quân sự từ bên ngoài cho tất cả các phe phái ở CPC, ngưng bắn và khai mạc lại sớm hội nghị quốc tế Paris về CPC.

(Indochina Project 17.4.91)

NHỮNG DẤU HIỆU TIẾN BỘ TRONG QUAN HỆ MỸ - VIỆT

* 9.4.91 đại sứ Trịnh Xuân Lăng dẫn đầu đoàn đại biểu VN gặp gỡ phái đoàn Mỹ do thủ trưởng phụ trách châu Á và khu vực Thái bình dương Bộ ngoại giao Mỹ Richard H. Solomon dẫn đầu tại New York về vấn đề CPC, MIA và các vấn đề khác liên quan đến quan hệ hai nước.

* 11.4.91 Thượng nghị sĩ F. Murkovsky đề trình trước quốc hội một bản dự luật tạo điều kiện cho VN có thể thỏa mãn được các đòi hỏi của Mỹ tiên tối huy bỏ cấm vận kinh tế trên cơ sở VN đã cho phép "một tổ chức của Mỹ tiến hành điều tra, nghiên cứu trên lãnh thổ của mình" là MIA. Murkovsky nhận định rằng: "Cấm vận của Mỹ đối với VN đã không thành công. Nó đã không ngăn cản được VN nhận đầu tư từ những nước khác, trong khi đó kinh tế Mỹ cũng bị thiệt hại vì đã ngăn cản các hãng Mỹ đầu tư vào VN trong những ngành mà Mỹ có ưu thế. Nó cũng làm chậm những tiến bộ trong vấn đề MIA." Mơ ước của thị trường với VN cũng không làm mất vai trò của Mỹ ở CPC. "Những đòi hỏi cũ do cơ quan hành chính của tổng thống G. Bush đề ra đã nằm ở trên bàn 15 tháng nay, mà không đem lại kết quả gì. Đa phần lúc phải chuyển chúng đi rồi."

* Ba hãng dầu lửa của Mỹ: Exxon, Chevron, và Unocal đã hợp bản về những hợp tác có thể tiến hành trong lĩnh vực thăm dò và khai thác dầu lửa ở VN ngay sau khi Mỹ quyết định kết thúc cấm vận kinh tế. Phái đoàn 6 người của 3 hãng này (Amoco) vừa tham VN gần đây đã nhận định VN có tiềm năng lớn về dầu lửa.

* 20.4.91 Mỹ chính thức công bố sẽ mở cửa một văn phòng đại diện của mình ở VN phụ trách vấn đề tìm kiếm người Mỹ bị mất tích trong chiến tranh.

* 25.4.91 Thủ tướng Bộ ngoại giao Mỹ R. Solomon thông báo Mỹ quyết định dành cho VN một khoản viện trợ nhân đạo đầu tiên kể từ khi kết thúc chiến tranh đến nay với giá trị 1 triệu US\$ thông qua cơ quan nhà nước Mỹ về phát triển quốc tế.

* 20.4.91 Trong cuộc họp báo của bộ trưởng ngoại giao Nguyễn Cơ Thạch một nguồn tin đã được lộ ra: Mỹ đã dành một khoản tiền 11 triệu US\$ cho Tổ chức quốc tế về vấn đề di cư để đưa những người lao động VN tại Iraq về nước trước thời gian nổ ra chiến tranh.

* Từ 2 - 6.5 thượng nghị sĩ Mỹ J. Kerry thăm VN, Lào và CPC.

MIA - Missing In Action - lính Mỹ mất tích ở VN.

(Từ VNNews tháng 4 và 5.91)

GỬI NGOẠI TỆ VÀO NGÂN HÀNG

Ngân hàng ngoại thường dự định thu hút lượng ngoại tệ có giá trị khoảng vài trăm nghìn US\$ ngoại thị trường bằng cách đưa ra tỷ giá lãi suất 9,6% cho những khoản tiền gửi thời hạn 6 tháng, 6% cho những khoản tiền gửi không định thời hạn, bỏ qua nguồn gốc thu nhập ngoại tệ của những người gửi tiền, trong nước cũng như ở hải ngoại. Quy định này được áp dụng từ 2.5.91 (Indochina Project 26.4.91)

INDOVINA, NGÂN HÀNG NƯỚC NGOÀI ĐẦU TIÊN Ở VIỆT NAM

Sau 2 năm chờ đợi, Indovina, ngân hàng liên doanh giữa VN và nhóm Summa của Indonesia đã được phép hoạt động chính thức tại VN. Vốn của ngân hàng là 10 triệu dollar, mỗi bên chịu 50%, chủ tịch hội đồng quản trị là ông Đông Xuân Lan (kiêm giám đốc Ngân hàng công thương Việt nam), giám đốc ngân hàng là Edward Soeryadja. Ngân hàng này chỉ được hoạt động bằng tiền ngoại tệ và dịch vụ ngoại thường chứ không được phép kinh doanh tiền tệ VN. Lý do chính có lẽ là do hệ thống ngân hàng VN quá lạc hậu và dễ bị dễ bẹp bởi một ngân hàng năng động. Ngoài ra nhiều ngân hàng nước ngoài đã có văn phòng ở VN như Ngân hàng ngoại thường BFCF, ENP, Societe Generale, Credit Lyonnais et Indosuez (Pháp), Britain's Standard Chartered Bank (Anh), Thai Military Bank (Thái lan)... Về phía Mỹ, mặc dù chưa hủy bỏ lệnh cấm vận với VN, Bộ ngân khố Mỹ cho phép lập quan hệ với ngân hàng VN để điều hoà việc chuyển tiền của Việt kiều cho thân nhân ở VN.

(ĐĐNV số 3/91)

TIN THẾ GIỚI

VỢ NELSON MANDELA - TÔNG PHẠM BẤT CỐC VÀ GIẾT NGƯỜI

Ngày 14.5 tại Johannesburg, Nam Phi, Winnie Mandela, vợ chiến sĩ đấu tranh chống chủ nghĩa phân biệt chủng tộc Nelson Mandela, đã bị kết tội 6 năm tù vì tham gia vào vụ bắt cóc và đánh đập 4 thanh niên da đen. Winnie Mandela và một số người thân cận đã lôi 4 thanh niên này vào nhà riêng của bà ta ở Soweto và tàn nhẫn đánh đập họ. Một trong 4 người đã bị đánh chết. Nam ngoài đời trưởng đội bảo vệ của W. Mandela đã bị kết án tử hình vì vụ giết người này.

(Lidové noviny 15.5)

GEORGE BUSH CÓ BAO NHIÊU TIỀN??

Theo lời người phát ngôn của Nhà Trắng, Marlin Fitzwater, tổng thống Mỹ George Bush có tài sản tổng trị giá 3,5 triệu đô-la.

(Lidové noviny 17.5)

EDITH CRESSON: MẺ THỦ TƯỚNG PHÁP

Ngày 15.5 tổng thống Pháp François Mitterrand đã cử bà Edith Cresson, 57 tuổi, giữ chức thủ tướng chính phủ thay Michel Rocard vừa từ chức. Edith Cresson là phụ nữ đầu tiên trong lịch sử Pháp được cử giữ cương vị người đứng đầu chính phủ.

(Lidové noviny 17.5)

QUỐC BẦU CỬ TỰ DO ĐẦU TIÊN Ở NEPAL

Quốc bầu cử tự do đầu tiên ở Nepal, đất nước nằm dưới chân dãy Himalaja, với sự tham gia của nhiều đảng phái vừa được tổ chức. Theo kết quả kiểm phiếu chưa đầy đủ đảng quốc đại Nepal giành được đa số tuyệt đối. Tầng này đã chiếm được 103 trong tổng số 205 ghế trong Hạ nghị viện và sẽ có quyền đứng ra lập chính phủ. Vua Nepal buộc phải đồng ý tổ chức bầu cử sau các cuộc biểu tình với sự tham gia của hàng trăm nghìn người tại thủ đô nước này năm ngoái.

(Lidové noviny 18.5)

CHẤM DỨT 16 NĂM NỘI CHIẾN Ở ANGOLA

Ngày 1.5 tại Lisabon đại diện chính phủ Angola và tổ chức Liên minh dân tộc vì sự độc lập hoàn toàn của Angola (UNITA) đã ký kết hiệp ước chấm dứt 16 năm nội chiến ở nước này. Theo hiệp ước hai bên sẽ ngừng toàn bộ các hoạt động quân sự kể từ ngày 15.5. Cuối năm 1992 tổng tuyển cử với sự tham gia của nhiều đảng phái sẽ được tổ chức.

(Lidové noviny 3.5)

VIỄN CẢNH HÒA BÌNH Ở CAMPUCHIA VẪN CHỈ LÀ ẢO TƯỢNG

Ngày 2.5 thủ tướng Campuchia Hun Sen tuyên bố rằng Phnom Penh sẽ không tuân theo thỏa thuận ngừng bắn vì phe đối lập đã không tôn trọng thỏa thuận này. Thỏa thuận ngừng bắn được tất cả các phái đối lập và chính phủ Phnom Penh ký kết có hiệu lực từ ngày 1.5.

(Lidové noviny 4.5)

CU BA NỢ NƯỚC NGOÀI 7 TỶ ĐÔ LA

Theo tuyên bố của giám đốc Ngân hàng trung ương Cu ba hiện nay con số ngoại tệ mạnh Cu ba nợ nước ngoài đã lên tới 7 tỷ đô la, dự trữ ngoại tệ của nước này đang tụt xuống mức "rất thấp".

(Lidové noviny 6.5)

CÁC NHÀ KINH DOANH VẤN ĐO DỰ

Theo bản tin của Ngân hàng phục hồi và phát triển châu Âu (BERD) mặc dù các nhà đầu tư Tây Âu rất quan tâm đến các nước Đông Âu, số tiền đầu tư vào các nước này vẫn đang ở mức rất thấp. Theo BERD các hãng Tây Âu tính đến nay đã đầu tư vào Đông Âu 2,5 tỷ đô la.

(Lidové noviny 7.5)

BUÔN BÁN VŨ KHÍ TRÊN THẾ GIỚI

Theo số liệu của Viện nghiên cứu các vấn đề hòa bình Stockholm (SIPRI) năm nước thành viên thường trực Hội đồng bảo an LHQ đồng thời cũng là năm nước xuất khẩu nhiều vũ khí nhất thế giới. Giá trị xuất khẩu vũ khí của các nước này trong năm 1989 được tổng kết như sau (SIPRI phân mạnh la chỉ dùng những số liệu đã được kiểm chứng cẩn thận, bởi vậy trong thực tế các con số này phải cao hơn nữa): Liên xô 11,6 tỷ đô la, Mỹ 10,7 tỷ, Pháp 8,7 tỷ, Anh 1,6 tỷ, Trung quốc 779 triệu đô la.

Trong số 6 nước nhập nhiều vũ khí nhất trong các năm 1985 - 1989 có 4 nước nằm ở vùng Trung Đông: Iraq nhập 12 tỷ đô la vũ khí, Arab Saudi 8,7 tỷ, Syria 5,8 tỷ, Ai cập 5,7 tỷ đô la.

(Lidové noviny 10.5)

THỢ MỎ KUZBAS CHẤM DỨT BÀI CÔNG

Ngày 10.5 sau gần 10 tuần bãi công thợ mỏ ở vùng khai thác than Kuzbas, thuộc Siberi, đã trở lại làm việc bình thường. Cuộc bãi công bắt đầu từ đầu tháng ba. Những người bãi công đưa ra một loạt yêu sách không những chỉ về mặt kinh tế mà còn cả về mặt chính trị. Chẳng hạn như đòi tổng thống Gorbachov từ chức. Ủy ban bãi công đồng ý chấm dứt bãi công sau khi chính phủ Liên bang Nga cam kết sẽ đáp ứng các đòi hỏi kinh tế. Theo các nguồn tin chính thức cuộc bãi công của thợ mỏ đã làm nên kinh tế Liên xô thiệt hại 218 triệu rúp.

(Lidové noviny 11.5)

THANH NIÊN BULGARI DI CỬ RA NƯỚC NGOÀI

Trong vòng năm ngoái có khoảng 40.000 người trong độ tuổi từ 20 đến 35 di cư khỏi Bulgari, chiếm khoảng 50% số người di cư.

(Lidové noviny 13.5)

HỘI TÂM THƯƠNG LINH MỸ - XỔ VÀO MŨI HÈ NÀY

Hiệp hội tâm thương linh Mỹ theo giữa hai nhà lãnh đạo hai siêu cường quốc, George Bush và Mikhail Gorbachov sẽ được tiến hành vào khoảng mùa hè này. Từ giờ đến lúc đó hiệp ước về kiểm tra vũ trang sẽ được chuẩn bị để hai vị tổng thống có thể ký kết vào dịp này.

(Lidové noviny 14.5)

NẠN NHÂN CÁC VỤ XUNG ĐỘT DÂN TỘC Ở LIÊN XÔ

Theo số liệu của Bộ nội vụ liên bang từ đầu năm 1991 đến nay trong các cuộc xung đột dân tộc ở Liên xô đã có 200 người chết và 700 người bị thương. Số người tỵ nạn đã lên tới 700 000.

(Lidové noviny 22.5)

TỔNG THỐNG ETIOPHI BỎ TRỐN

Ngày 21.5 tổng thống Etiopi Mengistu Haile Mariam đã bỏ trốn khỏi thủ đô Addis Abeba. Hiện nay ông ta và gia đình đang ở Zimbabwe và đang xin cư trú chính trị ở nước này. Mengistu giữ chức tổng thống từ năm 1977, ba năm sau khi vua Etiopi Haile Selassie bị lật đổ. Tại Etiopi nội chiến kéo dài dai dẳng trong suốt thời gian ông ta cầm quyền. Trong mấy tháng gần đây những người khởi nghĩa đã giành được nhiều thắng lợi quan trọng, quân đội của họ đã chiếm được thành phố cảng duy nhất chính phủ còn giữ được. Hiện nay họ chỉ còn cách Addis Abeba vài chục km. Cũng với sự ra đi của Mengistu châu Phi có lẽ cuối cùng sẽ từ bỏ chủ nghĩa Mác - Lênin. Đầu năm nay Angola, Mozambic, Benin đã tuyên bố từ bỏ chế độ một đảng. Tuần tới cuộc đàm phán giữa chính phủ và những người khởi nghĩa sẽ được tổ chức ở Luân đôn. Hy vọng rằng nó sẽ đưa Etiopi, một trong những nước nghèo nhất thế giới tới gần hơn giấc mơ hòa bình và đưa dân Etiopi ra khỏi nạn đói triền miên.

(Lidové noviny 23.5)

MỘT THỜI ĐẠI LỊCH SỬ ĐÃ KẾT THÚC

Ngày 6.5 tên lửa Mỹ cuối cùng kiểu Pershing 2 đã bị hủy tại trường bắn Longhorn, bang Texas. Sáu ngày sau tại trường bắn Kapustin Jar hai tên lửa tầm trung cuối cùng của Liên xô cũng bị hủy. Hiệp ước hủy bỏ tên lửa tầm ngắn và tầm trung do Reagan và Gorbachov ký tại Washington năm 1987 như vậy đã được thực hiện đúng. Trong vòng ba năm thi hành hiệp ước này Liên xô đã hủy 1800 và Mỹ 800 tên lửa có tên trong danh sách. Đây là hiệp ước đầu tiên trong lịch sử, trong đó hai siêu cường quốc cam kết hủy bỏ toàn bộ một loại vũ khí hạt nhân. Thế giới bước sang một thời đại mới.

(Mladá fronta Dnes 14.5)

HÀNG NGŨ ĐẢNG CÔNG SẢN LIÊN XÔ THỪA THỐT DẦN

Năm ngoài 1,8 triệu đảng viên ĐCSLX đã trả lại thẻ đảng, trong vòng 3 tháng đầu năm nay lại có thêm 587 000 người nữa. Trong khi đó trong năm 1990 chỉ có 108 000 người gia nhập ĐCS.

(Mladá fronta Dnes 7.5)

DỊCH TẢ HOÀNH HÀNH Ở NAM MỸ

Trong tháng tư và tháng năm vừa rồi dịch tả hoành hành dữ dội ở các nước Nam Mỹ ven bờ Thái bình dương. Peru là nước bị thiệt hại nặng nề nhất. Tại nước này có hơn 172 000 người mắc dịch, trong đó 1250 người đã chết. Tổng thống Peru Alberto Fujimori tuyên bố rằng thiệt hại kinh tế do dịch tả gây ra ở nước này đã vượt quá 500 triệu đô la, chủ yếu là do số khách du lịch tới thăm nước này giảm mất 80% so với bình thường.

(Mladá fronta Dnes 10.5)

"IZRAEL KHÔNG BAO GIỜ TỪ BỎ MỘT Tấc ĐẤT CỦA MÌNH"

Ngày 11.5 tại buổi lễ khai mạc ngày hội tôn giáo ở Jeruzalem thủ tướng Izrael Jicchak Samir tuyên bố rằng Izrael không bao giờ chịu từ bỏ Jeruzalem, lãnh thổ phía tây bờ sông Jordan cũng như vùng Gazy. "Chúng ta sẽ không từ bỏ dù chỉ một tấc đất của mình," ông ta nói.

(Mladá fronta Dnes 13.5)

5 400 000 000

Số người sống trên hành tinh chúng ta hiện nay là 5,4 tỷ người. Theo LHQ con số này mỗi năm sẽ tăng thêm 35 triệu. Theo dự đoán khoảng giữa thế kỷ XXI số người trên trái đất sẽ lên đến 10 tỷ.

(Mladá fronta Dnes 16.5)

NHÀ DU HÀNH VŨ TRỤ ANH ĐẦU TIÊN

Ngày 18.5 đội du hành vũ trụ Xô - Anh đã bay vào vũ trụ trên tàu Sojuz TM 12, Chi Helen Sherman là người Anh đầu tiên bay ra khỏi không gian trái đất. Sau sáu ngày làm việc trên trạm quỹ đạo Hòa bình chi sẽ trở về trái đất.

(Lidové noviny 20.5)

SINH VIÊN NAM TRIỀU TIÊN BIỂU TÍNH

Ngày 26.4 sinh viên Kang Kjong-de bị cảnh sát đánh chết trong khi tham gia biểu tình. Hàng chục nghìn sinh viên đã lập tức xuống đường biểu tình phản đối, đòi tổng thống, thủ tướng và chính phủ từ chức. Hơn một chục người, phần lớn là sinh viên đã tự thiêu công khai. Vào những ngày này cách đây mười năm quân đội và cảnh sát Nam Triều tiên đã đàn áp đẫm máu sinh viên tại thành phố Kwangju. Chính phủ hiện đã phải tổng động viên lực lượng cảnh sát để đối phó với những người biểu tình. Sinh viên tử trạng bị chai cháy, gãy gộc san sàng đập nhau với cảnh sát. Ngày 22.5 thủ tướng chính phủ Ro Dze-bong đã phải từ chức nhưng phe đối lập cho rằng ông ta làm điều này "quá muộn".

(Theo báo chí Tiệp khắc)

TỔNG BÍ THƯ ĐCS TQ THĂM LIÊN XÔ

Ngày 15.5 tổng bí thư ĐCS Trung quốc Jiang Qemin đã bay tới Mátxcơ-va, mở đầu chuyến đi thăm chính thức Liên xô theo lời mời của Gorbachov. Đây là cuộc đi thăm Liên xô lần thứ hai tổng bí thư ĐCS TQ. Cuộc đi thăm lần thứ nhất năm 1957 do Mao Trạch Đông tiến hành.

(Mladá fronta Dnes 16.5)

THIÊN TAI KHỦNG KHIẾP Ở BANGLADES

Banglades, một trong những nước nghèo nhất thế giới, ngày 29.4 vừa qua lại gặp phải một tai họa khủng khiếp: cơn bão lớn nhất trong vòng 20 năm qua. Do ảnh hưởng của bão nước biển đã dâng cao hơn bình thường tới 6 mét, nhấn chìm vùng ven biển và các đảo ngoài khơi. Số người bị thiệt mạng lên tới gần 140 000. Sau khi bão tan hàng chục đảo nhỏ vẫn bị cô lập, không có cách nào để đưa thực phẩm và thuốc men vào cứu giúp những người bị nạn. LHQ và nhiều nước đã gửi viện trợ khẩn cấp trị giá tổng cộng hơn 200 triệu đô-la tới Banglades. Sau khi nước rút xác người, súc vật chết nằm la liệt khắp nơi. Dịch tả đã bắt đầu lan truyền. Sau cơn bão lớn này lại có cơn bão "nhỏ" đổ vào nước này. Điều đáng buồn là bão lớn hàng năm ở khu vực này thường xảy ra hơn là không xảy ra và Banglades với mức thu nhập bình quân đầu người 160 đô-la / năm không thể có biện pháp hiệu lực gì để phòng chống.

(Theo báo chí Tiệp khắc)

RAJIV GANDHI BỊ AM SÁT

Ngày 21.5 Rajiv Gandhi, chủ tịch đảng Quốc đại, nguyên thủ tướng Ấn độ đã bị am sát trong khi tham gia vận động bầu cử tại thành phố Sripierumpudir thuộc bang Tamilnad, nam Ấn độ. Kẻ am sát là một phụ nữ mang bom trong người. Bom nổ khi Gandhi vừa xuống xe và nhận hoa của người phụ nữ này. Cùng với Gandhi và kẻ am sát hơn chục người đứng xung quanh cũng bị thiệt mạng. Cuộc bầu cử kéo dài một tuần vừa bắt đầu vào ngày thứ hai 20.5. Kể từ lúc chiến dịch vận động bầu cử bắt đầu cách đây 6 tuần đã có hơn 200 người chết. Rajiv Gandhi nhận giữ chức chủ tịch đảng Quốc đại và ghế thủ tướng Ấn độ sau khi mẹ ông, bà Indira Gandhi bị lính bảo vệ bắn chết năm 1984. Lúc đó ông 41 tuổi và là thủ tướng đương chức trẻ nhất trên thế giới. Theo kết quả thăm dò dư luận đảng Quốc đại là đảng có nhiều cơ hội thắng cử nhất. Điều đó có nghĩa là Rajiv Gandhi có nhiều khả năng sẽ trở về với ghế thủ tướng. Các nhà lãnh đạo đảng Quốc đại đã mời bà Sonia Gandhi, vợ người quá cố, giữ chức chủ tịch đảng thay công những bà đã từ chối. Cuộc bầu cử đã bị hoãn lại.

(Lidové noviny 22.5)

TIN TIẾP KHẮC

LÍNH TIẾP TỬ VÙNG VỊNH

Ngày 6.5.91, 150 người lính trong số 200 của đội quân phòng chống chất độc hóa học tham gia chiến tranh vùng Vịnh đã rút về nước. Phần lớn trang thiết bị kỹ thuật của đội quân này đã được bán lại cho quân đội Arab Saudi. Một số lính sẽ còn ở lại vùng Vịnh một thời gian nữa làm nhiệm vụ canh gác bảo vệ cơ quan đại diện ngoại giao T K tại C5 oét hoặc huấn luyện quân đội Arab Saudi sử dụng trang thiết bị kỹ thuật mới.

(Theo Mladá Fronta Dnes 6.5)

THUẾ BÁO CHÍ

Hội đồng tài chính liên bang TK đã quyết định giảm thuế đánh vào báo chí từ 20% xuống 11% từ ngày 15.5. Quyết định này xuất phát từ kết quả nghiên cứu thăm dò dư luận của bộ tài chính từng nước Cộng hòa và sự phản đối mạnh mẽ từ phía các ban biên tập, nhà xuất bản trong cũng như ngoài nước. Mức thuế cũ đã đẩy nhiều tờ báo, nhất là ở vùng Slovakia vào tình cảnh gần như phá sản.

(Theo Mladá Fronta Dnes 7.5)

TRANH PICASSO BỊ ĐÁNH CẤP

Ngày 6.5.91, bốn bức tranh quý của Picasso (có giá trị dự đoán khoảng 29 triệu US\$) đã bị kẻ gian đánh cắp một cách rất đơn giản (phá cửa ra vào) từ cung điện Šternberský ở quảng trường Hracanský. Kết quả điều tra cho thấy các biện pháp bảo vệ, thiết bị báo động, ở đây quá sơ sài, thậm chí khả năng sẽ bị mất cắp này đã được một người nặc danh nào đó thông báo trước cho các quan chức cấp cao bộ nội vụ và cơ quan văn hóa. Phản thường lớn được đặt ra cho những người nào cung cấp tin tức giúp đỡ cuộc điều tra và lối kêu gọi giúp đỡ từ các nước khác cũng như cơ quan điều tra chống tội phạm quốc tế Interpol hiện thời vẫn chưa đem lại kết quả nào.

Các số liệu thống kê cũng cho thấy trong 40 năm qua có khoảng 60 đến 70% số hiện vật lịch sử mang tính văn hóa nghệ thuật cao ở TK đã bị đánh cắp, chủ yếu là tranh tượng và hiện vật cổ trong các nhà thờ.

(Theo Mladá Fronta Dnes từ 7 đến 22.5)

TIẾP KHẮC LẠI BÁN VŨ KHÍ

Do hoàn cảnh khó khăn trong sản xuất công nghiệp (nhất là ở Slovakia, nơi chỉ có ngành sản xuất vũ khí được phát triển) TK đã quyết định tiếp tục bán xe tăng T72 cho Syrie và như vậy đã phủ quyết lời hứa của tổng thống V. Havel khi lên nắm quyền là sẽ giảm tối đa tiến tới ngừng hẳn việc sản xuất và xuất khẩu vũ khí (trước đây TK đứng thứ bảy trên thế giới về tổng giá trị xuất khẩu vũ khí hàng năm). Quyết định trên đã gặp phải sự phản đối mạnh của Mỹ (mặc dù Mỹ cũng tuyên bố rằng sẽ không coi đó là cản trở cho việc Mỹ tiếp tục giúp đỡ nền kinh tế TK) và đặc biệt là của Izrael, rằng bằng cách này TK đã góp phần làm mất ổn định tình hình trong khu vực, giúp đỡ cho các hành động khủng bố chống lại Izrael. Phía TK đưa ra lập luận của mình rằng do hoàn cảnh bó buộc, rằng xe tăng không phải là vũ khí dành cho các hành động khủng bố, rằng bằng cách này TK muốn đòi lại phần nào trong số 2 tỷ US\$ cho Syrie vay từ lâu !! Đồng thời tuyên bố rằng chỉ có một khoản viện trợ lớn và ngay lập tức của Mỹ mới có thể giúp TK hủy bỏ quyết định trên!

Các quan chức TK cũng khó ăn nói hơn khi ngày 22.5 tổng thống Ba lan L. Walesa tuyên bố rằng Ba lan sẽ hủy bỏ mọi hợp đồng cung cấp xe tăng hiện đại cho Syrie.

(Theo Mladá Fronta Dnes 7. - 23.5.91)

BORIS JELCIN Ở PRAHA

Ngày 13.5.91, chủ tịch quốc hội CHLB Nga B. Jelcin đã đến Praha mở đầu cho chuyến đi thăm TK chính thức đầu tiên theo lời mời của chủ tịch quốc hội LB TK A. Duček. B. Jelcin đã gặp gỡ hội đàm với các quan chức liên bang cũng như các nước Cộng hòa về mối quan hệ chính trị, kinh tế giữa Nga và TK bằng những lời: "Tôi mong rằng sẽ tìm được sự hiểu biết chung. Chúng tôi phải hồi hân về những gì đã xảy ra ở đây. Ngay cả chúng tôi, cũng phải chịu đựng những hậu quả của chế độ độc quyền nhưng bây giờ thì tình hình sẽ thay đổi..."

(Theo Mladá Fronta Dnes 14-15.5.91)

THỦ TƯỚNG M. ČALFA THĂM CÁC NƯỚC ĐÔNG NAM Á

Từ ngày 12 đến 18.5.91 thủ tướng LB TK M. Čalfa đã đi thăm các nước Đông nam Á như: Thái lan, Indonesia, Bruney và Malaysia, đồng thời có ghé qua Pakistan. Mục tiêu chủ yếu của chuyến đi là các khả năng quan hệ buôn bán, hợp tác kinh tế giữa TK và các nước này.

(Theo Mladá Fronta Dnes 13-19.5.91)

XE TĂNG MÀU HỒNG

Ngày 16.5.91, chiếc xe tăng LX số 23 đặt ở quảng trường Smichov, Praha lại chuyển sang màu hồng. Trước đó nó đã mang màu sắc rực rỡ này một ngày khi một sinh viên trường nghệ thuật Praha, David Černý sơn hồng xe tăng (27.4.91) thậm chí ngay trước mắt cảnh sát với giấy phép giả mạo. Anh ta đang có nguy cơ bị đưa ra xét xử với tội gây rối, xâm phạm tài sản của người khác và giả mạo giấy tờ. Lần đó chính phủ TK đã phải chính thức xin lỗi LX và sơn ngay xe tăng lại màu cũ. Còn lần này thì chính phủ thực sự bối rối, khi những người thợ sơn lại là 17 đại biểu quốc hội TK. Họ tuyên bố rằng hành động đó nhằm mục đích phản đối sự lợi dụng luật hình sự chống lại hành động "nghệ thuật" của sinh viên D. Černý đồng thời chống lại thiên hướng chuyển sang tả của xã hội hiện nay. Nếu như hành động của sinh viên D. Černý được phân lớn dư luận TK ủng hộ thì những "thợ sơn" mới này bị phản đối nhiều hơn là tán đồng. Tổng thống V. Havel đã thâu tóm tình thần dư luận trong lời phát biểu của mình: "Nếu là tôi thì tôi sẽ không làm thợ sơn như vậy. Đó không phải là chỗ của các đại biểu quốc hội. Hành động này chỉ biểu lộ sự bất lực của họ trong khi họ có thể đưa ra bản bạc, biểu quyết cách giải quyết với chiếc xe tăng và cả những vấn đề quan trọng hơn nhiều trên cương vị của mình..."

Sự kiên trên đã gây ra phản ứng mạnh mẽ từ phía LX. Các cựu chiến binh LX tham gia chiến tranh thế giới thứ hai đã tổ chức quyên góp nhằm mua lại chiếc xe tăng đó (vẫn giữ nguyên màu hồng) để nhậm chúng, tổ cho con cháu của mình thấy "trình độ văn hóa của dân TK đến mức nào."

Theo tin gần đây cho biết các đại biểu "thợ sơn" đã đề nghị bỏ "quyền đại biểu" của mình đối với trường hợp này, tức là họ có thể bị đưa ra tòa, đồng thời sẵn sàng trả 20 000 Kčs để trả lại cho chiếc xe tăng màu cũ của nó. Những hình như lập sóng bài xích các tượng đài Xô viết vẫn không đứng lại. Tượng nguyên soái Koněv với dòng chữ đó dưới bệ: "Mày còn làm gì ở đây nữa?" là đối tượng tiếp theo xe tăng "hồng". Còn sơn tượng đài còn có thêm một nạn nhân nữa: đầu tượng J. Palach (người đã tự thiêu năm 1969 để phản đối sự xâm lược của LX vào TK) đặt ở công khoa triết trường tổng hợp Charles Praha bị sơn sang màu be. Chẳng lẽ lại là một sự trả thù?

(Theo Mladá Fronta Dnes 17-24.5.91)

○ Mục TIN TỨC do Triệu Đức Tuấn phụ trách.

THẤT BẠI CỦA GÃ KHÔNG LỘ MỘT MẮT

The Economist 11.05.1991

Campuchia - mùa mưa đã đến sau cánh cửa. Nó sẽ đem lại sự kết thúc của mùa chinh chiến. Ở Xiêm Riệp, một thành phố bị tàn phá cạnh Angkor Wat (thủ đô cũ) 5 dặm về phía Nam, bao trùm một không khí mệt mỏi và tù túng. Bốn tháng đầu năm, chiến sự đã xảy ra ở phía Bắc, các nhóm Khmer đỏ vẫn lần lượt trong rừng. Tuy nhiên, các nhà chức trách của chính phủ Phnom Penh đã thể hiện một niềm tin mới. Họ đã quét sạch phần lớn các căn cứ của kẻ thù và đuổi các đơn vị chính của Khmer đỏ đến tận biên giới Thái Lan. Chính phủ hy vọng rằng họ có thể đứng vững được đến khi cuộc đàm phán hòa bình được tiến hành theo điều kiện của họ hơn là chấp nhận điều kiện có lợi cho kẻ thù.

Lệnh ngừng bắn bắt đầu từ ngày 1 tháng 5, lần đầu tiên sau gần 12 năm có chiến sự. Lúc đầu, vẫn còn bao bọc ở khắp nơi, sau giảm đi đáng kể khiến Tổng thư ký LHQ thấy đúng là cần đưa các quan sát viên quân sự tới Phnom Penh. Một nhóm quan sát do tướng Ghanaian dẫn đầu sẽ tới đây khoảng giữa tháng 5, lần đầu tiên cho một chính phủ không có ghế trong LHQ. Ngày 2.6, chính phủ Phnom Penh và 3 phái đối lập, cùng với những người đố đầu của họ sẽ gặp nhau tại Jakarta (Indonesia) cho một hội nghị bàn tròn về hòa bình. Liệu đó có là giai đoạn cuối cùng của xung đột Campuchia?

Leng Vy, tỉnh trưởng Xiêm Riệp, không được lạc quan lắm. Tuy quân chính phủ có thắng lợi về quân sự song kẻ thù của ông ta vẫn có chỗ trú chân ở Thái Lan và vẫn nhận được những chuyến tàu chở vũ khí mới. Lực lượng đối lập mạnh nhất hoạt động ở Xiêm Riệp có khoảng 1200 đến 1500 lính Khmer đỏ với người cầm đầu tên là Ta Mok, một người không lộ một mắt, đã từng "trông coi" những cuộc tấn công sát kinh khủng nhất từ năm 1975 đến 1978. Tháng giêng năm nay, lính của Ta Mok đã tấn công vào Angkor Wat. Từ lúc đó họ mất quyền kiểm soát ở căn cứ của họ là Phnom Kulen, một dãy núi cách Xiêm Riệp 3 ngày đi bộ về phía đông bắc. Khmer đỏ đã để lại 120 tấn đạn.

Chiến thắng nửa của chính phủ được ghi lại ở phía Tây nam, giữa cang Kompong Som và Phnom Penh. Tại đây, Khmer đỏ đã bị đuổi đến tận dãy núi Cardomom. Chiến công lớn nhất được khẳng định tại vùng Battambang, quân chính phủ cho biết đã bắt gậy trung đoàn 415 - trung đoàn bạo vệ Bộ chỉ huy. Chính phủ còn cho biết thu được 360 tấn vũ khí và 3 xe tăng; và có một cơ sở quân sự TQ tu' trần. Khmer đỏ hiện nay đã mất quyền kiểm soát ở vùng gần Pailin, nơi họ đã thu lợi 5 triệu dollar hằng tháng.

Vì sao quân đội Phnom Penh, nổi tiếng vì tinh thần dũng cảm trong buôn bán hơn là trong chiến đấu lại có thể đi sức lắm nên những chiến thắng này? Những cuộc tấn công của họ bắt đầu bằng những trận ném bom dù dội, làm suy yếu đối phương. Chính phủ nhận được viện trợ lớn từ LX gồm đạn pháo và rốc ket. Liệu họ có được VN giúp đỡ không? VN nói là họ đã rút hết quân đội khỏi CPC vào tháng 10.1990. Lực lượng đối lập cho biết cuối năm 1990 vẫn còn 13 sư đoàn VN ở CPC cùng với các đơn vị tuyên truyền.

Chắc hẳn là vẫn còn người VN ở CPC. Phòng viên của tờ báo The Economist đã gặp 2 người đang ngắm cảnh gần Angkor Wat. Họ nói họ đang rút về VN. Một nhà ngoại giao Đông Âu cho rằng vẫn còn khoảng 12 000 lính VN tại CPC. Như vậy tại Jakarta chắc chắn sẽ lại có vấn đề về quân đội VN ở CPC, người báo cơ, người báo không.

Một mối đe dọa nữa đối với hội nghị Jakarta là mâu thuẫn vẫn chưa được giải quyết giữa VN, người ủng hộ chính phủ Phnom Penh và TQ, người tiếp tay cho Khmer đỏ. VN đã quyết định không đối đầu với TQ, kẻ thù truyền kiếp của họ trên hai mặt trận: biên giới phía Bắc và ở CPC. Họ nói họ chấp nhận bất cứ chính phủ nào ở CPC miễn là trung lập, tức là không phải tay sai của TQ. TQ đã đưa ra lập trường ở mức độ là họ không muốn Khmer đỏ trở lại nắm quyền ở CPC. Song họ đối chính phủ CPC hiện tại phải giải tán, cho đó là một phần của quá trình lập lại hòa bình.

"Vấn đề ở đây là chúng ta định làm vừa ý TQ hay là định giải quyết vấn đề", trợ lý của thủ tướng Hun Sen, ông Uch Kiman nói. Nếu chính phủ phải tự chịu trách nhiệm khi bầu cử thì phải có biện pháp cụ thể chặn đứng Khmer đỏ giành chính quyền. Chính phủ yêu cầu tất cả những người phạm tội ác phải bị loại ra khỏi danh sách ứng cử, tức là nhiều lãnh tụ của Khmer đỏ sẽ không đủ tiêu chuẩn ứng cử. "Làm sao TQ có thể thành công được bằng cách giữ một nhóm những tên sát nhân để làm con tin của đất nước?", ông Uch Kiman hỏi.

Píp Hon lược dịch

BẮC KINH MỘT MÙA HÈ NÓNG BỎNG

BET: Cách đây đúng 2 năm, phong trào đấu tranh đòi tự do, dân chủ của sinh viên Trung quốc đã đạt tới đỉnh cao. Trong suốt thời gian từ cuối tháng 4 đến đầu tháng 6 năm 1989, các cuộc bãi khóa, tuyệt thực, biểu tình... đã diễn ra ngay tại quảng trường Thiên an môn, trung tâm thủ đô Bắc Kinh. Cuối cùng, chính quyền phải dùng đến quân đội cùng với xe tăng đàn áp đám máu phong trào. Rất nhiều sinh viên và dân thường đã bị chết và một số lớn bị bắt. Mặc dù phong trào đã bị dập trong máu nhưng sự mong muốn tự do, dân chủ sẽ không bao giờ tắt trong lòng nhân dân Trung quốc, một trong số nước Cộng sản vẫn còn đang cố tồn tại.

Ngày nay, chúng ta nhớ lại sự kiện Thiên an môn với lòng cảm phục. Chúng ta không mong muốn có một sự kiện Thiên an môn tương tự xảy ra tại Việt nam. Nhưng không vì thế chúng ta chịu lùi bước trong phong trào đòi tự do, dân chủ cho quê hương.

Thông qua bài viết đăng trong tạp chí Beijing Review, 29.5 - 4.6.1989, cùng những tài liệu khác, chúng tôi muốn cùng bạn đọc nhớ lại sự kiện Thiên an môn này.

Trong mấy tuần qua, hàng triệu người Trung quốc đấu tranh cho dân chủ đã xuống đường với lòng dũng cảm phi thường. Đó là những sinh viên, những người đã đưa phong trào này từ những cuộc thảo luận ở trường học đến chỗ làm lay chuyển cả một dân tộc. Phong trào này được khởi xướng từ đêm tang Hồ Diệu Bang, cựu chủ tịch Đảng, mất ngày 15.4. Các hoạt động của cuộc tang lễ sớm chuyển thành biểu tình đòi dân chủ khiến nhà cầm quyền Trung quốc không thể chấp nhận được.

Những đòi hỏi chính:

Ngày 26.4, xã luận Nhân dân nhật báo (báo DCS) đã gây cuộc biểu tình với các hoạt động chống chính phủ của một nhóm người. Bài báo kêu gọi đảng và nhân dân chặn đứng bọn phiến loạn âm mưu lật đổ ban lãnh đạo đảng và chế độ XHCN.

Sinh viên bị xúc phạm tới lòng yêu nước. Ngày hôm sau, hàng trăm nghìn sinh viên đã xuống đường ở Bắc kinh để phản đối và đưa ra yêu cầu. Cảnh sát và lính đã đến ngăn chặn, nhưng không được. Vĩ hô những khẩu hiệu ủng hộ ban lãnh đạo đảng và CNXH, họ vừa đưa ra những yêu cầu, trong đó có việc bãi bỏ bài xã luận nói trên và công bố công khai của cải của các nhà lãnh đạo đảng và nhà nước.

Cuộc đàm thoại đầu tiên giữa một vài nhà chức trách của chính phủ với đại diện sinh viên không làm cho sinh viên hài lòng. Sinh viên bắt bình vì các hoạt động báo chí của họ không được cung cấp kinh phí một cách đúng mực.

Tự do báo chí:

Cuộc đấu tranh của họ đòi kinh phí cho báo chí có nghĩa là làm tăng tự do trao đổi thông tin. Thật là xấu hổ khi người Trung quốc phải nghe tin về Trung quốc qua nhà báo nước ngoài và phát từ nước ngoài về - một sinh viên nói.

Ngày 4.5, kỷ niệm ngày phong trào dân chủ của sinh viên cách đây 70 năm, Bắc kinh đã chứng kiến những cuộc biểu tình không lồ của sinh viên tất cả các trường đại học ở thủ đô.

Ngày 6.5, bản kiến nghị mang chữ ký của sinh viên 24 trường đại học Bắc kinh đã được trao cho chính phủ. Họ đòi nhà nước công nhận phong trào sinh viên, các cuộc đối thoại sẽ được công khai trên đài, cũng với cải cách chính trị, dân chủ và báo chí hoàn toàn bãi bỏ xã luận 26.4 của Nhân dân nhật báo.

Ngày 9.5, các nhà báo Trung quốc cũng trao kiến nghị có chữ ký của 1031 nhà báo, yêu cầu đảng đưa ra luật báo chí và tự do báo chí.

Tuyệt thực:

Để phản đối chính phủ trì hoãn liên tục cuộc đối thoại trực tiếp, sinh viên đã bắt đầu tuyệt thực ngày 13.5. "Chúng tôi phản anh nguyện vọng của nhân dân rằng một số nhà lãnh đạo chính phủ thời nhất cần phải từ chức, cần cải tổ chính trị kể cả về báo chí, và thật nhanh chóng".

Sau 4 ngày tuyệt thực, công chúng bắt đầu ủng hộ sinh viên. Hàng ngày, tin tức về sinh viên truyền đi khắp đất nước. Số sinh viên tuyệt thực lên tới 3 nghìn. The giới bắt đầu theo dõi. Sinh viên được giới báo chí ủng hộ.

Ngày 17.5, ngày thứ năm tuyệt thực, Bắc kinh lo lắng, cảm phẫn: đã hơn 1000 sinh viên phải đi bệnh viện vì suy sụp. Một sinh viên tuyên bố: "Chúng tôi sẽ tuyệt thực đến chết, chúng tôi sẽ chiến đấu cho đến khi chiến thắng đủ cơ phải hy sinh đến đâu."

Khoảng 1,5 triệu người đã ra nhập biểu tình, ủng hộ sinh viên mặc dù Tổng bí thư Đặng Triệu Tự Dương đã nói là sẽ không trừng phạt những người biểu tình, rằng ông ta tin là mục đích của sinh viên là tốt.

Công nhân, nông dân, tiểu thương và các nhân viên nhà nước, thậm chí cả những người trong quân đội không có vũ khí cũng xác định quyền lợi của họ cũng giống như của sinh viên. Họ đòi một số lãnh đạo đảng, nhà nước, phải từ chức. Biểu tình lan tới hầu hết các thành phố thuộc tỉnh và các thành phố cơ nữa.

Các đại biểu quốc hội kêu gọi:

Tại cuộc biểu tình 17.5, 12 thành viên của Ủy ban thường trực quốc hội đã khẩn thiết yêu cầu chính phủ triệu tập cuộc gặp mặt và bắt đầu đàm phán giữa hai phía. Bốn nhà lãnh đạo không đảng viên CS đã yêu cầu Tổng bí thư ĐCS và các nhà lãnh đạo khác trực tiếp ra quang trường Thiên An Môn và đối thoại trực tiếp với sinh viên để kết thúc cuộc tuyệt thực. Cùng ngày, 10 hiệu trưởng các trường đại học ở Bắc kinh đã gửi một bức thư chung cho lãnh đạo đảng và chính phủ yêu cầu họ đối thoại với sinh viên.

Mặc dù Thủ tướng Lý Bằng gặp đại diện sinh viên ngày 18.5, ông từ chối trả lời 2 yêu cầu cơ bản của họ là công nhận phong trào sinh viên là yêu nước và truyền trực tiếp các cuộc đối thoại trước công chúng. Thay vào đó ông yêu cầu Hội chủ thập đờ Bắc kinh đưa tất cả các sinh viên tuyệt thực đến bệnh viện.

Phần lớn các sinh viên tuyệt thực đã bị ốm, từ 9 giờ tối ngày 19.5 họ chuyển sang tuyệt thực ngồi. Cùng ngày vì trời mưa, họ chuyển vào xe ô tô, Tổng bí thư và Thủ tướng đã đến thăm họ. Tổng bí thư Đặng

hỏi sinh viên với một giọng ôn hòa hơn những người lãnh đạo khác, thậm chí còn rót nước mát: "Chúng tôi đến đây quá muộn." Ông xin lỗi và chấp nhận phê phán của sinh viên. Ông thuyết phục sinh viên ngừng tuyệt thực trước khi quá muộn. "Chúng tôi đã già nên không phải tính toán nhiều. Các anh còn trẻ, đường đi còn dài, cần phải chăm lo sức khỏe cho bản thân." Ông nói: "Những vấn đề các anh đặt ra sẽ được giải quyết" và nhấn mạnh là "những chuyện rất này phức tạp và để giải quyết cần phải có quá trình từ từ."

Thảm kịch càng trở nên bi ai khi đêm hôm đó khi Thủ tướng Lý Bằng thông báo trên ti vi là cần có những hành động cứng rắn để dẹp loạn, còn Tổng bí thư thì biến mất một cách đáng nghi ngờ.

Thiết quân luật được thi hành:

Tối ngày 19.5, hơn một nghìn xe quân sự, mỗi xe chở hơn 30 lính bị hàng nghìn người Bắc kinh chặn lại tại Gongzhufen, một ngã tư cách Thiên an môn 7 km, nơi hơn 100 nghìn sinh viên tiếp tục biểu tình đã hơn một tháng nay. Một bà già 60 tuổi ngồi chặn trước một xe quân sự, khóc và yêu cầu quân đội giải phóng nhân dân (PLA) không tiến vào quảng trường. "Những đứa trẻ (sinh viên) quá yếu ớt, các anh có lòng dạ dẫn áp chúng? Bắc kinh ủng hộ họ. Nếu các anh vẫn quyết tâm tiến lên, hãy vượt qua xác tôi đã", bà nói. Lực lượng quân sự ước chừng 150 nghìn lính đã bao vây thủ đô. Họ được lệnh tiến về Bắc kinh để "lập lại trật tự xã hội", theo lối một thiếu tá được phong vẫn ở ngoài ô.

Cuộc tuyệt thực đã kết thúc và biến thành cuộc biểu tình ngồi tại chỗ từ 9 giờ tối cùng ngày. Thanh phố cơ về trở lại bình thường khi thiết quân luật được ban bố. Đến đêm, quạ đã và ti vi, nhân dân đã nhận thức được rằng chính phủ quyết tâm dùng quân đội để trấn an tình hình mà Thủ tướng Lý Bằng gọi là "rối ren". Bài diễn văn của Lý gửi tới đảng, chính phủ và quân đội khẳng định rằng thủ đô đang ở tình trạng nguy ngập: tình trạng "vô chính phủ" ở Bắc kinh trở nên trầm trọng hơn, luật pháp và trật tự bị đe dọa, một số người định dùng những người tuyệt thực làm con tin để đe dọa và bắt đảng và chính phủ phải chấp thuận các điều kiện chính trị của họ. Họ muốn lợi dụng tình hình rối ren để đạt được mục tiêu chính trị của họ - lật đổ ban lãnh đạo đảng và chế độ XHCN.

Ngày 20.5, hội đồng nhà nước đã ra lệnh thiết quân luật ở khu vực chính của Bắc kinh từ 10 giờ sáng. Tuy vậy phần lớn dân thủ đô đã chống lại lệnh này. Khẩu hiệu chống thiết quân luật ở khắp nơi. Lý Bằng bị những người biểu tình công kích và đòi đuổi xuống khỏi vị trí. Phần lớn nhân dân giành ngày nghỉ 20.5 để giữ chân quân đội, đặt chướng ngại vật, còn một số người khác thì giải thích cho bộ đội biết những gì đang xảy ra tại thủ đô mấy tuần qua. Người Bắc kinh khó có thể chấp nhận một số lượng lớn bộ đội trong thành phố đến như vậy. Từ 40 năm nay họ chưa bao giờ chứng kiến cảnh này. Một bác công nhân già cho biết: "Ngày ca giữa những năm 40, khi còn nội chiến, trong thủ đô Bắc kinh cũng không có một tiếng súng". Thực chất Bắc kinh được giải phóng một cách hòa bình. Mặc dù chính phủ và bộ chỉ huy quân đội luôn thuyết phục nhân dân rằng thiết quân luật không nhắm vào họ, và quân đội không có ý định đàn áp sinh viên, nhân dân vẫn lo sợ.

"Chỉ cần nhìn quân lính với súng, lựu đạn cay và các vũ khí khác, tôi sợ đến mất ngủ. Vàng, tôi biết chính phủ bảo đó là vì nhân dân và đúng cơ hoàng loạn. Nhưng làm sao tôi có thể ngồi yên khi máy bay trực thăng gào thét trên đầu." - một phụ nữ nói. Phần lớn những người Bắc kinh được phỏng vấn đều cho hiện pháp quân sự này là không cần thiết và không chính đáng, "chẳng khác gì đem súng ca-nông đi bắn muỗi". "Chúng tôi không biết tại sao, chúng tôi lại được điều đến đây", một người lính nói. Nhân dân ở đó giải thích rằng họ muốn một Bắc kinh hòa bình, không muốn có sự đổ máu giữa quân đội và những đồng bào yêu nước tay không. Chưa có dấu hiệu gì chứng tỏ nhân dân sẽ mở đường cho quân đội vào thủ đô.

Đây là lần đầu tiên Bắc kinh bị thiết quân luật nhưng đã không có hiệu lực. 96 giờ sau khi công bố lệnh này, quân đội vẫn chưa tiến được vào thành phố.

Kết thúc đã mai:

Ngày 22.5, quân đội tại Tử Hyên được điều động

về Bắc kinh. Giới cầm quyền Trung quốc phải sử dụng quân đội tư vấn hướng của Đảng Tiểu Bình vì họ không tin tưởng vào quân đội thủ đô, có thể họ sẽ trung thành với Tổng bí thư cấp tiến Triệu Tử Dương, không đàn áp phong trào của sinh viên và nhân dân. Nhiều vụ đụng độ đã xảy ra giữa dân chúng và quân lính. Cả hai bên đều có người chết và bị thương.

Hai giờ sáng ngày 4.6, từng đoàn xe tăng dẫn đầu 35 000 lính thuộc quân đoàn 27 tiến vào trung tâm Bắc kinh nổ súng tấn công vào khoảng 60 ngàn dân chúng và sinh viên đang tập trung tại quảng trường Thiên An Môn. Ngày hôm sau, theo số liệu của Hội chữ thập đỏ Trung quốc thì có khoảng 2600 người đã bị chết. Nhưng theo sự ước lượng của tổ Time thì số người chết lên tới 5000 người. Ngoài ra hàng ngàn người khác đã bị bắt.

Sau vụ thảm sát này, chính quyền Trung quốc mở rộng một chiến dịch tuyên truyền rầm rộ. Trước hết họ tuyên bố: "Số người chết chưa tới 300 người, hầu hết là binh lính, chỉ có 23 sinh viên bị chết." Về sau họ lại tuyên bố là: "Không một sinh viên nào bị bắn chết tại quảng trường Thiên An Môn."

Phong trào đấu tranh đòi tự do dân chủ của sinh viên và nhân dân Trung quốc đã bị bạo lực đàn áp không thương tiếc. Nhưng nó sẽ không bao giờ bị quên lãng đối với những người yêu tự do, dân chủ.

Pip Hon & TD
(Tên bài và các đề mục là của BBT)

BÀN TAY VÔ HÌNH

The Economist 11.5.91

LÀ MỘT TRONG NHỮNG CUỘC THỬ NGHIỆM KINH TẾ TẬP BẠO NHẤT TRONG THỜI HIỆN ĐẠI, BA LAN VÀ CÁC ĐANG NGHỊ RA NHỮNG ĐỀ AN PHỤC TẬP LOẠI BỐ ĐÀN CÁC CÔNG TY NHÀ NƯỚC.

Công việc nặng nhọc đã bắt đầu. Không bị choáng váng chao đảo vì sự sụp đổ của chế độ CS, các nước Đông Âu đang hào hứng chào đón tư tưởng kinh tế thị trường hay ít ra là những lời nói hào hứng về nó, những biến nó thành hiện thực lại là một việc khó khăn hơn người ta tưởng nhiều sau 40 năm thực hiện nền kinh tế lập kế hoạch tập trung ương. Khu vực kinh tế nhà nước ở đây chiếm 80% làm cho nhiều người nghĩ rằng cùng phải 40 năm nữa các nước Đông Âu mới tạo cho khu vực kinh tế tư nhân một sức mạnh và độ lớn cần thiết. Để tạo ra một nền kinh tế thị trường thực sự, chính phủ các nước Đông Âu - Ba lan, Tiệp Khắc và Hungary - đã lập ra những kế hoạch tạo bạo chuyển hàng nghìn công ty nhà nước vào tay nhân trong vòng một vài năm tới. Nhưng trước tế là ở các nước này chưa từng tồn tại một tư tưởng, tư bản cơ sở thì với kế hoạch bán tài nhà nước càng nhanh, càng nhiều, Ba lan và khác được so sánh với những nhà thực nghiệm cường. Đó là một việc đầy mâu thuẫn và mạo hiểm và bị một phần không nhỏ dân chúng cũng như viên chức trong chính phủ phản đối. Mặc dù những chi tiết của các đề án còn đang được bàn cãi sôi nổi nhưng các nét chính thì đang dần dần trở rõ ràng. Các đề án này khác nhau ở hầu hết bước tiến hành, đồng thời người Ba lan cho kế hoạch của TK là diễn rõ và ngược lại. Còn Hungary thì nghĩ rằng cả hai kế hoạch đều không tưởng.

Kế hoạch của TK dự định chia 40 đến 80% quyền quản lý của 1000 đến 2000 công ty, xí nghiệp nhà nước thông qua các đợt bán đầu giá bắt đầu tháng 1 sang năm (tư hữu hóa lớn). 70% trong

4800 công ty nhà nước được đặt vào trong kế hoạch tư hữu hóa. Công ty nào không tìm được nguồn đầu tư hay người mua nước ngoài thì sẽ được đưa ra bán bằng hệ thống phiếu cổ phần. Danh sách các công ty đó cũng đã hình thành.

Mọi công dân từ 18 tuổi trở lên có quyền sử dụng phiếu cổ phần trong các cuộc bán đầu giá và họ phải trả tiền để đăng ký những phiếu này. Người ta dự đoán sẽ có khoảng 4 triệu người đăng ký phiếu với giá 500 Kcs và 1 đến 2 triệu người đăng ký giá 2000 Kcs. Chính những quy định về giá đăng ký cổ phần này làm cho kế hoạch của TK (kể cả của Ba lan nữa) để thực hiện và để tin tưởng hơn. Những "nhà đóng cổ phần" sẽ phải mạo hiểm một chút nhưng bằng cách này họ sẽ được khích lệ - ít ra là theo sự mong đợi của các nhà cải cách - để trở thành những người đầu tiên trong giới chủ nhân tương lai. Những người ủng hộ kế hoạch cổ phần trên cùng dự đoán rằng những đòi hỏi thông tin về các công ty nhà nước được đem ra bán đầu giá và lòng ham muốn của những người đóng cổ phần sẽ góp phần tạo nên cơ sở cho một thị trường chung khoan, những hãng môi giới, những công sở kinh doanh, tóm lại tất cả mọi biểu hiện của một thị trường tư bản phương Tây sẽ nở rộ nhanh chóng. "Nó sẽ còn rất thô sơ, có thể sẽ trở thành một miền Tây hoang dã nhưng một hệ thống quản lý mới sẽ được hình thành ngay lập tức" theo như lời một quan chức bộ tài chính.

Để an phiếu cổ phần sẽ được công bố cho dân chúng cũng với một lời nhấn nhủ đã quá nhàm chán: đây không phải là một cuộc phân chia tự do tại sản đất nước mà là một biện pháp cần thiết nhằm khôi phục lại nền kinh tế đã bị chế độ CS làm suy kiệt. Những số liệu cho thấy 70 đến 80% số công ty TK đang ở trong tình trạng sắp phá sản, và nhiều hãng sẽ sụp đổ hoàn toàn khi chúng được chuyển giao vào tay tư nhân và bắt buộc phải tự thân vận động. Thực tế đó sẽ làm chùn bước những người mua cổ phần khi họ phát hiện ra rằng họ sẽ chẳng thụ được lợi, gì mà còn bị mất cả chỉ lẫn chài ngay từ những bước đi đầu tiên.

Để an của Ba lan thì lại mang theo một lời nhấn nhủ ngược lại. Trong năm tới, mọi người Ba lan sẽ được nhận phiếu như là phần của mình trong tài sản quốc gia, điều đó có nghĩa là một cuộc phân chia tài sản tự do cho khoảng 20 đến 40 triệu người (tùy theo quy định là trẻ em có được nhận phiếu hay không) và mỗi người đều có trách nhiệm phải đặt phiếu của mình vào một trong những "tài khoản tư hữu hóa" sẽ được lập vào tháng 8. Những tài khoản này, được các nhà quản lý phương Tây điều khiển - nếu như có thể tìm ra được người nào đó - sẽ hoạt động như một ngân hàng đầu tư. Bước đầu, khoảng 70% quyền quản lý của khoảng 100 hãng lớn sẽ được phân chia cho những người có phiếu cổ phần. Tài khoản tư hữu hóa sẽ dùng các phiếu cổ phần mua lại các công ty nhà nước đồng thời tiến hành cả những khoản đầu tư lớn dưới sự quản lý của chính phủ.

Người ta mong đợi rằng những nhà quản lý tài khoản sẽ là những người tham gia tích cực đầu tiên vào công cuộc sửa đổi lại nền công nghiệp Ba lan. Họ sẽ được phép mua và bán cổ phần, tổ chức hợp tác kinh doanh với các hãng nước ngoài. Sau một thời gian đã được ấn định, những người có phiếu cổ phần trong tài khoản sẽ được phép mua bán phần của mình đồng thời mua cổ phần của các hãng khác bằng tiền mặt.

Các quan chức Ba lan nghĩ rằng đề án của TK có quá nhiều tham vọng, quá kén chọn và kết quả là trong tương lai sẽ có nhiều mối hợp tác kinh doanh bị để vờ. Nguyên nhân chính là những người đóng cổ phần không có được đầy đủ thông tin về các hãng, công ty nhà nước trong khi bản thân họ là những nhà đầu tư không có kinh nghiệm. Sự ngờ nghệch đó sẽ gây rối loạn trong việc quản lý các hãng tư nhân mới thành lập và làm cho các nhà đầu tư nước ngoài thất vọng, thậm chí sợ hãi.

Các quan chức TK công nhận rằng có quá ít thông tin về các công ty nhà nước, những lại lập luận rằng khả năng được tham gia quản lý thị trường với một giá cả chấp nhận được (mặc dù đó chỉ là sự phỏng đoán) sẽ là con đường ngắn nhất

cung cấp thông tin, tạo ra một thị trường tự do
có hiệu quả và là yếu tố kích thích hình thành
những nhà quản lý tương lai của thị trường đó. Họ
còn cho rằng thị trường cổ phần này sẽ được tiến
hành dễ dàng hơn, cũng không có trở ngại nào đối
với sự tham gia của các nhà đầu tư nước ngoài. Đến
lượt mình, TK cũng chế bai đề an của Ba lan là
đẩy ào tưởng, thậm chí chỉ là một sự lừa đảo. Vì
quyền hành nắm cả trong tay các tài khoản tư hữu
hóa nên việc đảo tạo các nhà quản lý từ những
người có phiếu cổ phần làm quen với thị trường
kinh doanh sẽ mất rất nhiều thời gian. Các tài
khoản đó thực ra chỉ là một dạng sửa sang lại của
nền kinh tế kế hoạch tập trung.

Còn Hungary thì lần tránh mọi dạng phiếu cổ
phần bởi vì thậm chí dưới thời CS, các công ty
nhà nước cũng đã hoạt động một cách tương đối độc
lập và các nhà đầu tư nước ngoài cũng như sự hợp
tác với các hãng ngoại quốc luôn được chào đón.
Họ tin tưởng rằng sẽ bán được phần lớn các công
ty nhà nước cho các nhà đầu tư nước ngoài, hoặc
cho người quản lý của chính lượng họ hay các nhà
kinh doanh trong nước. Ý nghĩ đó có thể là quá
lạc quan. Người Hung mong rằng đến năm 1993 họ có
thể tư hữu hóa được khoảng 500 đến 600 hãng, đến
năm 1996 thì 50 đến 60% tài sản do nhà nước quản
lý sẽ chuyển vào tay tư nhân.

Ở Ba lan và Tiệp khắc song song với đề an
phiếu cổ phần còn có cả các phương án khác được
đề ra: hợp tác hoặc bán hẳn các công ty cho nước
ngoài, xoa số công ty nào đã quá suy sụp và bán
đầu giá tài sản của nó... Cho dù có thể áp dụng
tất cả các biện pháp đó Ba lan và TK tin rằng họ
có thể bán hoặc tư hữu hóa được khoảng 50 công ty
mỗi năm, có nghĩa là nền kinh tế sẽ được chấp
chính sậu hàng chục năm nữa. Con đường đó gần như
chắc chắn sẽ dẫn đến sự xuống dốc của nền kinh tế
hoặc có thể còn tồi tệ hơn nữa. Tư hữu hóa bao
giờ cũng đi kèm với mạo hiểm nhưng sự bán "lẻ"
không cần thân cái đồng đô nát mà chế độ CS để
lại còn nguy hiểm hơn nhiều.

Người dịch: HN

HỘP THƯ... (tiếp theo trang 1)

Thư góp ý, đặt báo cho các bạn:

Hàn Zú Phương (), Lão Hạc (), Phạm Trần Tuấn
(BRATISLAVA), Hoàng Quân (Benátky), Nguyễn Trọng
Hùng (Bratislava), Lưu Vĩnh Yên (Bratislava),
Trương Thủy Hường (Bratislava), Nguyễn Hoàng Linh
(Budapest XI Kerulet), Phạm Tuấn (CHOMUTOV), Bạch
Sơn Hà (CHOMUTOV), Bùi Đức Sơn (DETVA SIDL), OBA-
LUNION (Dubí u Teplic), Lê Minh Hiếu (Frenštát
P/R), Jaroslav Procházka (JABLONEC n/N.), Hoàng
Dinh (JICIN), D.A.T (Jablonec n/N), Một bạn đọc
(Janov), Mạnh Hùng (Bohdan) (Jaromér IV), KK (Ko-
šice), Ngô Văn Hiếu (Krupina), Ngô Văn Hiếu (Krupi-
pina), Cao Trọng Hòa (Louny), Đỗ Văn Hiến (MLADA
BOLESLAV), Cao Nguyễn Sơn (MLADA BOLESLAV), Đỗ Đức
Thuần (Mladá Boleslav), Hồ Văn Thống (MOCHOV), Lê
Hai (Mikulašovice), Trần Cử (Mlada Boleslav), Trần
Hồng Thắng (PRAHA 10), Dương Văn Hải (Poltár),
Nguyễn Vương Việt (Povrly N/L), Thạch Thảo (Pra-
ha), Từ Thắng (Praha 4), Trần Duy Lượng (Praha
7), Nguyễn Dương (Praha 8), Lê Hữu Lung (Přerov),
Nguyễn Xuân Du (RYCHNOV N/K), Vũ Thị Miên (SEMI-
LÝ), Trần Quốc Hùng (SKALICA), Jiri Semorad (Slav-
ný), Nguyễn Đức Hùng (Soběslav), Một số bạn đọc
Svit (Svit), GK (Trenčín), Atakdale (Uherské Hra-
distě), Văn Hồ (Anh), Nguyễn Hải Phong (Áo), Dương
Văn Thường (BRD), Trịnh Thanh Hiến (BRD), Phạm
Minh Hoàng (BRD), Lê Nhị Hà (BRD), Nguyễn Anh Xuân
(BRD), Đặng Văn Châm (BRD), Phạm Hùng (BRD), Đinh
Thị Thu Hồng (BRD), Nguyễn Anh Xuân (BRD), Phùng
Ngọc Tuấn (BRD), Lâm Bắc Ngọc (BRD), Tiếng Nói
(BUNGARIA), Lê Hùng (Bỉ), Trần Anh Chương (CANA-
DA), Phạm Ba (Canada), Nguyễn Anh Thi (Hồng Kông),
Hoàng Yên (Hungary), Hồng Hoa (Liên Xô), Nguyễn
Văn Ngọc (POLAND), Phan Tấn Hải (USA).

Chúng tôi xin chân thành cảm ơn và mong nhận
được sự cộng tác, giúp đỡ cũng như góp ý trao đổi
của các bạn trong thời gian tới.

VÀI LỜI... (Xem từ trang 1)

xích ló đang đưa khăn lên quệt mồ hôi giữa trưa hè đầy
hoa phượng đỏ. Hỏi một người đang nằm dài trong trại
tị nạn ở Berlin hay hãy tự hỏi chính mình: tương lai
là cái gì, nằm ở đâu?

Đã biết bao nhiêu người trần trở với hai tử nhỏ bé
ấy. Người ta đã phải đánh đổi mạng sống của mình khi
chấp nhận hàng tháng trời lệnh đánh trên biển để
lấy một tương lai chưa chắc gì đã sáng sủa hơn, nhưng
mấy ai dám nghĩ rằng mình có thể thay đổi tương lai
của mình trên chính đất nước mình!

Khi xa xứ, ai lại không khắc khoải nhớ quê hương,
nhớ nồi chôn rau cắt rốn. Nhưng khi trở về với nó, lòng
người lại thất lại. Những bức thư chia tay của bạn
đọc khi lên đường về nước được sự chua chát:

"Đừng gửi báo đến nói tôi nữa nhé
Từ hôm nay xin tạm phôi xa nhau
Chào Thời mới, Diễm đàn, Diễm tin báo chí
Tôi trở về quê mẹ với niềm đau"
(Atakdale)

Quê hương mình đó. Máu của bao người đã đổ xuống để
tôi thấm thía cho lá cờ hồng, rồi ngày hôm nay một lời
nói thẳng cũng trở thành một gánh nặng, những góp ý chân
tình phải để chúng bị bỏ tù. Nhà văn Dương Thu Hương
đã bị bắt vì chỉ dám mưu cầu một "Chủ nghĩa xã hội đích
thực, nhân bản", ở đó không có chế độ "tập đoàn người
bộc lột người". Nguyễn Huy Thiệp nghe tin cũng đã bị
bắt vì dám "đạp đổ" các thân tượng.

Hắn các bạn còn nhớ những lễ kỷ niệm lớn 30, 40,...
rồi 60 năm thành lập Đảng, khi mà các khẩu hiệu chữ vàng
in trên nền đỏ được chằng đầy khắp phố phường, trên những
cổng chào chen ngang lối vào thành phố. Cùng với nó là
những bài diễn văn dài dằng dặc được đọc tại đại hội,
đăng trên báo để ca ngợi công lao trời biển của Người.
Chắc chắn rằng mỗi chúng ta ai cũng đã có lần vung nắm
tay lên, lấy hơi đẩy lồng ngực để hô lớn một câu "nhiệt
liệt" hay "muôn năm" nào đó. Chúng ta là nạn nhân của
xã hội này, nhưng cũng đúng quyền rằng chính chúng ta
vô hình dung cũng đã tiếp tay đưa đất nước mình đến nông
nỗi này. "Im lặng là đồng lõa với tội ác".

Lần này Diễm Đàn vừa tròn hai mươi sáu và cũng sắp
đầy một tuổi. Chúng tôi không kỷ niệm nó. Chỉ muốn nói
rằng anh em trong ban biên tập sẽ sát cánh cùng các bạn
chúng nào còn đủ sức lực. Hãy giúp chúng tôi bằng cách
tiếp thêm sức mạnh tinh thần. Một lời tâm huyết, một
câu thêm lễ là rất quý, nhưng có ích nhất đối với chúng
tôi vẫn là những phê bình, góp ý: các bạn hãy viết về
những điểm yếu của tờ báo để mỗi lần cầm đến nó, bạn
cảm thấy có một phần của mình trong đó.

Ngoài những cây viết đã qua quen thuộc như Thạch Thảo,
Atakdale, Hồng Hà, Hải Vân, Culi, Hoài Hương... gần đây
Diễm Đàn nhận được nhiều bài viết của những công tác
viên mới. Đó là cái cười nhẹ nhàng mà sâu sắc của Tiểu
Sơn, Nguyễn La Tú... "cười lên để xua đi cái ế bề bần
đầu". Đó là cái thâm thúy của Lão Hạc, nguyên ngữ ở một
"làng Vũ đại đồ tàn xuân", hay những vần thơ được tình
người của Ngô Hà. Đó là những đóng góp của các bạn ở
Hungary, Bulgaria, Ba lan và nhất là ở Liên xô. Ban hãy
cứ thủ đất bút viết, dù rằng bạn chưa làm việc đó bao
giờ. Cái chính là bạn sẽ góp thêm một tiếng nói để xua
đi nỗi sợ hãi đã bao năm cầm tù sự sáng tạo của con người.
Chúng tôi mong rằng sắp tới bạn đọc của Diễm Đàn sẽ có
đáp gập gỡ nhiều hơn với các tác giả quen thuộc cũng
như làm quen với các cây bút mới trên mỗi trang báo.

Các bạn thân mến!

Một năm tồn tại chưa phải là nhiều, nếu không nói
là quá ít, và lại chúng tôi cũng chưa làm được bao nhiêu.
Nhưng trong một năm đó chúng tôi đã cố gắng với tất cả
sự nhiệt tình và khả năng của mình. Ban biên tập vẫn
rất lạc quan khi tổ báo được các bạn đón nhận với sự
thông cảm chân thành, tất nhiên đó không phải là sự lạc
quan "vội mồm năm và quả cà muối, ta sẽ xây dựng thành
công CNXH". Không! Với trí tuệ và tuổi trẻ, cuộc đời
còn ở trước mắt tất cả chúng ta.

Thân ái chào các bạn.

BBT Diễm Đàn.

Mục Diễn Đàn Ban Đọc đấng tải tất cả những bài viết của tất cả các bạn không phân biệt những xu hướng, quan điểm chính trị khác nhau, về mọi vấn đề mà chúng ta quan tâm. Những bài viết không ký tên BBT đều là ý kiến riêng của tác giả.

BBT chờ đón sự tham gia đóng góp của các bạn gần xa cho mục ĐDDĐ trên tinh thần dân chủ và tôn trọng lẫn nhau.

BBT

CÁCH MẠNG Ở VIỆT NAM

I. VỀ CÔNG CUỘC ĐỔI MỚI Ở VIỆT NAM:

Từ mấy năm nay, nhà cầm quyền Việt nam dưới chiêu bài đổi mới có lẽ đã thu hút được sự chú ý và một số thiện cảm nhất định của các nước trên thế giới. Theo nhận định của Đảng cộng sản Việt nam, với những đổi mới đề ra ở Đại hội VI, "tình hình kinh tế-xã hội (Việt nam) bước đầu ổn định, tạo thế đi lên"(1), và như vậy "khẳng định con đường chúng ta đi là đúng"(2).

Tuy nhiên, nhìn vào hiện trạng Việt nam hiện nay, hẳn không ai không hoài nghi về tính chất của cái gọi là đổi mới đó. Những hàng hóa tràn ngập thị trường (tất nhiên không ít trong số đó là đồ "rôm"!), những cuộc hội hè, vui chơi, thi hoa hậu... tạo nên một cảm giác phồn vinh giả tạo, không danh lừa được ai có chút suy nghĩ. Đổi mới gì, khi tiếp tục chúng ta vẫn không làm ra được một sản phẩm đáng kể cho nền kinh tế quốc dân, cả nước sống thoi thóp bằng đồ do người Việt ở nước ngoài gửi về, cùng với hàng lậu nhập bừa bãi từ Lào, Thái lan, Campuchia. Đổi mới gì, khi đời sống nhân dân lao động lương thiện ngày càng xuống dốc, tệ nạn xã hội tăng, đến mức không lối, đạo đức kỷ cương suy đồi tham hại. Biết bao triệu người đói, ăn hàng năm khiến ta phải hồ nghi về con số xuất khẩu gạo vốn là niềm tự hào của nhà cầm quyền Việt nam. Thực trạng nước nhà hiện nay cho thấy cái gọi là đổi mới trong suốt mấy năm qua không hề đưa lại một đổi mới về góc rẽ, như vậy, và còn nhiều lý do nữa, khiến tôi không thể gọi đó là đổi mới.

Chỉ có thể nói rằng, ở một thể cũng quản, khi cao trào đổi mới trên toàn thế giới, nhất là Đông Âu, đang lên mạnh, khi không thể tiếp tục ngăn cản những thông tin thường ngày đến với mọi người, khi khát vọng được sống trong tự do và hạnh phúc của nhân dân lên đến tột đỉnh, nhà cầm quyền Việt nam đành bỏ tay, nhắm mắt "kê cho dân làm", điều đó dẫn đến một quá trình tôi tạm gọi là "cuộc đổi mới tự phát" của nhân dân, mà trong thời gian đầu có đạt được một số kết quả nhất định, song rốt cục cũng không giải quyết được tình hình suy sụp của nước nhà hiện nay, nhất là sau khi Đảng cộng sản Việt nam nhận ra nguy cơ thất bại của mình và dùng mọi biện pháp để bop nghet những cái mới còn trong trứng nước ấy.

Mặt khác, không thể nói đến một cuộc đổi mới thực sự, nếu không có đổi mới về chính trị, chấp nhận cơ chế đa nguyên, đem lại nền dân chủ thực sự cho nhân dân, điều mà theo tôi, Đảng cộng sản Việt nam chưa hề có ý định.

II. Thành thử, đổi mới ở Việt nam đòi hỏi phải có một cuộc cách mạng. Vấn đề là tính chất của cuộc cách mạng đó như thế nào? Hẳn khả năng rõ rệt được đặt ra.

Một là theo mẫu của đa số các nước XHCN cũ ở Đông Âu và một phần nào đó của Liên xô. Tách rời vai trò Đảng (công sản) và nhà nước, tuyên bố xóa bỏ vai trò lãnh đạo ghi trong hiến pháp của Đảng cộng sản, dẫn đến chấp nhận đa nguyên (Liên xô), Đảng cộng sản từ từ rút lui nhường chỗ cho các chính đảng khác một cách hòa bình (Hungari), hay dùng vai trò tích cực của giới trí thức trong "cuộc cách mạng Nhung" (Tiệp khắc). Tôi không nhắc đến trường hợp Cộng hòa dân chủ Đức, vì vai trò lớn của Cộng hòa Liên bang Đức, dù ở đây, trước khi hai nước Đức thống nhất, một số cải cách mang tính đổi mới đã được thực hiện. Trường hợp Bungari, quá trình đổi mới chưa mang tính thuyết phục, nhiều đường lối tai hại của Đảng cộng sản vẫn được hiện hành sau khi đảng này đổi tên.

Khả năng thứ hai là mô hình cách mạng Rumani và một phần nào đó Trung quốc, nghĩa là ở các nước mà chế độ độc tài được duy trì ở mức cao hơn, truyền thống dân chủ ít hơn và tương đối biệt lập với nước ngoài. Ở Rumani, cuộc cách mạng của nhân dân đã bị một bè lũ trong Đảng cộng sản lợi dụng để hết càng lấn nhau, có thể coi đây là cuộc thanh trừng nội bộ. Viên cảnh Rumani sau cách mạng chưa có gì sáng sủa hơn. Cuộc cách mạng của thanh niên Trung quốc (như một tờ báo ở Việt nam đã gọi là "biểu hiện gay gắt của những khuynh hướng lật đổ, xóa bỏ toàn bộ chế độ XHCN (3)"), dưới ảnh hưởng nhất định những ý tưởng của Phương Lê Chí, thông qua tọa đàm, đối thoại, hội thảo... hình thành một "tập đoàn áp lực" với hy vọng hòa nhập vào Quốc hội, các cơ quan Đảng và nhà nước như một lực lượng chính trị đối lập, đã bị đàn áp một cách thẳng tay đẫm máu. Dùng là kho lòng đổi mới được một cách bình đẳng với những kẻ được trang bị xe tăng và đạn pháo! Ở Việt nam, Đảng cộng sản bám lấy con tuyến mục nát vẫn khẳng định vai trò lãnh đạo của mình là một trong năm "bài học lớn"(4) của "thực tiễn cách mạng nước ta"(5) và do đó "không thể thiếu"(6) trong bước đường tiến lên CNXH mà "nhân dân ta quyết tâm đi theo"(7). Một cuộc cách mạng hòa bình với những lợi ích rõ ràng, theo thiện ý của tôi chưa có cơ sở ở Việt nam trong những năm sắp tới. Nó đòi hỏi một nền tảng văn hóa xã hội và kinh tế tương đối phát triển, một truyền thống dân chủ lâu đời và dân trí cao. Những điều chưa có ở nước ta hiện nay.

Hơn nữa, theo tôi, có lẽ giới trí thức nước ta chưa được chuẩn bị và chưa đủ khả năng làm động lực cho cuộc cách mạng như vậy. Nhà nước công an trị "dưới sự lãnh đạo của Đảng"(8) sẵn sàng đàn áp mọi lực lượng đối lập, dưới chiêu bài "bảo vệ vùng, chức Tổ quốc và chế độ XHCN"(9) trước những "thủ đoạn thâm độc và nham hiểm"(10) của "các lực thù địch"(11). "Cuộc cách mạng Nhung" khó lòng thực hiện được ở nước ta trong thời gian tới đây. Còn lại khả năng thứ hai, mới nghĩ đến đả rung minh. Dân tộc Việt nam đã chịu qua nhiều đau khổ qua những cuộc chiến tranh chính nghĩa có, phi nghĩa có, và đã quá mệt mỏi cho một cuộc "huynh đệ tương tàn" mới, "hứa hẹn" đầy máu và nước mắt. Tuy vậy, nếu ngưng ký lại, chúng ta có thể thấy rằng các nước XHCN cũ ở Đông Âu, với những đổi mới đầy khích lệ như vậy, vẫn còn những khó khăn chồng chất. Những mâu thuẫn về vấn đề dân tộc vẫn là những câu hỏi nan giải đối với Liên xô và Nam tự, chưa kể đến nền kinh tế suy sụp ở các nước này, và Ba lan. Nạn quan liêu và thái độ lao động cùng như trình độ người lao động là vấn đề day dứt ngay cả ở một nước phát triển vào bậc nhất của khối XHCN cũ ở Đông Âu như Cộng hòa dân chủ Đức. Hungari, một nước được coi là có truyền thống đổi mới từ những năm đầu của thập kỷ bảy mươi, vẫn gặp vô số khó khăn với món nợ khổng lồ đối với nước ngoài. Những phân tử dân tộc chủ nghĩa quá khích chỉ làm tăng thêm những mối lo trong trật tự xã hội của các nước này. Phải chăng tất cả những điều này là hạn chế của tính chất hòa bình trong các cuộc cách mạng Đông Âu? Vì "hòa bình" nên chưa dứt bỏ được hết những cái xấu của quá khứ, chưa thật triệt để theo cái mới?

Có nhiên, không phải vì thế mà chúng ta muốn theo con đường thứ hai. Vì cho dù thế nào đi nữa, nhân dân Việt nam cũng không thể cần rang qua, thói kỳ quặc đố kỵ lên CNXH gọi "nhiều chàng đường" (12) mà chẳng đầu đại khoảng "vài bả kế hoạch nam nam (13)"? Trên bố vức tham, dân tộc ta không còn cách lựa chọn nào khác.

Khuất Nguyễn
(Budapest)

Chú thích:

(1), (2), (4), (5), ..., (13): "Cường lĩnh xây dựng CNXH trong thời kỳ qua độ" (Báo nhân dân 1-12-90)
(3): "Trung quốc, một vấn đề liên quan đến văn nghệ" (Phường Lưu, Báo văn nghệ 29-9-90)

Những đoạn có gạch dưới: tôi nhấn mạnh.

KIẾN NGHỊ

Trong thời gian gần đây, ban biên tập nhận được một số ý kiến, bản kiến nghị của các bạn đọc hướng về đại hội Đảng lần thứ 7. Vì khuôn khổ tờ báo nên chúng tôi chỉ xin đăng dưới đây một trong những ý kiến đó.

BBT

Kính gửi: ngài Chủ tịch Quốc hội
nước Cộng hòa XHCN Việt nam

Thưa ngài Chủ tịch,

Theo thông lệ thì Quốc hội nước ta lại sắp họp kỳ thường ban niên năm 1991. Tôi là một công dân bình thường của nước Việt nam. Trước cảnh đất nước tiêu điều, lòng người ly tán hiện nay (nguyên nhân của sự suy thoái đó, cũng như phương hướng, cần làm để đưa đất nước thoát ra khỏi tình trạng bế tắc hiện nay, đã được ông đại tá Thành Tín và các cụ Nguyễn Khắc Viện, Hoàng Minh Chính nêu lên trong bản kiến nghị gộp ý với Đảng CSVN, dù sự hiểu biết hạn hẹp nhưng với trách nhiệm công dân khi đất nước khốn cùng, tôi xin gửi đến Ngài đề nghị sau đây, mong ngài và các đại biểu Quốc hội xem xét để quyết định trong kỳ họp tới. Để bước đầu tháo gỡ những bế tắc trầm trọng hiện nay, tạo cơ sở cho mọi tầng lớp nhân dân Việt nam được đồng góp trí tuệ, tài năng của mình vào sự nghiệp khôi phục và xây dựng lại đất nước.

I. Đề nghị Quốc hội xóa bỏ điều khoản định lãnh đạo của Đảng CSVN đối với nhà nước và xã hội Việt nam ghi ở điều 4 của Hiến pháp nước ta. Vì lẽ rằng một đất nước mà lại có ca một tổ chức đảng phái, đứng hơn là một nhóm người đứng ngoài và cao hơn cả cơ quan lập pháp và cơ quan hành pháp thì thực chất đó là một đất nước vô chính phủ. Việc điều hành đất nước phong phái bằng các điều luật của cơ quan lập pháp mà là bằng ý muốn chủ quan của một số ít người lòng quyền, thao túng. Thực tế đất nước ta trong 30 năm qua, đã chứng minh điều đó. Mặt khác đã từ lâu, mỗi đường lối và biện pháp cai trị đất nước chúng ta đều "theo gương" Liên xô. Nay nước thành trì XHCN này cũng đã xóa bỏ điều khoản vai trò lãnh đạo của ĐCS trong hiến pháp nước họ. Vậy thì Quốc hội nước ta cũng cần noi gương Liên xô mà thực hiện điều này.

Đảng CSVN có thể cứ tiếp tục lãnh đạo đất nước bằng cách thông qua tài năng và trí cách của những đảng viên được nhân dân tín nhiệm qua các kỳ bầu cử tự do và trung thực.

II. Tên gọi của một nước biểu thị tập trung nhất mục tiêu phấn đấu của nhân dân nước đó trong một thời kỳ lịch sử?

CNXH có thể là tốt đẹp, nhưng trong tình hình thế giới hiện nay và nhất là ở nước Việt nam thì CNXH đang hoàn toàn là điều ảo tưởng. Trong khi đó dân chủ, tự do là quyền lợi thiêng liêng của con người thì ở nước ta, dù đã qua 30 năm dân chủ-cộng hòa và 15 năm XHCN rồi, những thực tế mới có ở trên giấy tờ (hiến pháp). Trong tương lai, với sự nỗ lực phấn đấu của mọi lực lượng, mọi tầng lớp nhân dân thì cũng phải mất ngàn ấy năm nữa nhân dân Việt nam mới có được một nền dân chủ thực sự chân chính. Để xác định rõ mục tiêu quan trọng và cấp bách này, tôi đề nghị thay cụm từ XHCN bằng cụm từ dân chủ trong tên của nước Việt nam. Cụ thể tên nước là:
Nước Cộng hòa dân chủ Việt nam

III. Đề nghị Quốc hội có quyết định chỉ việc cấp ngân sách nhà nước cho những hoạt động của Đảng CSVN. Cũng như các đảng phái, hội đoàn khác, Đảng CSVN có thể cứ tiếp tục các hoạt động và bành trướng các ban bộ trong bộ máy lãnh đạo của mình, những phái băng của cải, tiền bạc của các cơ quan và đảng viên CS chứ không phải bằng mồ hôi nước mắt của toàn dân như từ trước tới nay.

IV. Có quyết định rút hết các cố vấn, chuyên gia quân sự và kinh tế ở Lào và Campuchia về nước để khỏi bị thế giới lên án là xâm lược, bành trướng. Nếu các chuyên gia, cố vấn đó thực sự có tài thì xem xét bổ nhiệm vào các chức vụ thích hợp, phục vụ cho việc xây dựng đất nước. Chấm dứt tình trạng "việc nhà thì nhác, việc chú bác thì siêng" đã gây không ít hao người tổn của trong mấy chục năm qua.

V. Thành lập đoàn thanh tra của Quốc hội thanh tra toàn bộ các trại giam, hiện có trong cả nước. Qua đó trả lại tự do cho tất cả những người bị giam giữ (có xét xử và không xét xử) vì đã có ý kiến đòi tự do, dân chủ và vì bất đồng quan điểm với Đảng CSVN trong việc xây dựng và phát triển đất nước.

VI. Đề nghị Quốc hội có biện pháp cụ thể tạo điều kiện cho Mặt trận Tổ quốc Việt nam hoạt động. Đề nghị Mặt trận Tổ quốc Việt nam trung tâm đoàn kết, tập hợp toàn thể nhân dân Việt nam trong nước và Việt kiều ở nước ngoài chung lòng chung sức vào công cuộc phục hưng đất nước. Trước mắt (vào dịp quốc khánh 2-9 hoặc cuối năm nay) mở một cuộc đại hội với tên gọi là Đại hội hòa giải dân tộc và xây dựng lại đất nước Việt nam bao gồm đại biểu của các tầng lớp, các lực lượng, các thành phần trong nước và Việt kiều ở ngoài nước để ban định hai việc:

a) Giải toả những bất đồng cố hữu giữa các khuynh hướng chính trị trên tinh thần cố kết dân tộc.

b) Đóng góp ý kiến về mục tiêu và biện pháp xây dựng lại đất nước.

Kết quả của đại hội này là cơ sở định hướng cho hoạt động của Quốc hội và Chính phủ từ nay cho đến lúc có đủ điều kiện bầu lại Quốc hội và lập chính phủ mới.

Cũng với việc tạo điều kiện cho Mặt trận Tổ quốc Việt nam mở đại hội nói trên, Quốc hội nên tổ chức một cuộc trưng cầu dân ý thật sự tự do rộng rãi và trung thực để biết được đường hướng ý nguyện của toàn dân về chế độ chính trị, đường lối kinh tế-xã hội của nước ta trong tương lai.

Để nhân dân có đủ thông tin để suy xét bản bạc đồng góp ý kiến của mình cho đất nước. Đề nghị Quốc hội yêu cầu bộ thông tin in ấn và phát hành phổ cập đến mỗi gia đình người dân các bản đề nghị, góp ý về biện pháp xóa bỏ hạn thủ, xây dựng lại đất nước của các tổ chức và cá nhân đã đề xuất với Quốc hội, chính phủ, Mặt trận TQVN và Đảng CSVN (trước mắt là các bản kiến nghị, góp ý của ông đại tá Thành Tín và của các cụ Nguyễn Khắc Viện, Hoàng Minh Chính) để đồng bào cả nước tham khảo xem xét.

Nếu có khó khăn về kinh phí thì hãy kêu gọi sự giúp đỡ của các tổ chức dân chủ và phân đạo trên thế giới và đồng bào ta ở nước ngoài. Chắc hẳn là sẽ được đáp ứng vì đây là việc làm đầu tiên đặt nền móng cho quyền tự do dân chủ của nhân dân Việt nam.

Thưa Ngài chủ tịch kính mến,

Điều cuối cùng tôi muốn gửi đến Ngài là: thiết nghĩ mỗi một công dân bình thường dù sự hiểu biết hạn hẹp đến đâu cũng có thể phát biểu nguyện vọng và ý kiến của mình với các cấp lãnh đạo hoặc trước công luận. Ấy vậy mà khi tôi viết những điều này gửi đến Ngài đã phải đầu địa chỉ của mình! Bởi vì: gương tay liếp còn đó, mấy chục năm qua Đảng CSVN bất chấp luật pháp, thao túng chính phủ. Chẳng những đàn áp dã man những người ở phe đối lập mà ngay cả "những đồng chí thân yêu" của mình, những người đã hiến cả cuộc đời cho sự nghiệp giải phóng dân tộc, là những quân chức cao cấp của Đảng và nhà nước khi có ý kiến khác với quan điểm của bộ chính trị Đảng CSVN cũng bị đối xử tàn tệ và thất nhân tâm. Trong số đó không ít người đã phải chịu giam cầm hàng chục năm trời không cần xét xử(!), thì những người dân thường như tôi nếu để lộ tung tích khi gửi đến Ngài những ý kiến trên đây, chắc là không tránh khỏi nguy khôn cho bản thân và gia đình. Cho nên tôi mong rằng: trước cảnh tử nhục của người dân nước Việt hiện nay, với cương vị là người đứng đầu cơ quan lập pháp của một nước đã ký tên vào bản tuyên ngôn nhân quyền của LHQ (ngày 10-12-1948) Ngài hãy làm một việc gì đó để có thể đảm bảo cho người dân nước Việt ta khi nói lên những suy nghĩ chính đáng của mình không bị đàn áp, bắt bớ, tù đầy và mất việc làm.

Được như vậy thì chắc rằng không phải riêng tôi mà đồng bào cả nước cảm phục Ngài nhiều lắm.

Xin gửi đến Ngài lời chào kính trọng.

Kính thư

Nguyễn Nhật Nam
Moravia - Tiệp khắc, ngày 1-5-91

Diễn Đàn số 18 đăng bài "Chiếc chén vàng - Suy nghĩ từ một chuyện cổ tích" của bạn Đoàn Văn Cội. Sau đây là một số bài viết của bạn đọc muốn trao đổi cùng với tác giả bài viết đó.

BBT

Độc

CHIẾC CHÉN VÀNG

Qua câu chuyện cổ tích "Chiếc chén vàng", Đoàn Văn Cội muốn chúng ta xem xét lại nhu cầu thay thế các giới lãnh đạo già nua trong BCT ở Việt nam. Đây cũng là một ý kiến cá nhân đưa ra để chúng ta tranh luận tìm ra chân lý.

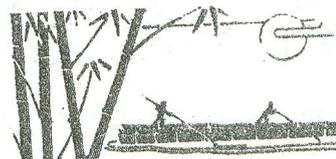
Tôi muốn nói đến sự cộc cách trong cách liên hệ giữa ông già trong "cổ tích" với "ông già" trong BCT Việt nam. Ông già trong câu chuyện cổ tích là một ông già thông minh giàu kinh nghiệm nên đã cứu sống con trai mình bằng sự suy xét thông minh ấy, nhưng ông ta chỉ đóng vai trò cố vấn chứ không đóng vai trò quyết định thì hành. Còn các "ông già" trong BCT Việt nam liệu tất cả đã thông minh và giàu kinh nghiệm chưa? Mà đã tự cho mình quyền cố vấn, lãnh đạo và quyết định vận mệnh của muôn dân. Trong suốt bao nhiêu năm cầm quyền, sự ích của nên kinh tế quốc dân khiến đời sống nhân dân lầm than khổ cực. Các "ông già" này đi từ sai lầm này đến sai lầm khác, để rồi mỗi kỳ đại hội lại đem lại đống "lỗi" cho thiên tai địch họa. Còn các "ông già" ra lệnh thì hành các quyết định của mình thì vẫn vô tội và kỹ đại hội nào cũng giữ nguyên vị trí, ngoài ra một số còn tiến chức nữa chứ? Ở đây tôi chỉ nói đến một khía cạnh đối sống kinh tế của nhân dân bị các "ông già" đưa vào vòng đời rạch ròi sợ, chứ chưa nói đến sự độc đoán, vô dân

chủ, mất tự do, ngu dân của các "ông già" ấy trong suốt mấy chục năm qua. Tuy nhiên tôi không phủ nhận công lao của các "ông già" này trong thời kỳ tiến bộ của cách mạng hoặc trong lúc còn chiến tranh. Nhưng không lẽ chỉ vì cái công lao trước đây mà chúng ta chầm trước những sai lầm hại nước thiết dân bấy giờ và cứ để các "ông già" ấy khư khư ôm chặt một đồng quyền hành mà tha hồ lũng đoạn. Chẳng lẽ vì chút công lao trước đây dưới gác mà bây giờ cho nắm quyền điều khiển kinh tế trong khi đó trình độ chưa đạt đến tư tài?

Trong bài anh Côi viết: "...với phương châm lấy dân làm gốc, Đảng đã đưa bản Dự thảo cương lĩnh xuống từng cơ sở để dân đóng góp, từ đó ta thấy toát ra tinh thần dân chủ nhân dân, ngược lại hoàn toàn với lập luận Đảng ta và tầng lớp lãnh đạo xa cách quần chúng, thiếu dân chủ." Dân chủ kiểu gì mà khi quần chúng góp ý thì bị kết tội chống đối và chụp mũ phản bội Tổ quốc, cụ thể là trường hợp Bùi Tín và Dương Thu Hương? Anh Côi còn viết: "Đảng CS Việt nam kiên quyết loại trừ những đảng viên kém tư cách, thiếu năng lực..." nhưng thực tế ta thấy những người bị loại trừ là những người đấu tranh chống sự độc quyền của Đảng CS Việt nam (trường hợp Trần Xuân Bách). Ta so sánh các "ông già" đương quyền bây giờ với các "ông già" đã qua cố hoặc đã về vườn thì các "ông già" bây giờ có tiến bộ và cói mở hơn những với tinh thần cấp bách của thực tại thì họ vẫn chưa đủ trình độ, tài ba và mình mẫn để nắm quyền điều khiển và dẫn dắt dân tộc ra khỏi vòng lầm than quẩn bách. Trong đầu óc họ vẫn lưu truyền hệ ý thức phong kiến lâu đời. Không muốn cho lớp trẻ hơn mình. Nếu họ không bảo thủ, tại sao họ còn kiên quyết duy trì đường lối phát triển kinh tế và chính trị theo kiểu XHCN trong khi quê hương và thanh tri của QYXH đã phải tự hủy bỏ và đang đổ. Họ thông minh tới mức đưa 50 nghìn bộ đội Việt nam sang chết ở Campuchia một cách vô ích để rồi cả thế giới có lập kinh tế. Anh Côi nghĩ gì về chuyện này mà phủ nhận cái già nua và bảo thủ của họ? Nhân đây tôi cũng muốn nhắc đến câu chuyện cổ tích Thánh Gióng mà chúng ta ai cũng biết. Ông Thánh Gióng sinh ra để giúp dân dẹp giặc, khi hoàn thành nhiệm vụ của mình là ông Gióng cưỡi ngựa bay lên trời chứ ông Gióng không ở lại trần mà hướng dẫn lầm kinh tế. Nếu ông Gióng ở lại trần làm kinh tế chắc gì tên tuổi ông còn được lưu truyền đến ngày nay! Mỗi con người sinh ra với tài năng bẩm sinh của mình chỉ đảm đương một sự mạng nhất định của dân tộc. Nếu đất tài năng của họ sai vị trí chẳng những không phát huy được tài năng ấy mà còn hại đến muôn dân. Nhà thơ thì sao mà giỏi làm kinh tế được? Còn nhà quân sự muốn giảm dân số chỉ có đưa ra mà bắn hàng loạt chứ làm gì có kiến thức phòng tranh thai nhi!

Bài viết của anh Côi muốn so sánh sai lầm của ông vua nọ với thế hệ cấp tiến ngày nay. Thật cộc cách và thiếu chín chắn. Ông vua nọ muốn giết hết những người già để trên đường tìm vùng đất mới đó bị cản trở, tức là ông ta muốn làm nhẹ gánh trách nhiệm của mình với muôn dân. Thật thô bạo ích kỷ và đáng lên án. Còn thế hệ trẻ cấp tiến bây giờ, họ đâu có muốn giết các "ông già" lãnh đạo, họ chỉ vạch ra những sai lầm, thiếu sót và khắc năng yếu kém của người già bảo thủ không tiếp cận được thời đại và mong muốn của họ là các "ông già" phải từ cai tổ mình hoặc nhường quyền lãnh đạo cho những người trẻ có khả năng và tâm huyết với dân tộc. Họ đâu có phủ nhận những công lao tiền khởi của những "ông già" ấy. Anh Côi còn dẫn ra hai câu: "Uống nước nhớ nguồn" và "Ăn quả nhớ kẻ trồng cây". Tôi không hiểu anh Côi đã được uống nước gì và ăn quả nào? Nhưng tôi chỉ thấy thế hệ trẻ Việt nam luôn khát nước tự do dân chủ và đời quả cảm no áo ấm.

Lê Minh Hiếu (Trenostat)

NÊN GỌI BẰNG GÌ

(Thư trao đổi với tác giả truyện "Chiếc chén vàng" đăng trên ĐĐ số 18)

Bạn Cội thân mến!

Đang loay hoay về việc đặt tên cho một đoạn ký sự về xứ sở của tôi thì được đọc truyện "Chiếc chén vàng" của bạn, đăng trên ĐĐ số 18. Mọi viết thư này nhớ ĐĐ chuyển đến bạn. Hy vọng là thư đến không qua muộn! Vì "khẩu khí văn chương" trong truyện làm tôi hình dung ra một người đã cởi quân áo, sắp tự nguyện lao xuống hồ để mở chiếc chén vàng cho ông Vua. Thực ra thì đó không phải cái chén mà là bóng của cái búa và cái liềm bị khúc xạ qua nước bạn à! Thực vậy, bạn định thần lại mà xem! Này nhé: thần cái chén chính là cái bóng của cái búa, còn cái quai chén mới to, đó chính là bóng của cái liềm gắn với cái búa. Đúng không nào?

Xin bạn bỏ qua cho! Sở dĩ tôi quyết đoán như vậy vì đọc truyện của bạn mà tôi như đang nhìn thấy cảnh thực ở đất nước mình! Cơ khác chẳng là ở xứ sở tôi vì theo nguyên tắc lãnh đạo tập thể nên không phải một ông Vua mà là những ông Vua, còn về mục đích ngõ ngách và bao quyền thì Vua trong truyện của bạn còn phải gọi những ông Vua xử tôi bằng cái BẠN CỘI à! Bạn xem có đúng không nhé:

- Vua trong truyện của bạn chỉ đi dân đi tìm đất mới. Còn những ông Vua nước tôi không những thế mà còn thúc ép nhân dân đập phá tan tành quê hương làng xóm của mình cả về vật chất, lẫn tinh thần! Không tin mới bạn đến mà xem, nhất là nửa phần phía Bắc.

- Vua trong truyện chỉ ra lệnh cho mọi người (kể cả bản thân Vua) phải giết bỏ mình. Còn những ông Vua ở xứ tôi thì đã dựa vào cái đức khôn của người dân để xui họ tự nguyện giết bỏ mình! Hơn thế, trước khi giết còn đem bầu diều người già khấp đầu đường xó chợ có! Nó na ná như chuyện cái cách ruộng đất ở nước gì đó, chắc bạn cũng có nghe nói đến?

- Vua của bạn ngộ nhận một ảo ảnh là cái thực. Nhưng khi có người báo đó là cái bóng thì đã tin. Còn những ông Vua của nước tôi cũng vì "Cái chén" ấy đã xua gần ba thế hệ dân chúng lặn ngụp trong cái hồ đó (chứ không phải cái Hồ vì bùn nhiều, nước ít). Đến lúc con cháu của Người đất cái búa liềm trên đỉnh núi đã cất nó đi rồi, những ông Vua xử tôi vẫn khẳng định là còn "Cái chén" ở đây hồ, sở dĩ không thấy nó là vì những người xuống hồ đã quấy đục lên thôi! Và, chắc rằng các ông ấy còn bắt thế hệ trẻ nước tôi tiếp tục nhảy xuống hồ, nếu như không tìm cách quăng lại đồng thời làm cho các ông ấy hiểu ra rằng "Cái chén" ấy chỉ là một ảo ảnh.

Bạn Cội thân mến! Bạn gọi ông Vua trong truyện của bạn là Ông Vua Cuồng. Vậy theo bạn tôi nên gọi những ông Vua xử tôi bằng gì cho đúng mục bầy giờ?

Còn ông già trong truyện của bạn là một ông cụ tuyệt vời, đang kình đúng như bạn nói vì ông cụ rất thực thối, biết nghe con cháu, tin con cháu, khi cần thiết nhường quyền quyết định cho con cháu. Do đó đã không bị chết vì ông Vua ngông cuồng, không làm cho gia đình lúc hoạn nạn thêm đau thương tan tóc, hơn thế không tự ái, bắt man xuất hiện đúng lúc để giúp con cháu băng qua hang còn lại của mình... Thiết nghĩ: khi vì sự sống còn của ông cụ và sự yên vui của gia đình "Thối" thế thay đổi rồi! Cụ hãy im đi và chui vào bị để con buộc vào đít lạc đá mà ông già lại bực mình và không nghe vì thấy mình bị xúc phạm. Hơn thế lo mình chui vào bị thì con nó có biết đường dẫn cả nhà đi không? Nghĩa là nghĩ không có mình thì

mọi chuyện hỏng bét và không nghe lời con thì chắc là sự thế xảy ra sẽ là bi thảm. Hình ảnh ông già trong truyện há chẳng phải là tấm gương sáng để cho người thời nay noi theo đó ư?

Bạn Cội thân mến! Ngủng mộ bạn nên có vài đồng trao đổi về mặt "hư cấu văn học" là vậy. Còn về những suy ngẫm của bạn ở phần cuối truyện thì tôi xin miễn bàn vì tú đơ tín ngưỡng mà! Chúc bạn thành công mi mẩn trong việc báo về mấy người "giã nua những lại rất trẻ" của bạn

Thân ái

Lãng Vũ đại độ tặn xuân
Trưởng Nam: Nguyễn Chí Phi
(Người dịch từ nguyên bản
chữ Nôm: Lao Mạc).

VẤN ĐỀ KINH TẾ VÀ DÂN TỘC Ở ĐÔNG ÂU SAU CÁCH MẠNG

A - Vấn đề kinh tế

Khi hệ thống chính trị của các nước XHCN ở Đông Âu sụp đổ, chắc chắn nền kinh tế XHCN sẽ sụp đổ theo, thay vào đó một nền kinh tế thị trường mang tính cạnh tranh mà nền kinh tế XHCN không bao giờ có. Quá trình thay thế diễn ra lâu dài hay nhanh chóng, với những khó khăn ít hay nhiều tùy thuộc vào tiềm lực kinh tế, đặc thù dân tộc, tài năng của lãnh đạo... Rất ít ai, ngay cả những người lạc quan nhất, có tưởng rằng ngày một ngày hai, nền kinh tế XHCN lạc hậu sẽ tiến tới nền kinh tế thị trường phát triển. Hệ thống kinh tế bao cấp, điều khiển từ trên, đầy những mâu thuẫn, những quan hệ rắc rối đã biến các xí nghiệp, cơ quan kinh tế thành những tổ chức bị động. Thêm vào, sự ràng buộc các nước XHCN trong Hội đồng tương trợ kinh tế bằng sự "phản công", "chuyên môn hoá" cũng cản trở sự phát triển kinh tế, sản xuất của các nước này. Nghịch lý của hệ thống này nhiều vô kể, một trong những nghịch lý có thể đưa ra làm ví dụ như phần công nước Bungari nông nghiệp phát triển điện tử! Trong hệ thống đó, các nước phải tiêu thụ hàng của nhau, hoàn toàn không có sự cạnh tranh về chất lượng hàng hoá. Các nhà nước ký kết với nhau về số lượng và mặt hàng, theo đó các bộ, ngành chỉ thị cho các cơ quan sản xuất thực hiện. Một điều hết sức lạ lùng, các nước trong Hội đồng tương trợ kinh tế buôn bán bằng hình thức trao đổi hàng hoá... Trong mỗi nhà máy đều tồn tại phòng "buôn bán", những thực tế phồng do nhiều khi không có quyền quyết định bán hàng của nhà máy mình. Cơ sở quan riêng của bộ chịu trách nhiệm bán hàng của các nhà máy đó ra nước ngoài (thí dụ ở Tiệp có Kovoexport, Skodaexport). Trong một số trường hợp, nếu hội đồng đặt hàng qua nhờ với công ty xuất khẩu (những người nhờ với nhà máy), công ty xuất khẩu có toàn quyền từ chối đơn đặt hàng không cần biết nhà máy có đồng ý hay không. Nhà máy có vốn bằng ngoại tệ, muốn mua một số mặt hàng nào đó của nước ngoài, nhà máy phải để nghị với bộ ngoại thương cho sự dụng ngoại tệ..., lại một chu trình như vậy! Nói tóm lại, hệ thống kinh tế XHCN hết sức công kênh, kết quả thu được lại qua thấp.

Khi bước vào kinh tế thị trường, người sản xuất phải giành giật từng khách hàng, phải nghiên cứu thị trường, thị hiếu người tiêu dùng, nên sự tồn tại hay không của một nhà máy quyết định một phần khá lớn lại là phòng buôn bán này. Trong buổi giảng về kinh tế thị trường và quản lý kinh tế, một chuyên gia kinh tế phương Tây đã từng làm việc ở Balan có khuyến: "... Các bạn phải lập ngay mô hình kinh tế, buôn bán cho nhà máy. Theo

kinh nghiệm của tôi ở Balan, xí nghiệp sản xuất hàng nội địa có thể tồn tại vài năm, xí nghiệp sản xuất hàng ngoại chỉ tồn tại vài tháng nếu không có mô hình sản xuất đúng trong điều kiện kinh tế thị trường". Còn một phó giám đốc buôn bán phải thú nhận: "Chúng tôi không đủ tư cách về mặt kinh nghiệm, kiến thức về luật, về buôn bán để đàm phán với các đồng nghiệp phương Tây. Chúng tôi như người ra trần không có vũ khí". Có nghĩa sự phá sản các xí nghiệp khi chuyển sang kinh tế thị trường tác động bởi khiếm khuyết nền kinh tế XHCN: thiếu cạnh tranh về chất lượng và vấn đề tổ chức sản xuất.

Sẽ không đầy đủ nếu chúng ta chỉ phân tích một số nguyên nhân cơ bản dẫn tới phá sản một số xí nghiệp mà không xét tới nền kinh tế toàn quốc. Rất có thể một vài xí nghiệp bị phá sản, ảnh hưởng của nó không đến mức làm suy thoái nền kinh tế quốc dân. Vậy thì tại sao các nước Đông Âu sau cách mạng đều rơi vào tình trạng bất ổn định về kinh tế, bất kể mạnh hay yếu? Nói đến nước XHCN có nền kinh tế "mạnh" là nói theo ý nghĩa tương đối, "trong nhà phát mẹ, nhà con", không phải mạnh theo nghĩa tiêu chuẩn quốc tế. Tất cả các nước XHCN đều có chung một sai lầm: không quan tâm tới tái đầu tư, tái sản xuất và môi trường. Tất cả các nhà máy làm ăn có lãi không nhận được lợi nhuận xứng đáng với công sức làm ra, phần lớn lại do nhà nước dùng nuôi hệ thống bao cấp công kênh, bù cho những nhà máy làm ăn lỗ, bù giá vào lương và lương thực thức phẩm tạo ra sự năng cao đời sống giả tạo theo các kết luận các Đại hội Đảng, trong khi mỗi trường sống, làm việc ngày càng tồi tệ. Chính sách "bóc lột cán đai" nay biến các nhà máy làm ăn có lãi thành lỗ vì không được tái đầu tư, hạn chế năng suất lao động, lạc hậu hóa nền sản xuất so với thế giới. Sau cách mạng, các nước Đông Âu phải đương đầu với nền kinh tế thị trường đã rất mạnh của phương Tây, các mặt hàng của Đông Âu hầu như không thể cạnh tranh được với các nước tự bản chủ nghĩa, trừ một mặt hàng: sức lao động hết sức rẻ mạt. Theo tôi, để tránh những cú sốc quá mạnh, các nước Đông Âu nên cố giữ thị trường Hội đồng tương trợ kinh tế, chỉ nuy bỏ cách phân công, cách buôn bán cũ, đồng thời tăng cường quan hệ với các nước phát triển để giữ thị trường cho hàng chất lượng không nâng cao của mình. Trong vấn đề này, hoặc vị chủ tịch cuối cùng của Hội đồng tương trợ kinh tế, bộ trưởng bộ kinh tế Tiệp khắc, người cố gắng pha vớt toàn bộ hệ thống Hội đồng tương trợ kinh tế sai, hoặc tôi không hiểu thâm ý của ngài!

Việt nam trong "đổi mới" nhưng vẫn chưa từ bỏ được sai lầm của toàn hệ thống XHCN vì chính những sai lầm này đảm bảo sự tồn tại của Đảng CS Việt nam. Chỉ có những thành phần được "bao cấp", có chức có quyền những thiếu tài năng ụng hồ sự độc quyền của Đảng, để bảo vệ cho "âm áp" của mình. Ngược lại tái nguyên đất nước, những sản phẩm ít ỏi của nền kinh tế quốc dân bán ra, các loại thuế thu vào chính nhằm bảo vệ Đảng bằng cách chi cho tầng lớp "bao cấp", không còn để phát triển nền kinh tế quốc dân. Một trong những ví dụ ta có thể dẫn ra câu trả lời phỏng vấn tuần báo Văn nghệ của Tổng giám đốc Liên hiệp thuộc là Việt nam: "Chúng tôi không muốn bán thuốc lá đắt qua, nhưng chính phủ đánh thuế cao nên bắt buộc chúng tôi phải tăng". Đã có thói người đi lao động về nước phải bán ngoại tệ ở sân bay với giá nhà nước quy định!!! Đây là "đổi mới"? Không, xin thưa với nhà nước đây là cướp giật!!!

B - Vấn đề dân tộc

Mâu thuẫn giữa các dân tộc gây ra do sự khác biệt về kinh tế, văn hóa, phong tục tập quán giữa các dân tộc khác nhau. Khi giữa các dân tộc có nhiều cái chung nhất, vấn đề dân tộc sẽ mất dần đi. Chính vì vậy muốn giải quyết vấn đề dân tộc, nhà nước phải thực sự tôn trọng quyền tự quyết của các dân tộc, lấy sản phẩm làm ra cho xã hội làm thước đo giá trị con người, để các dân tộc tự đánh giá mình trong xã hội. Vấn đề dân tộc trong các nước XHCN luôn tồn tại vì sự phân công sản xuất (có sự phân công nào là sự phân công công bằng?), chính sách dân tộc nhưng không bao giờ được nói tới, cũng không bao giờ được giải quyết nếu không xảy ra cách mạng dân chủ. Ta có thể dẫn ra khẩu hiệu "ưu tiên công bảo dân tộc ít người" làm dẫn chứng. Khẩu hiệu này làm cho dân

tộc "nhiều người" cảm giác dân tộc ít người là gánh nặng, còn dân tộc ít người có cảm giác mình bị hạ thấp. Ở Tây Âu họ cố gắng thành lập khối "Thị trường chung Châu Âu", giá trị con người được thị trường quyết định nên xoa dịu mâu thuẫn dân tộc, các nước XHCN bị Hội đồng tương trợ kinh tế khởi sau mâu thuẫn dân tộc từ ngay cái tên gọi.

C Kết

Bài viết của tôi nhằm trao đổi với bạn Đoàn Văn Cội thêm rõ về hai vấn đề kinh tế và dân tộc ở Đông Âu sau cách mạng, đồng thời trên cơ sở đó nhận định lại tình hình "đổi mới" ở Việt nam. Với vấn đề lớn như vậy tôi e bài viết ngắn ngủi của tôi không làm bạn hài lòng, nhưng nếu bạn "ôn cố" một cách có hệ thống, bài viết của tôi sẽ trở nên qua dài dòng. Theo tôi thuộc về "cổ" không chỉ có câu chuyện có tích "Chiếc chén vàng" mà còn có cuộc cải cách ruộng đất, cải tạo công trường, đổi tiền, bù giá vào lương, Nhân văn Giai phẩm, đánh Campuchia. Nếu luật đầu tử, luật hôn nhân, đưa "dự thảo" xuống cơ sở cho nhân dân góp ý thuộc về "tân", thì vụ nước hoa Thanh Hương, quý tín dụng, bán khí tài quân sự làm sát vụn, vụ Bùi Tín cũng thuộc về "đó". Trong công việc, làm sai lần thứ nhất đây là sơ suất, làm sai lần thứ hai: kém cỏi, để sai đến lần thứ ba đây là không có khả năng dù bất cứ lý do nào. Cho phép tôi bổ sung bên cạnh câu "ôn cố tri tân" là thích của bạn, câu "đọc một hiểu mười, đứng đọc một hiểu một." Từ "cổ" trong câu của bạn chứa cả một quá trình dài qua, theo bài viết của bạn tôi mạn phép sửa câu đó thành "Ôn một cố tri tân".

Giả như bạn không nêu vấn đề "vượng nước nhớ nguồn", bài viết của bạn sẽ có giá trị thuyết phục hơn. Tôi phân tích công của Đảng trên hai khía cạnh: xây dựng kinh tế và bảo vệ Tổ quốc. Phần thứ nhất tôi khiêm tốn đạt con số 0 trên trăm, không như nhiều người đặt vào đó dấu trừ. Trong lĩnh vực bảo vệ Tổ quốc, nếu nói Đảng có công cũng không phải. Từ thời vua Hùng dựng nước đã có Đảng đầu, tại sao Việt nam ta vẫn đứng vững bên cạnh các đế quốc phong kiến hùng mạnh và tấn bạo như Trung quốc, Nguyên mông? Chúng ta có xứng đáng với sự hy sinh để giải phóng miền Nam hay không? Chúng ta có thể tránh được cuộc chiến tranh tàn khốc với Trung quốc và ở Campuchia hay không? Đây là câu hỏi đau lòng phiêu thế hệ, mà để trả lời nó phải đòi hỏi nhiều thời gian vì công và tội không thể đem ra cân được.

Bạn hy vọng sau đại hội VII sẽ có nhiều đổi mới, khi bản dự thảo chưa toàn điều cũ, khi Bùi Tín phải "chạy" sang Pháp, thông qua đại nước ngoài để góp ý kiến cho bản dự thảo, mặc dù Đảng đã "dân chủ" đưa ra cho nhân dân góp ý? Tôi thiết nghĩ bấy giờ đã là thời gian chín muồi không phải để Đảng tổ chức đại hội, mà để Đảng trao quyền cho các cơ quan dân lập ví:

- Không khí cởi mở, dân chủ đang bao trùm toàn thế giới. Đây là cơ hội cuối cùng, duy nhất để chúng ta kịp bước với các nước tiến tiến.
- Phần lớn các tổ chức hải ngoại có cùng chung một quan điểm: chính phủ cơ quan dân lập quyết định sự thay đổi bộ mặt của đất nước, chủ không phải những chiến sĩ áo nâu quần vàng.
- Rut được kinh nghiệm từ các nước Đông Âu đã đi trước.

Praha, ngày 16.5.1991

Thanh Thảo

NHÂN TIN

Nếu ai cần thu hình Camera vào băng Video các đám cưới, sinh nhật, kỷ niệm, hội họp... xin liên hệ tôi địa chỉ:

PHẠM TUẤN
Pisečná, 5049
430 03 CHOMPIOV

BÀN VỀ SỰ THÔNG MINH CỦA NGƯỜI VIỆT NAM

Bài viết này được đăng trên tạp chí Đoàn kết số 432 của kiều dân Việt nam tại Pháp. Vì đây là một vấn đề từ trước đến nay ít khi được nhắc đến nên chúng tôi xin giới thiệu với các bạn để chúng ta cũng tranh luận.

BBT

Trần Hùng Tâm

Nếu có một điều mà nhiều người Việt nam - dù là "quốc gia" hay "cộng sản", "tiểu bộ" hay "phần đông" - thường hay nói đến, đó là sự thông minh của dân tộc Việt nam. Có lẽ là về tiềm thế, thôi, vì phải khách quan mà công nhận rằng văn minh, văn hoá, kinh tế... Việt nam cũng chẳng hơn gì các nước láng giềng (như Thái lan), hoặc các nước thuộc "thế giới hạn hóm" (như Triều tiên, Nhật bản), và cho đến nay nước ta vẫn chưa sản xuất được một nhà tư tưởng, một nhà khoa học nào thật lớn. Thật là lạ! Già sù như một ngày kia tổng thống nước Pháp bỗng bốc đồng tuyên bố "người Pháp là một dân tộc thông minh", chắc là thiên hạ sẽ cười ám cả lên, nếu không phải là 5' ạt chỉ trích, phê bình. Cách đây chừng mười lăm năm, người ta đã chế nhạo, mỉa mai rất nhiều câu nói "trú danh" không biết của ai: "Nước Pháp không có dầu lửa nhưng có nhiều ý" (La France n'a pas de petrole, mais elle a des idées)!

Niềm tự hào không có cơ sở trên đây dường như đã xuất hiện từ lâu lắm. Và, nó phản ảnh một cảm tư ti hóm là tự tôn, chủ yếu đối với Trung quốc, vua là một mối đe dọa thường trực vừa là mẫu mực không thể vượt được trong mỗi lĩnh vực, sau hơn một ngàn năm Bắc thuộc. Tình hình đó dẫn đến sự nghịch lý sau đây: nếu về mặt chính trị, nhân dân Việt nam luôn luôn kiên quyết bảo vệ chủ quyền dân tộc hay, nói cho sát hơn, nguyên tắc "Sông núi nước Nam vua Nam ở" (Nam quốc sơn hà Nam đế cư) thì về mặt tư tưởng, học thuật, các triều đại Việt nam (trừ thời Hồ Quý Ly, Nguyễn Huệ) đều tỏ ra khá lệ thuộc đối với Trung quốc: bằng chứng hiển nhiên nhất là việc duy trì chữ Hán như là văn tự chính thức trong suốt hơn 9 thế kỷ độc lập.

Nói tiếng Nam nhưng trước thuật và, trong chừng mực nào đó, suy nghĩ bằng chữ Hán, trí tuệ Việt nam đã bị ràng buộc, cản trở trong sự phát triển của nó. Kết quả là chỉ thấy người minh thông minh, tài giỏi chủ yếu trong những giai thoại, những truyện cười - nghĩa là hoàn toàn có tính cách hư cấu - về các cuộc đi sứ hay tiếp sứ Trung quốc. Nếu Mạc Đĩnh Chi đã làm quan lại và cả vua Nguyễn phải phục sát đất vì những câu đối vừa khéo vừa nhanh (những câu đối sao thì cũng chỉ là một trò chơi chữ nghĩa), thì Trương Quỳnh và nhất là Trương Lộng đã đại náo thiên triều bằng những thủ đoạn làm khá rất vật vãnh, trẻ con. Dường như để chúng ta sự ưu việt về trí tuệ của mình, các tác giả dân gian vô danh của chúng ta tưởng tượng ra những cảnh trong đó triều đình Trung quốc cũng giống như một ngôi đình làng và vua Trung quốc cũng không oai gì hơn một ông tiên chỉ và nhất là đã hạ thấp trí tuệ của "người Tàu". Những căn cứ, miên là những ống trượng của chúng ta

- dù trang nguyên hay trang đứ - hơn người là được. Và chúng ta ha hề trước mỗi thắng lợi giá, tướng của họ vì đó là thắng lợi của trí tuệ Việt nam, tức là của mỗi chúng ta.

Những giai thoại về thi hào Cao Bá Quát phần nào cũng phản ánh niềm tự hào đó. Nhưng dù mền phục Cao Chu Thần đến đâu đi nữa, ta cũng phải công nhận rằng lối ca ngợi "Văn như Siết, Quát vô Tiên Hán; Thi đáo Tung, Tuy thất Thịnh Đường" là quá cường điệu.

Cho đến khi người Pháp lấy sáu tỉnh Nam kỳ, người minh vẫn còn cho các nước thuộc "thế giới hạn hóm" là văn minh (hoa), còn kỹ dù đều là dã man, mọi rợ (di) cả.

Chỉ có một khi mất nước rồi, đặc biệt là từ đầu thế kỷ XX, một bộ phận của sĩ phu ta như Phan Chu Trinh, Huỳnh Thúc Kháng... mới bừng tỉnh vì thấy được là phương Tây không những hơn về khoa học, kỹ thuật mà còn hơn cả về tư tưởng, học thuật nữa nên chủ trương cấp tốc duy tân, mở mang dân trí.

Thế nhưng, sau khi đất nước đã được độc lập, thống nhất (1975), thi niệm tự hào cổ hủ lại sống dậy, mãnh liệt hơn bao giờ hết. Sảy sảy vì đã đánh bại siêu cường đế quốc số một của thế giới, và nhất là sáng tạo được những luận điểm kinh tế, chính trị tuyệt vời ("lăm chú tập thể", "ba động tác cách mạng", "tiên nhanh, tiên mạnh, tiên vững chắc lên CNXH không thông qua giai đoạn phát triển tư bản chủ nghĩa", "sản xuất lớn XHCN", v.v.), các nhà lãnh đạo và các cơ quan truyền thông đại chúng của Việt nam đã dùng khá nhiều các cụm từ "đỉnh cao trí tuệ", "lương tâm thời đại". Người ta có cảm tưởng là sau 1975 thế giới đang bước vào kỷ nguyên Việt nam, dân tộc ưu việt, tiên phong của cả loài người.

Cũng với sự khủng hoảng kinh tế, xã hội, chính trị càng ngày càng trở nên trầm trọng, niềm kiêu hãnh quá mức - hay ít ra lối đại ngôn - đã giảm đi rất nhiều trong nước, nhưng dường như để rồi bùng dậy trong cộng đồng Việt kiều.

Thật vậy, trong bài "Người Việt hải ngoại hội luận về dân chủ đa nguyên" (số 32), những người chủ trương nguyệt san Thông luận đã long trọng tuyên bố là "lần đầu tiên người Việt nam đã đi đầu" trong việc "đem tư tưởng đa nguyên hội nhập vào chính trị để tạo thành một chủ thuyết tế chức quốc gia", "một khám phá của Việt nam đã có đóng góp độc đáo". Bài báo nhấn mạnh với tất cả sự kiêu hãnh: "Không phải là chỉ tổ chức hội thảo, mà ta còn đi trước cả về tư tưởng." và nhóm chủ trương Thông luận lo ngại là rất ít người tham dự hội luận ý thức được rằng - phải chăng vì phần lớn đều rất khiêm tốn? - đây là một "biên cố lịch sử", cũng tương tự như "khi những người Hy Lạp đầu tiên họp nhau lại để phối nạng và nói chuyện trên trời dưới đất, họ không nghĩ rằng họ đã bắt đầu khởi xướng một nền văn minh".

Một lần nữa dân tộc Việt nam lại đạt đến "đỉnh cao của trí tuệ"!

Lông rạt rào tú hạo, hy vọng, tôi đã đọc đi đọc lại nhiều lần bài "Tóm lược nội dung cuộc hội luận về dân chủ đa nguyên", nhưng vẫn chưa nhận ra được những ai có kích thước của Platon, Tocqueville hay Max Weber.

Thú thật tôi đã không viết mấy dòng này nếu không đọc những câu sau đây trong bài "Hợp tác giữa Thành phố Hồ Chí Minh và Việt kiều - triển vọng" đăng trong Tuổi trẻ chủ nhật (23.12.1990) của ông Trần Bạch Đằng, một nhà lý luận mác xít nổi tiếng của Việt nam hiện nay: "Kiểu dân

Nhất còn làm được tổng thống Peru kia mà! [...] Chẳng lẽ cái "gien" Việt nam chết mất với người ra đi! Không! Nhiều lĩnh vực cho thấy chủ nghĩa anh hùng truyền thống và óc thông minh của Việt nam, sống mạnh liệt trong Việt kiều." Tôi không biết căn cứ vào đâu mà ông Trần Bạch Đằng dám khẳng định là kiều dân Việt nam thông minh, tài giỏi hơn kiều dân Nhật. Nghiêm trọng hơn cả là ông cho rằng tri thức thông minh, sự anh hùng của Việt kiều được ghi trong "cái "gien" Việt nam", vì đó là "nền tảng khoa học" của mọi chủ nghĩa phân biệt chủng tộc!

Điều đáng lo là lối suy nghĩ trên đây (dùng di truyền học để cắt nghĩa tính ưu việt của một người hay một dân tộc, đặc biệt là dân tộc Việt nam) hiện nay khá phổ biến ở Việt nam.

Cách đây tám năm, tiến sĩ Phan Phái, đương như đã qua cố, đã đi diễn thuyết nhiều nơi về di truyền học, lối cuốn rất đổng thính giá. Một người bạn đã hồ hởi kể cho tôi nghe, theo ông Phan Phái, di truyền học có thể tuyên chọn được những gen "thi sĩ", "võ sĩ", "toán học gia", v.v. và do đó có thể dùng di truyền học để cải thiện giống nòi!

Mới đây, trên một chuyến tàu tốc hành từ Hà Nội vào Nam, tôi đã được nghe một vị giám đốc biết nhiều hiểu rộng kể chuyện Nhật bản cử người lấy dạng Thái Sơn làm chồng để hưởng lấy "gien" Việt nam. Tôi ngồi nghe mà sung sướng, kính sợ cho cái tái nhĩn xa của chính quyền Nhật!

Đến bao giờ chúng ta mới thôi nói về sự thông minh của dân tộc Việt nam, mới bỏ được những nỗi tự hào vô căn cứ và lối đại ngôn, coi trời bằng vung?

Đến bao giờ chúng ta mới thấy được rằng sự phát triển kinh tế-xã hội không phụ thuộc vào những yếu tố nội giống, di truyền, mà trái lại bị quy định bởi chế độ chính trị, xã hội, cơ sở hạ tầng kỹ thuật tạo điều kiện cho mọi người phát huy sáng kiến và đem hết sức lực, tài năng ra mưu cầu no ấm cho riêng mình và đồng thời cho nhân quần?

Đến bao giờ chúng ta mới hết tìm lông rùa, sừng thỏ, mò màng những chuyện hão huyền như đất đến đỉnh cao của trí tuệ, v.v., bằng con đường tắt?!

Đến bao giờ chúng ta không những vẫn chơi cờ ganh, còn biết học danh cổ vậy, vì diệu và nhân nại như người Nhật?

3.2.1991

ĐẢNG VÀ NGƯỜI NGHỆ SĨ

Hùng Sơn

Sau 1975, đất nước thống nhất - Bắc Nam sum họp, nhân dân VN vui mừng trong không khí hồ hởi bắt tay cùng xây dựng lại đất nước sau bao nhiêu năm chia cắt. Tầng lớp văn nghệ sĩ và những người làm công tác âm nhạc nói riêng lại được dịp đem tâm tư, tình cảm của mình để diễn tả qua các tác phẩm, ca khúc. Tầng lớp nghệ sĩ từ miền Bắc một lần nữa khăn gói vào Nam để thâm nhập thực tế mới. Còn ở miền Nam, tầng lớp văn nghệ sĩ "số thì" ra đi, số thì bị đi học tập cải tạo. Khắc hẳn với lần trước vào năm 1954 khi lần sóng "di cư vào

miền Nam" đã kéo theo biết bao nghệ sĩ, trong số đó phần lớn vì chán ghét chế độ CSĐ đã không phát huy được tài năng của mình. Ở mỗi trường mới họ được tự do sáng tác hơn. Song họ như bị lãng quên và không bao giờ được nhắc tới và bị coi là những kẻ "phản động".

Sau hai một năm, người nghệ sĩ lại lên đường, số thì được bổ nhiệm vào những chức vụ đầu ngành, số còn lại muốn tác phẩm của mình được trình diễn thì sáng tác của họ phải mang tính "đảng", còn những tác phẩm không đi đúng quỹ đạo thì bị bỏ xó và đôi khi còn nằm trong thùng phân "xét lại". Cũng vì miếng cơm manh áo nên không ít các nhạc sĩ đã bỏ công ngồi bút chuyển sang "tụng ca" đảng, Bác Hồ... Song số đông còn lại đi vào chỗ "bế tắc", mọi sáng tác đều phải qua kiểm duyệt trước khi cho trình diễn. Cũng có một số trường hợp tác phẩm được trình diễn song qua một thời gian đảng phát hiện ra "tiểu cục" và ra lệnh cấm. Điển hình như bài "Vết chân trơn trên cát" của nhạc sĩ Trần Tiến. Nội dung bài hát nêu lên tình cảm của anh thương binh với các em thơ. Trong lời bài hát có đoạn: "Vết chân trơn vẫn đi về trên con đường mòn cát trắng quê tôi. Anh thương binh vẫn đến trường làng, vẫn ôm ấp dẫn dắt các em thơ bài hát quê hương..." Bài hát của nhạc sĩ đã được đưa ra mổ xẻ, nào là: vết chân người thì không thể "trơn" được. Đó chỉ là dấu vết của đôi bàn tay gõ đàn chiến tranh để lại và nhạc sĩ bị chụp mũ là bêu riếu CMXH và anh bỏ đội cụ Hồ. Sau đó Trần Tiến đã phải chuyển vào Sài Gòn, ở đó nhạc sĩ rất được ưa chuộng và thoải mái sáng tác hơn. Sau Trần Tiến lại đến lượt Trịnh Công Sơn. Trong ca khúc "Em còn nhớ hay em đã quên" có đoạn: "Nhớ Sài Gòn mưa rồi chợt nắng ..." Bài hát lại bị đem ra chỉ trích như: sau giải phóng, Sài Gòn đã được đổi tên thành TP Hồ Chí Minh, vậy mà vẫn mô về quá khứ. Song Trịnh Công Sơn vẫn được cần nhắc lên làm trưởng ty văn hoá tỉnh Thuận Hải. Là một nghệ sĩ chỉ quen với đời thường nên ông đã "cao quan" về làm dân lương thiện. Ở hải ngoại, một lần song bài xích Trịnh Công Sơn được đẩy lên: sáng tác, bắt tay với cộng sản. Song "cơ thực mới việc được đạo", ấy là cái khổ của người nhạc sĩ ở trong lúc.

Bên cạnh đó có những người thực sự rung động trước những viên gạch của đất nước theo lối "bức đồng" của vị Tổng bí thư họ: "Sau năm năm, nhà nhà sẽ có võ tuyến, tu' lạnh..." Nhạc sĩ Trần Long Ẩn trong bài "Tĩnh đất đỏ miền Đông" đã cao hứng:

"Tổ quốc ơi! Ta yêu người mái mái
Tư trần thẳng hôm nay, ta xây lại bằng mười.
Tư trần thẳng hôm nay, ta xây đôi đẹp hơn..."
Nhưng ở ngoài phố, người ta ca:
"Tổ quốc ơi! Ăn khoai mì chán quá
Tư giải phóng vô đây, ta ăn đồn đái, đái
Tư giải phóng vô đây, ta ăn đồn bằng hai..."

Lại nói về ca khúc ca ngợi Hồ Chủ Tịch, nhạc sĩ Đỗ Nhuận đã có lời ca: "Thế giới nghiêng mình, loài người biết ơn. Tên Người sống mãi với non sông VN..." Mới nghe qua thì xúc động thật, trẻ em thì ra rá như ye. Gia như mà thế giới nghiêng mình thật thì quả đất e chừng cũng lệch trọng tâm. "Người" mà công hiến để loài người biết ơn thì con cháu "Người" ngày nay đâu đến nỗi bị khinh rẻ ở khắp hải tỉnh. Than ôi! "Tên Người sống mãi với non sông VN" điều tăn và đối rạch...

Người nghệ sĩ dưới chế độ cộng sản vì cuộc sống, địa vị, kẻ sinh nhai mà nhiều người phải đem tài năng mình để phục vụ đảng, trở thành công cụ tuyên truyền cho đảng. Quên chúng thường thức thành quả nghệ thuật của họ dành phải phở lồi cho nhạc là vì vậy.

Có những nghệ sĩ đã phải vượt lên trên tất cả ràng buộc, trở ngại để chúng ta tài năng của mình nhưng số người này rất ít. Họ không còn ràng buộc vào đảng vì kẻ sinh nhai. Và lúc này, đảng lại bám vào họ để tính số công "đạo tạo", giáo dục của mình. Đó là trường hợp nghệ sĩ đảng Thái Sơn, người giết giết nhất trong kì thi âm nhạc quốc tế mang tên Chopin ở Balan 1980. Thật đau lòng, người VN và người châu Á đầu tiên giết giết này trong lễ nhận thưởng đã phải lẳng lè cúi đầu chào quốc kì và quốc thiếu... Liên xô. Nổi đau này đâu phải của riêng ai? Cho đến nay ai cũng rõ đảng Thái Sơn là ai nhưng một nhạc sĩ, một nhà thơ khác đã không bao giờ được nhắc tới, có chăng chỉ nói qua là cha của đảng

Thái Sơn: Đặng Đình Hưng. Tiếng nói của ông trong phong trào nhân văn Giai phẩm đã không tìm được chỗ đứng dưới sự lãnh đạo của đảng cộng sản. Nghề sĩ đã qua đời tháng 12 năm ngoái. Vĩnh biệt ông, nhà thơ Hoàng Hưng đã viết: "Thỉnh thoảng, anh lại đi xa ra phố nước ngoài, để rồi trở về, ngồi dưới hầm, lắng nghe dòng nước vào những giọt nước. Ba mươi năm qua, anh cứ sống lủi thủi với một con mèo và vài bạn tri âm. Ghi sổ (nợ) ở quán rượu. Chăm chăm xe con vịt (xe đạp). Lúc nào cũng rụt rè như xin lỗi. Cho đến ngày mọi người biết rằng người nghệ sĩ đường cảm lâm rưng rờ đất nước có một người cha nguyên là một nhạc sĩ, một cái tên sỏi nổi một thời... Đặng Đình Hưng. Nhưng tận đến hôm nay, rất ít ai biết rằng con người ấy đã âm thầm ném ba mươi năm đời mình vào một cuộc chơi kì lạ - cuộc đại thể nghiệm về cảm. Chỉ cảm. Cảm bằng da. Da của mắt - bần tay, vẽ cổ đòn - cổ đòn múc đồ thể nào thì tốt? - cổ đòn là củ phải toàn phần mới sinh năng lượng." Ôi đến bao giờ mới hết bị kích cú chết rồi mới được công nhận ???

Vâng! Câu hỏi ấy day dứt biết bao lòng người?

Praha, 5.1991

Hùng Sơn

Tặng Iveta Slana

* Về qua nghệ sĩ Đặng Thái Sơn đã xin tỵ nạn chính trị tại Nhật bản và sắp tới sẽ sang định cư tại Canada.

Vai đồng với anh...

Anh Cội thân mến!

Tôi là một phụ nữ Việt, lấy chồng ở lại Tiệp, đã có hai cháu. Một đang học lớp tám và một còn nhỏ. Mặc dù rất bận vì con nhỏ, và làm thêm ở nhà. Song tôi vẫn cố gắng viết vài dòng. Nhờ báo ĐD chuyên đến bạn qua mục "Bạn đọc viết" để nói thêm với bạn về truyện "Cái chén vàng"...

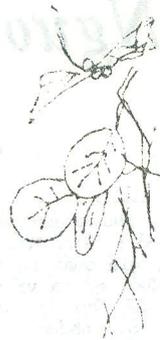
Đọc xong cô tích "Cái chén vàng" tôi cứ nghĩ là chắc bạn Cội có ông nội hiền nay đang làm ở chính phủ Việt nam. Vì bạn đã dùng lối văn, rồi cốt tích của bạn để khẳng định là các cụ già của chính phủ Việt nam, hiện nay đang chờ đợi lai con thuyên thật thông minh cấp bên bư âm no hạnh phúc. Tôi là phụ nữ với nhận thức thật khách quan về phía khoa học mà nói thì tuổi già các dây thần kinh thượng là mới mẻ không thể mình mãi được (trừ nhưng thiên tai). Và lại có nhiều kinh nghiệm như ông già trong truyện cốt tích "Cái chén vàng" thì cũng chỉ được mới làm cho cả vấn thôi! chứ trực tiếp năm quên sinh sống cho cả đất nước thì có ngày cũng mang về cho cháu con thôi! Ở Việt nam trẻ em năm tuổi đi chân trâu, phụ nữ những ngày có kinh, vẫn dầm mình xuống bùn cả ngày để cấy lúa! Bộ đội thêm thịt quả đào trộm con lợn chết chôn một ngày để lấy thịt ăn. Đó là những cái mà các cụ đang làm khổ con cháu đây anh Cội a! Con cháu như tôi không đủ kiên trì để chịu khổ cả đời đâu, phải tự tìm phương trời để sống.

Anh Cội thân mến!

Tôi đang sống ở Tiệp khắc, tôi hoàn toàn phản đối anh buộc tội Havel, là trẻ như vậy mà để Tiệp khắc đang giàu có trở nên nghèo khổ hơn. Nếu dân Tiệp nghe vậy, họ sẽ cười ồ nên đấy! Con gái tôi đang là học sinh, mà đọc đến câu ấy nó sùng cười ầm nên đấy! Anh không thấy ư? Tiệp khắc chỉ nổi tiếng trong phe XHCN thôi! Con bây giờ thì ông anh cả Liên xô đòi các em phải trả tiền bằng đôla Mỹ. Tuần trước tí vì mới đưa tin của đài BBC nói: "trước sự thay đổi của các nước Đông Âu thì Tiệp khắc và Hungari là hai nước ổn định nhất. Chủ không như Liên xô bánh mì không có mỡ ăn, Bungari thực phẩm phân phối, và Rumania lại còn đói nữa"...

... Cách đây hai mươi năm tiêu thuyết Liên xô: "Truyện thường ngày xảy ra ở huyện" đã làm xôn xao một thời anh cũng biết chứ? Một ông bí thư huyện đã xin từ chức, và giới thiệu một kỹ sư trẻ thay mình. Nhưng tiếc rằng, từ lời nói đến việc làm của nước Nga Xô viết cách nhau quá xa. Nên truyện vẫn là truyện, tiêu thuyết vẫn là tiêu thuyết mà thôi!...

Trích thư của Procházková.

mùa hè đất nước tôi

Tôi cảm thấy mùa hè của đất nước tôi
Động lại nói em nhiều quá
Cứ ánh mai tóc vàng nắng loá
Một vũng biêngbiếc xanh trong đáy mắt em nhìn

Đôi má em cứ chín với cây vườn
Nụ cười hé bung lên hoa phượng nở
Làn mi cong lềm dịu dàng nổi nhớ
Chiếc ô xòe che một khoảng trời riêng

Tôi nhớ mùa hè mỗi lúc nhớ em
Em đến với tôi sao sắc hế vẫn thiếu
Biết nói làm sao cho em đủ hiểu
Cái tiếng ve kêu nào nuốt đêm dài

Iveta thân mến của tôi ơi
Em hiểu sao những con ve tội nghiệp
Suốt cuộc đời với cái dạ dày lép kẹp
Cứ ca hoài hy vọng tương lai

Vậy sao em vẫn muốn cùng tôi
Về đất nước với mùa hè dư dôi
Phải chăng quá yêu em, tôi đã nhiều lần nói dối
Rằng nói ấy thiên đường, em vẫn một niềm tin.

Đầu hè 1991
Atakdale (Uh. Handistě)

Phản tin

Hoàng Chiên, Postfach 110359, Duisburg 11, 4100, tel.0203/423092, tìm cô Nguyễn Thị Lâm trước khi sang Tiệp nhà ở Lô đúc, là thợ điện, sang Tiệp tháng 4.88, ngành điện tử. Nếu có nhân được tin này hay người nào quen cô Lâm thì hãy liên lạc về địa chỉ trên. Xin cảm ơn.

★

Hoàng Quân, Ubyt. Bily dům, BENATKY 29471, tìm em là Hoàng Văn Cường, người Hà nội, sang Tiệp năm 1988, làm việc tại n/m sản xuất máy làm đường Noyé Mesto, có địa chỉ là Internat Stavostroj, Maleci 585, NOVE MESTO n/Metny 54901, đã chạy sang Tây Đức cuối năm 1990 cùng với vợ chưa cưới tên là Ngọc (quê Quảng Ninh, làm việc ở nhà máy dệt Broukov). Nếu em nhận được tin này hay người nào biết tin gì về em tôi thì xin hãy liên hệ tôi địa chỉ trên. Xin cảm ơn.

Người tạc tượng

● Truyện ngắn Trần Ngọc Tuấn

Cô phụ trách văn thư đưa cho tôi lá thư kèm theo câu nói: "Anh Tôn có thư này, ngày mai chắc giá sẽ tăng, giá quần sẽ tụt xuống". Tôi nghĩ người không hiểu đầu đuôi gì cả vì cả năm nay có bao giờ tôi có thư đâu, song để đáp lại câu đùa bỡ ngỡ, tôi hếch hếch: "chắc chắn rồi, nhưng chỉ khác các cô gái tự kẹp giá áo mình lên cao và tụt giá quần của mình xuống thấp. Có lẽ ở mặt véo vào tai tôi vớt vạt lại: "Đồ hư hỏng, chứ có vợ mà rảnh khiếp".

* *

N - ngày...tháng...năm 19...
Tôn, biết được máy đang công tác tại bộ, tao viết thư cho mày ngay, chủ nghĩa xiêu vẹo những tao tin mày vẫn đọc được, vì người mù như tao không thể nào viết thẳng hàng như người mắt sáng.

Hiện giờ tao đang ở quê, từ ngày cưới vợ đến giờ không đi đâu xa cả, mày tề lăm bạn bè vào sống ra chết với nhau bao kỷ niệm vui buồn mà ngày cưới tao mày lại không đến.

Đến tao đi, tao đang cần có một người bạn để chuyện trò. Đến nhé, tao chờ. Cả cái lớp bạn bè mình rồi ghé đại học, đi bộ đội giờ chỉ còn mấy gã thẳng thừng.

Rất mong gặp mày.

* *

Tình N - quê Linh là một vùng miền núi trung điệp nổi tiếng về khai thác đá quý, sạch xưa, có ghi... Từ vua Minh Mạng, Tự Đức, khi xây lăng tẩm cho mình, đã cử người ra khai thác đá quý cất lảng lẩm nơi nghỉ cuối cùng. Khi còn ở bộ đội, Linh kể với tôi về miền quê nơi anh sinh ra và lớn lên, về các loại đá quý mà theo con mắt chuyên môn của anh tạo dựng được những bức tượng nghệ thuật tuyệt vời, anh còn họa hình đại ngôn: giá như thuở trước, khi Tần Thủy Hoàng hoặc các vị vua Ai cập, xây lăng tẩm, kim tự tháp biết được quê tao có nhiều đá quý, chắc chắn họ sẽ sai quân, khiến tướng, báng rưng vọt bề qua đây mang đá về xây.

Trên đường về quê Linh ngắm nhìn những dãy núi chạy dài, uy nghi, cảm lạng, huyền bí, lạnh lùng, kỷ niệm trong tôi sống dậy..

Sứ đoàn trưởng đích thân xuống đơn vị gặp tôi và Linh. Tôi còn đang mãi nghe Hùng lý sự với chính trị viên:

- Đồng chí bảo tôi không chấp hành kỷ luật lao động là không đúng, không chịu cuộc đất tang gia, việc gì tôi phải cuộc, bỏ tôi tham gia kháng chiến chống Pháp, rồi chống Mỹ, tôi phải được "chống cuộc" nghỉ ngơi chứ. Sứ trưởng vào, mồm đời thoại kết thúc, khác hẳn với mọi lần sứ trưởng vui vẻ bắt tay tôi rồi hỏi hai đồng chí Linh đầu, tôi cần gặp hai đồng chí.

- Có tôi, Linh trả lời dứt khoát từ ngoài đi vào..

- Xin lỗi, tôi vừa đi tròng rêu về, ăn mặc không được gọn gàng làm thủ trưởng thông cảm.

- Không sao, không sao, lao động là phải thể, các cậu rất xứng đáng danh hiệu người tri thức XHCN, vừa lao động chân tay giỏi như giai cấp nông dân, vừa lao động trí óc, lại vừa là người lính mẫu mực, tác phong như vậy rất tốt, gần gũi với quần chúng, với ruộng đồng mới thấy quý từng tí phân rồi, từng hạt lúa, từng ngọn rau.

- Có việc thế này: quân đoàn ta vừa được tuyên dương, quân đoàn anh hùng, đã trưởng thành qua hai cuộc kháng chiến, à quên ba chứ. Hiện giờ đang làm nghĩa vụ quốc tế cao cả, Đảng ủy, ban tuyên huấn quân đoàn quyết định xây bức tượng của Chủ tịch Hồ Chí Minh trên đất bạn, phía bạn cũng mong muốn như vậy để kỷ niệm về tình chiến đấu đồng kết ba nước Đông Dương, bức tượng này có một ý nghĩa chính trị vô cùng quan trọng. Được biết, đồng chí Tôn là kỹ sư xây dựng, còn đồng chí Linh đã tốt nghiệp đại học khoa tạo hình, Đảng ủy, ban tuyên huấn quân đoàn chỉ thị xuống sứ đoàn ta và đích danh giao hai đồng chí vinh dự đó. Các đồng chí cần gì yêu cầu thẳng với quân đoàn trưởng, nguyên vật liệu, nhân công chúng ta không thiếu, đây cũng là nhiệm vụ, rất mong hai đồng chí hoàn thành tốt, xứng đáng với lòng tin của cấp trên, với mong muốn của phía bạn. Thế là hai thẳng chúng tôi thu xếp tư trang theo xe sứ trưởng lên thẳng quân đoàn, nhận nhiệm vụ mới.

Linh thức trắng đêm miệt mài phác thảo bức tượng Hồ Chủ tịch để chọn mẫu hình. Còn công việc tôi làm đơn giản hơn Linh, chỉ cần tạo được mặt bằng ổn định, xác định vị trí đặt tượng khi hoàn thành, nghiên cứu bố xung thêm một số chất phụ gia kết cấu, để gia tăng sức bền vật liệu chân tượng. Linh có lẽ là người khổ nhất, các phác thảo anh đưa lên Đảng ủy quân đoàn xét duyệt đều không được chấp nhận, mấy thủ trưởng tuyên huấn góp ý kiến:

- Đồng chí phải lựa hình ảnh đẹp nhất của người, giản dị, thông minh, nhân hậu, nhưng phải có tính dân tộc, chủ chủ nhưn vào bản thảo dân nước bạn để nhằm Hồ Chủ tịch với người khác lắm, đồng chí nghiên cứu kỹ rồi làm lại đưa lên chúng tôi duyệt, phải nhớ sau lưng Bác có cờ ba nước Đông Dương, bên cạnh có đài điện lực lưỡng vũ trang, có giai cấp tiên phong công nông nhệ. Hơn hai tháng trời rờ rờ cuối cùng Linh đã phác thảo mẫu tượng có đầy đủ yêu cầu của thủ trưởng tuyên huấn. Tượng đài Hồ Chí Minh bước vào giai đoạn khởi công. Công việc hoàn thành gần như mỹ mãn dưới bàn tay tuyệt vời của Linh, nhưng có ai học được chứ ngờ. Buổi sáng chủ nhật hôm ấy, Linh dậy rất sớm anh đi ngay ra hiện trường để sửa lại đôi chỗ chưa hoàn chỉnh. Một toán quân Pôn rút lượm sâu bắt nạt nổ hai loạt súng vào Liễu Đại Cảnh về tiếp ngay sau đó tiếng nổ hai trái M79 vang lên, khi mọi người vác súng chạy ra toán lính đã rút chạy, sáu chiến sĩ cảnh vệ hy sinh tại chỗ, còn Linh bị mảnh M79 bắn vào hai mắt, máu đầm đìa bề bề trên khuôn mặt anh..

Năm viện hơn bốn tháng trời, những cố gắng nhiệt tình của các bác sĩ không cứu được đôi mắt của anh, Linh bị mù vĩnh viễn, hơn đơn Linh ra viện tội nghẹn lại không biết nói gì, ôm chặt anh, tôi nghẹn lại.. Câu đầu tiên Linh nói với tôi: dù không nhìn thấy gì, song bản tay, trái tim khối óc nghệ sĩ nói mình vẫn đầy ắp, mình sẽ hoàn thành nốt bức tượng Hồ Chủ tịch. Anh lao vào công việc ngay, đôi tay xanh gầy, dẻo dục rất chuẩn xác. Ngày cắt băng khánh thành bức tượng thật trang nghiêm cảm động, quân đoàn trưởng đích danh gắn lên ngực Linh tấm huân chương quân công, đại diện phía bạn đích thân đánh tấm huân chương "Vĩ tinh hủ nghị giữa hai dân tộc"..

Nửa năm sau tôi chuyển ngành về bộ xây dựng, Linh về công tác tại tỉnh nhà trong có quan văn hóa, thỉnh thoảng mới thư từ với nhau. Cho đến hôm nay, sau khi nhận được thư anh, tôi quyết định nghỉ phép về quê thăm Linh, gặp lại anh với linh cảm cơ diệu gì không hay lắm đang đến với bạn mình.. Đường vào nhà anh ngập nghẽn đá sỏi, theo địa chỉ anh viết trong thư tôi tát vào quán nước đầu làng hỏi thăm nhà Linh. Cô gái bán hàng có gương mặt rất đẹp, hải hòa, cần đời, da trắng xanh đậm nét buồn kín đáo, ngồi khuất sau chiếc tủ con bầy này lơ lơ, bao thuốc, mấy chiếc chén uống nước đã xỉn sáng màu vàng nám chổng chổng trên mặt bàn, cạnh đấy chiếc điều cây hếch lên lơ lơ mắt đen ngòm như gọi mời, thách thức, cong cớn.

- Xin lỗi, chị lăm ổn chỉ giữ tôi nhà anh Linh, anh Hoàng Văn Linh ở chỗ nào, tôi phải nói thêm cả họ tên cho chắc chắn, vì tôi biết làng Linh chỉ có mình anh họ Hoàng, và cũng vì kinh nghiệm nên tôi hiểu các cô, các bà bán hàng quán nắm lý lịch mọi người tận gốc

ngon tướng đường với chức năng cán bộ tổ chức, chỉ khác cấp, bộ tổ chức được nhà nước trả lương, còn họ thì được khách hàng trả lãi.

- Anh hỏi chồng em, em là vợ anh Linh, cô gái tra lỗi mặt thoàng hiện một nét hồng ngượng ngùng, bên lên thường thấy ở các cô gái nông thôn. Tôi mừng rỡ:

- May quá, tôi là Tôn, bạn tư hữu còn ở bộ đội với chồng chị. Cô gái chống tay vào bàn.. Và điếu làm tôi ngạc nhiên khi cô quờ tay lấy đôi nạng gỗ đứng đây. Trối đi! Sao tao hoá bất công đến nỗi này, một chân cô gái cụt đến tận đầu gối, ống quần lụa đen bám đầy cỏ may lủng lảng theo nhịp đi của đôi nạng gỗ, gương mặt kia, đáng người kia, lẽ ra phải có đôi chân hoàn chỉnh, đôi chân nghệ sĩ vũ bale mới xứng đáng. Trấn tĩnh, tôi thăm trách mình để lộ cảm xúc ngạc nhiên qua khuôn mặt ngây ngô, cá thộn, của thằng đàn ông gần bốn mươi tuổi đầu chưa vợ, người có tật họ nhảy cam lăm, nếu mình không tinh tế họ sẽ nghĩ mình điều cốt, hoặc thường hại sẽ lăm: giờ tỉnh thế võ cũng. Vợ Linh đi vòng lại:

- Anh là anh Tôn phải không? Chồng em nhắc đến anh luôn, em sẽ đưa anh về, hôm nay em không bán hàng nữa, anh em mình về nhé.. À quên! Em chưa giới thiệu, em tên là Phúc.

.. Nghe bước chân tôi vào Linh nói ngay: Tôn không? Nghe bước chân mày tao nhận ra liền.
Tôi đưa lại: Ờm ừ và nhẹ nhàng lăm há?

- Nghe rất giống tiếng chân dê hay chân ngựa gì đấy..

Tôi ào đến ôm nó vào lòng, xiết chặt không cho nó nói nữa, tự nhiên nước mắt lại ứa ra..

- Mày khóc đó à! Hèn lăm, tao không nhìn thấy mày song bù lại tao nhìn bằng tai, bằng cam giác, qua đó tao thấu đáo được niềm vui nỗi buồn ở cuộc đời này.

Phúc, đôi mắt đỏ hoe, nhìn hai đứa chúng tôi rồi lặng lẽ đi xuống dưới nhà..

- Vấn lăm tượng chú? Tôi hỏi Linh.

- Nếu không làm nghệ thuật, giữ chỉ một ngày tao không thể sống nổi. Nhưng có điều.. Linh nhếch mép..

- Điều gì? Tôi cắt ngang lời nó.

- Hồi mới về địa phương tao nhận được rất nhiều đơn đặt hàng làm tượng Chủ tịch Hồ Chí Minh. Tao cứ mơ phỏng theo bức tượng ngày ở Campuchia mà làm, cũng đủ tiến tiêu, song mấy biết đây, nghệ thuật và khoa học cần phải có sáng tạo, thắng nghệ sĩ nào không biết sáng tạo chỉ làm theo thói quen cũ hủ, theo tao thì bỏ nghệ sĩ hoàn lộn thục cho thiên hạ còn hơn. Sau một thời gian nghiên ngầm tao tạc rất nhiều những bức tượng theo các Motyp thần thoại Hy Lạp, Kinh thánh, theo các điển tích điển cố dân gian, rất may vợ tao giúp tao rất nhiều, không có cô ấy có lẽ tao không thể nào làm được nghệ thuật.

- Mày gặp Phúc ở đâu? Yêu bao giờ, cưới nhanh thế, tình yêu sét đánh à?

Không phải sét đánh đâu, yếu tử tử thông thả, rồi dư đội, Phúc người làng tao học hết cấp hai thì bỏ học vì nhà neo người qua, hồi xây dựng lăng Bác, đá vung quê tao mấy biết rồi đứng đầu trong danh sách các loại đá gửi từ khắp các vùng đất nước. Trung ương phối hợp với tỉnh gặp rút tổ chức công trường khai thác đá qui mô lớn lăm, Phúc xin vào làm ở công trường được vài tháng thì bị tai nạn vì khi nó mìn phá đá, Phúc chạy về vì trí an toàn, không may có ấy vấp ngã, mìn nó đá ló, xuống, một tảng đá lán qua lăm đập một chân Phúc, cũng may là không chết, đưa vào bệnh viện đánh phá của cụt chân đến đầu gối. Hồi con gái Phúc đẹp nhất vung, khi việc không may xảy ra, cô ấy khóc suốt, song thời gian cũng lăm người ngoài đi. Tao chuyển về công tác ở tỉnh gặp Phúc bù đắp cho nhau cái mà mình thiếu thành ra vợ chồng tao sống rất hạnh phúc.

- Thế bấy giờ công việc thế nào?

- Tao thôi việc lâu rồi, và lại như tao đã nói không thể làm mãi một mẫu tượng theo đơn đặt hàng, như thế

sẽ thui chột khả năng sáng tạo và là hiệp đảm nghệ thuật, khác nhờ vào nghệ thuật.

Tiếng Phúc dịu dàng:

- Anh Linh nói chuyện ít thôi, đêm nay tha hồ tâm sự, anh xuống dưới nhà búng hộ em nằm cơm lên, ăn cơm đã. Không để cho Linh xuống nhà tôi xuống bếp bế hộ Phúc nằm cơm lên nhà trên. Ngồi lai rai với Linh, tôi biết Linh uống rượu vào loại nhất nhĩ sư đoàn, mặt anh tái xám lại, song nói năng vẫn rõ ràng, không luyên thuyên như các tay bóm rượu khác. Phúc đã dọn dẹp, đi vào buồng trong, nhường cho hai thằng tôi khoảng trống để trò chuyện.

- Thế này, Tôn à! Tao đang cần tiền, mày làm việc ở Hà Nội quen biết rộng, tao nhớ mấy việc này, tháng trước ông anh tao có qua đây, ông Mẫn, phó tiến sĩ xây dựng học ở Cu ba về, mày còn nhớ không?

- Có phải anh Mẫn được vinh dự tham gia xây dựng lăng Hồ Chủ tịch không?

- Đúng rồi, ông ấy phụ trách xây một đoạn cầu thang dài hai hay ba mét gì đấy trong lăng Bác mà.

- Ông Mẫn bảo gì với mày?

- Ông Mẫn nói: những bức tượng tao làm nếu mang ra được Hà Nội chào hàng là bán được giá lăm, Model thời thượng mà.

- Đâu cho tao xem.

Linh lôi ở ngậm giường ra chiếc hòm gỗ, tôi bật nắp nhìn vào quả là tri sáng tạo ở Linh mạnh mẽ quá sức tưởng tượng.. Những bức tượng anh đeo gọt bằng đá, từ các loại, từ cổ thiếu nữ quan họ, đến con voi, đến cả Thị Mầu lên chùa, thân về nữ.. nhiều nhất là dáng đắp các cô gái khóa thân ở đâu mọi tư thế, hoàn toàn không gọi đục, nó toát lên vẻ đẹp Thượng đế ban cho con người.

- Xem kỹ chưa? Linh hỏi..

- Được, sẽ bán được, tao sẽ mang mỗi thứ một mẫu về giao hàng cho mày, OK! Tao có nhận xét mày nên đi vào các thể loại này, tránh được lỗi mòn cũ là rất tốt, tao biết thay đổi cách viết, thay đổi một thân tượng là điều rất khó, song có ý chí mày sẽ bút lên được, song việc thứ nhất cần việc gì nữa không?

- Cần việc này nữa, vợ chồng tao muốn có một đứa con..

- Việc ấy lăm sao tao có thể giúp mày được..

- Mày bỏ cái thói cắt ngang lời người khác, để tao nói hết đã, mày có trách nhiệm đưa vợ tao ra Hà Nội khám bệnh, tao sợ cô ấy vô sinh, vì có thể do tác động mạnh của tai nạn hồi còn con gái.

- Tại sao không phải là mày?

- Thằng cháu vợ, nghe tao nói đây, tao có miễn cảm rất khó nói, nhưng tao tin đến 80 % ý mày thế nào? thẳng thắn cho tao nghe.

- Cũng OK.. Hai việc đó tao đủ khả năng.

- Thôi tạm chừa hết, hôm nay hai thằng ngủ với nhau để nhớ lại ngày trước được chưa? Sáng mai tiếp tục cái vớ.

Nằm bên Linh tôi không thể nào chợp mắt được, đêm ở vung rừng núi yên tĩnh, đôi lúc mới nghe tiếng vỗ cánh của bầy vạc ăn đêm, tiếng con dê men cỏ dốc gây te te, thỉnh thoảng tiếng con tắc kê lại đêm tuổi mình thông thả.. Tôi thiếp đi lúc nào không biết. Trong giấc mơ tôi thấy vợ Linh với đôi chân lấm lán đang đứng cạnh anh xem anh tạc tượng, bức tượng một nữ thần đội vương niệm trên đầu, ở tư thế bay lên với đôi cánh, dưới chân bức tượng xích xiềng đang bung ra. Đứng gần chị có một cô bé rất xinh, đôi mắt trong veo giống chị đang nhìn bố mỉm cười..

Bratislava 12-5-1991
Trần Ngọc Tuấn

Ngày tận thế

● Truyện ngắn N. N.

Đó là một ngày âm đạm nhất đời tôi. Giở đây, nhìn lại những gì đã qua tôi vẫn không thể tin rằng tất cả lại là sự thật. Không khí này lại là của tôi. Tôi có thể hít thở bao nhiêu tùy thích. Với tay lên, tôi có thể tóm ngay một túm lá và nếu muốn có thể nhai ngấu nghiến như một mớ xà-lách. Có cây, gió mát, mặt trời, chim chóc... mọi thứ vẫn quanh tôi dù tôi có chớp mắt đến một vạn lần. Không, không phải trong mơ. Và con người, con người mới đang yêu làm sao. Hạnh phúc tràn đầy trên mọi gương mặt... Ai cũng tử tế. Bạn bè tử tế. Gia đình tử tế. Xã hội tử tế. Hình như có một thế giới mới đã được sinh ra từ sau cái ngày tháng Năm khiếp đảm ấy. Vay mà mới chỉ có một năm, theo dương lịch.

Trời tháng Năm như đổ lửa. Người đông nghịt, xếp hàng rầm rập trước những trạm Xám hối. Tôi ngồi bệt xuống cỏ, đầu óc căng ra, mệt mỏi. Nguyễn Chương ngồi cạnh, hai mắt mở thao láo, trừng trừng về phía Kim Tử Tháp, miệng lầm bầm điều gì đó. Đã một tuần nay anh không ngủ... cùng với anh có tôi, và một trăm triệu người ở xứ sở này chờ đón một Kỳ ngày sinh của Faraon Nhiệt đới. Bây giờ không ai còn nhớ một Kỳ là bao nhiêu năm dương lịch nữa: mười năm, một trăm năm hay một nghìn năm? Những khái niệm thông thường về thời gian, ngày tháng đã bị đảo lộn.

Trước đó ba tuần, cuộc sống vẫn bình lặng. Người ta nhắc đến ngày đầy Kỳ của Faraon Nhiệt đới như nhắc đến trăng thủ bản rộn của cuộc sống ngày thường: xếp hàng mua nước mắm, mua con đi học, mua hoa tặng vợ... Nếu không có cái Kim Tử Tháp lù lù ra đó thì nhiều người quên rằng đã có một Faraon. Mọi chuyện bắt đầu bằng một bản tin ngắn đăng trên tờ Nhiệt đới Buổi Chiều: "... Trong khi chuẩn bị cho lễ kỷ niệm ngày đầy Kỳ, người ta đã tìm ra một bản di cáo của Faraon Nhiệt đới. Viện Nhân Dạng Học đã xác nhận bút tích của Ngài. Điều làm các nhà khoa học điên đảo là nội dung bản di cáo. Một số đoạn được xem như là không có logic khoa học." Từ lúc đó những cú telefon, điện tín được đánh liên tục đến Ủy ban chuẩn bị lễ, đến Chính phủ và Quốc hội, đòi phải công bố bản di cáo. Nhiều người kéo đến Kim Tử Tháp, xô đẩy chen lấn nhau. "Cứ như thế" chưa bao giờ họ trông thấy Lăng tâm của Faraon, hay số sáng hôm sau cả cái núi bê tông đã biến mất" - một nhân viên bạc vè Kim Tử Tháp than phiền như vậy trong buổi thời sự của Đài truyền hình trung ương.

Sáng hôm sau toàn văn bản di cáo có chụp cả bản gốc với bút tích của Faraon, để đề phòng mọi sự giả mạo, được công bố trên tất cả các nhật báo. Bản di cáo mở đầu: "... Ta sẽ trở về trong ngày đầy Kỳ. Hãy vòng tay đón ta như các người đã đưa tiễn ta trong vinh quang và nước mắt..." tiếp đó bản văn tiến dần một loạt các điểm báo trước sự hồi sinh của Ngài với ngày giờ địa điểm cụ thể. Máy giả đập xích lô truyền tay nhau xem và cười hô hô, dọa hạt bẻ hàng nước đang tái mét, lâm râm khấn, nói chung chả ai tin vào những điều huyền hoặc đó. Ở các quán nhậu có thêm đề tài để những tay bợm rượu cười hả hê. Ngoài đường những đứa bé chơi trò "Faraon Nhiệt đới" và hồi lao mớ miệng: "... Ta sẽ trở về trong ngày đầy Kỳ...". Nguyễn Chương trong bài "Thầy ma trở về" đăng trên Nhiệt đới Buổi Chiều nghi ngờ về tính chân thật của bản di cáo, bỗng gió báo rằng Ủy ban chuẩn bị lễ dựng chuyện để câu khách. Anh chàng còn kêu gọi mọi người phát đơn kiện ở Tòa án nhân dân. "Đi nhiên nếu những người trong Ủy ban chuẩn bị lễ dùng thủ chi có một cách giải thích duy nhất là trong những giờ phút cuối đời Faraon đã không còn đủ thông thái và viết những điều xàm bậy", đó là ý kiến của tôi được Nguyễn Chương trích dẫn trong bài báo của mình.

Ba ngày hôm sau, khi những gã xích lô vẫn cuỗi đũa và trẻ con chưa thôi chơi trò "Faraon Nhiệt đới" thì một người đàn ông say rượu giữa trưa nắng chang chang bị sét đánh chết trước Kim Tử Tháp. Người ta chưa kịp hoàn hồn thì buổi chiều một cơn sóng thần chạt tưng cò trong lịch sử quét sạch 22 làng chài ở ven biển. Nhiều ngày sau đó các xác chết vẫn trôi tập vào bờ. Vận nạn đã bắt đầu. Điều kinh khủng nhất là những tai nạn đó đã được mô tả chi tiết trong bản di cáo, phần "những điềm báo trước". Con người cũng lạ, mới hôm trước họ còn cuỗi đũa âm ỉ thì nay trong các quán nhậu chỉ còn nghe họ thảm thĩ, thụ thĩ. Những tay xích lô thời trước các bà hàng nước. Trẻ con không được phép ra đường. Đầu đó một vài bản thơ Faraon được dùng lại (nghe đầu thỏ còn sinh tiền, Ngài thích như thế)...

Một nhà báo nước ngoài viết rằng dân ta có óc thường mại tử trong máu. Tôi cho rằng nhân xét ấy xác đáng lắm. Chỉ vài ngày sau sự kiện đau lòng đó, khi cả nước đang trong cơn cuộc nạn thì những kẻ thân kinh vung vãng và được trang bị đầy đủ tư tưởng kinh tế thị trường đã ra tay. Bản di cáo được in ra hằng triệu bản, giá 75 xu. Người ta đổ xô đi mua, tranh giành nhau, có kẻ đã

phải mua lại với giá đắt gấp mười lần ở chợ trời. Ai cũng muốn có một bản làm bùa hộ mệnh. Có kẻ lo xa thuê trong người hai, ba bản. Sách báo kinh điển của Ngài hoặc về Ngài được tái bản ngay và bán chạy như thuở trước. Ngay tờ Nhiệt đới Buổi Chiều của Nguyễn Chương bản tôi cũng làm một cái quảng cáo ngay trang nhất: "Chú ý! Trong số này có phần phụ chương gồm ảnh Faraon Nhiệt đới nhiều màu, đủ cỡ dùng trong tất cả các dịp, dán lên tường, lồng kính thờ hay coi lên áo đều tiện...". Cũng có thể thời gian là một liều thuốc mạnh, cũng có thể mọi người đã an tâm khi trong mình đã có một lá bùa hộ mệnh... Ta sẽ trở về trong ngày đầy Kỳ...", khi trong nhà đã có một trang thờ nghi ngút khói hương (loại hương trầm 23 xu một que, giá mậu dịch), khi trong cặp lúc nào cũng kẻ kẻ quyền "Faraon và Đời", chỉ một tuần sau họ lại cuỗi nói. Nhiều kẻ trung quá nhỏ vụ này đã chề chèn ra trở, cuỗi đũa nham nhở và ăn nói trịnh thường. Những kẻ này chỉ ít lâu sau đã phải nếm mùi đau khổ cho những ngóng cuồng của mình, và không phải chỉ có họ. Nguyễn Chương trong bài viết "Những thầy ma trên núi" đã lật tẩy những dịch vụ này và cho rằng chỉ ngẫu nhiên mà mọi tai họa trùng với bản di cáo. "Lịch sử chép rằng Faraon là một thánh nhân, ông không thể trở về như vậy. Chỉ có quỷ sa tăng mới trở về trên mau xuống của Đông lai", Nguyễn Chương đã trích dẫn ý kiến của tôi trong bài báo của mình.

Những cuộc đời này sẽ đẹp gấp mười lần hơn nếu không có cái ngày hôm ấy. Suốt đời tôi nguyện rửa nó, và sẽ kẻ cho con cháu nghe để chúng tiếp tục nguyện rửa trong đời chúng. Đó là ngày Diên Bạo Trước Thủ Ba của Faraon trở thành sự thật. Đó ngày như Sáu ăn u, một tuần trước ngày đầy Kỳ, Chương bật của phong tôi mặt tái nhợt.

-Đã...? Tôi hỏi và thấy giọng mình run.

Nguyễn Chương khe gật đầu, đưa mắt về phía chiếc radio cá khố của tôi.

"... Trong không đầy 6 tiếng đồng hồ, dịch hạch đã tràn qua 3 tỉnh phía Nam và tiếp tục lan rộng. Các bệnh viện chật ních người. Nhiều người còn không kịp ra khỏi nhà. Khoảng 800 người đã thiệt mạng. Sau đây là lời kêu gọi của Tổng Thống..."

Bản tin được lập đi lập lại, chỉ thay đổi con số 800, 900, 1200... Trong số những người bị nạn nhiều người có đến hai bản di cáo trong mình. Bây giờ thì rõ rồi. Faraon sẽ trở về... Một số người phát điên, xô tan quân áo, la hét ngoài đường. Tất cả những ai chưa mất trí thì yên lặng. Không ai nói với ai một lời. Vận nạn này đến với từng người, từng người một, tất tần tât. Nguyễn Chương ôm đầu, mắt nhắm nghiền... Phải, Ngài sẽ trở về. Và những ai từng hôn lạo với Ngài có lý do mà dè chừng. Tôi chợt nghĩ đến những bài viết danh tiếng của Nguyễn Chương trên Nhiệt đới Buổi Chiều với những lời trích dẫn của tôi, đến những việc tại loại như xin chữ ký dân chúng cho đề nghị thay tượng Faraon trong thành phố bằng tượng các danh nhân hay các phụ nữ có thân hình bốc lửa. Những việc như thế có hàng trăm! Và như một người bạn chí tình, tôi không bao giờ để nó có đơn trong mọi việc...

Người ta bỗng rùng rùng sợ hãi xuống đường về phía Kim Tự Tháp. Chuyện gì thế? Chẳng cũng ngỡ ngàng như tôi. Thì cứ đi đi..."

Không biết từ bao giờ người ta xếp hàng dài dằng dặc vào Lăng tẩm Faraon. Lâu rồi không ai còn vào đây nữa, rêu phong đã phủ dày, vậy mà chỉ trong thoáng chốc người trước kẻ sau cứ như lá sắp mùa được thổi gì bèo bở lấm. Phía trước là các thành viên của Chính phủ, các Ủy viên trung ương, rồi đến Quốc hội, các tỉnh trưởng, thị trưởng, các tướng lĩnh quân đội... Dân thường xếp mãi sau cùng. Tôi lỗi Chàng vào hàng thì một ông đang sau gờ nhẹ vào vai giọng đầy thường cảm:

- Lạy Faraon của tôi! Nay cậu đừng có đại. Faraon vĩ đại ngày xưa rất ghét sự chen hàng. Phải trật tự. Hãy nghĩ đến bản thân. Bạn đi xem hội chứ không phải đi mua thịt!

À, ra vậy. Chúng tôi buồn bã bước ra. Chả ăn cái giải gì. Nếu Faraon có, ăn xa thì Chàng với tôi cũng chẳng bớt bằng. Hàng chẳng tiến được là bao. Người ta bảo Tổng thống đã vào cách đây 5 tiếng nhưng chưa thấy ra. Cái đã này đến phiên Quốc hội thì Faraon sống đây mất, nên một nghị quyết được Quốc hội thông qua chấp thuận với 100% phiếu thuận qui định về thời gian xem hội của từng người. Tôi thấy mấy ông Ủy viên trung ương viết với mọi thứ vào giấy, chắc để tiết kiệm thời gian khi tới lượt. Nhưng dân chúng đã phát huy tinh thần làm chủ của mình. Một, hai, năm, rồi một chục, vài chục bàn hương án được dựng lên quay mặt về phía Kim Tự Tháp. Hương, đèn được thấp lên. Các kiểu tượng Faraon được mang đến, có cái vẫn còn đầy mạng nhện chưa kịp lao chùi đặt ngồi chễm chệ trước các thân dân. Lập tức vài chục hàng mới rỗng rần xuất hiện. Tôi để ý và thấy ai cũng mang đầy người những gì có liên quan đến Faraon, Nhiệt Đới, các thứ huy hiệu có hình Faraon, những tấm huân chương, bằng khen của bố mẹ ông bà thời đó. Có ông lão tóc bạc phơ cái trên ngực búp măng non với đồng chủ "nhị đồng Faraon". Một toán đai biểu của nhân dân (gồm những người đứng đầu hàng mỗi bàn hương án) được cử đến hàng chính (hàng vào Lăng) gặp Quốc hội. Họ đòi Quốc hội thông qua một dự luật công nhận sự bình đẳng giữa việc xem hội bên các bàn hương án với xem hội trong Lăng. Dự luật được thông qua, nhưng hàng chính vẫn rất dài, dài lắm, gặp nhiều lần hàng phụ. Chàng buồn rầu, lắc đầu: "Dân ta thích chơi đồ xịn, phải thứ thiệt, original!"

...Một tuần đã trôi qua. Tôi không nhớ mình đã ăn hay chộp mất lần cuối vào lúc nào nữa. Tôi có về nhà hay vẫn ngồi lì ở đây từ lúc ấy? Bây giờ tôi không thể nhớ. Hôm nay là một ngày trọng đại. Ngày hội sinh của Faraon. Ngày tận thế của tôi. Sự chờ đợi làm tôi mệt mỏi. Tôi đã mong cho đến thật mau cái ngày kinh hoàng này. Những sáng nay trời thật đẹp, và khi nghe cả tiếng chim hót, tôi bỗng đứng thấy rằng sống ở trên đời quá không phải là một điều tồi. Thiên hạ vẫn sắp hàng, từng bước, từng bước một nhích đến các án thờ nghi ngút khói hương. Một người đàn ông mệt nhọc ngồi xuống bên cạnh, tôi nhận ra ông lão có cái phù hiệu nhị đồng.

- Bác đã xem hội được chưa?

- Ba lượt. Nhưng tôi e vẫn chưa đủ. Càng nghĩ càng thấy mình nhiều tội. Tôi cứ mọc lên như nấm. Biết thế này chết quách chớ xong. Số là ngày trước tôi có làm báo...

Nhiều kẻ đang sắp hàng nhảy long cong ra múa hát. Chẳng ai quan tâm đến những kẻ phát rồ ấy. Ai này lo phần mình.

Từ hai ngày này các hệ thống truyền hình và truyền thanh đã hoàn tất và trên khắp mọi miền đất nước người ta có thể chứng kiến trực tiếp buổi hội sinh của Faraon. Người ta cũng biết rằng tới sáng nay tóc Ngai đã dài thêm một phân rưỡi, da để đã trở nên hồng hào. Không còn gì có thể nghi ngờ nữa. Đúng Ngọ, Ngai sẽ hát hội ba tiếng và ngồi đây, như theo bạn đi cao. Đoàn người vẫn tiến. Ai cũng có một cái "thây ma trên túi", tôi đau khổ nghĩ đến cái kiểu vì von tai hại của Nguyễn Chàng. Còn năm phút nữa...

Tiếng hát hồi dần dứt, trầm ấm vang lên có tác dụng như một quả bom tạ. Nhiều người đang sắp hàng ngã quỵ như trúng đạn. Nguyễn Chàng ôm mặt khóc nức nở. Ông lão

cạnh tôi thở khò khè, ngất quàng... Đến tiếng hát hồi thứ hai, mọi người chạy toan loạn, la hét. Mắt tôi tối xám. Trong cái khoảng khắc ấy tôi thấy rõ người đàn ông bị sét đánh cháy đen đùi, trần sau thân, bệnh dịch hạch, những bài viết của Chàng và sau cùng là cuộc đời tôi. Còn trẻ quá, chưa đến ba mươi! Tôi nhớ rằng trước khi ngất đi, tôi oán hận Chàng ghê gớm...

...- Dậy, dậy đi này! Tôi mở mắt và nhận ra Chàng đang cúi, cúi như điên. Tôi chớp mắt vài lần để chắc chắn rằng mình không nhầm. Thằng Chàng! Trời đi ở thế giới nào tôi cũng gặp nó. Tôi nhận ra trời đã về chiều và quan tôi la liệt người nằm. Trước mắt, Kim Tự Tháp lố lố. Sống, cha đi tôi vẫn sống! Chàng hồn hơ!

- Ngai đã hát hồi ba lần nhưng đã không ngồi đây! Năm i xi xi như cũ. Mấy hiểu không, lần đầu tiên bạn đi cao bị sai! Chao ôi cuộc đời sao mà tu' tề!

Cuối cùng tất cả đã hồi tỉnh. Một ủy ban nghiên cứu Faraon được thành lập cấp tốc để xem xét sự tình. Chúng tôi ngồi yên như vậy suốt mười ba tiếng đồng hồ cho đến khi một bản thông báo được đánh đi trên tất cả các phương tiện thông tin:

"...Qua các khám nghiệm tỉ mỉ người ta không thấy bất cứ một xét nào trên cơ thể Faraon. Tuy nhiên những quan sát bằng X-quang đã không tìm thấy tim của Ngai. Hiện nay không ai giải thích được điều này. Có những dấu hiệu mới chứng tỏ tóc đã ngừng mọc, hồng cầu giảm."

Chưa bao giờ tôi thấy người ta hạnh phúc như vậy. Gã xích lô ôm hôn chúi chít bà hàng nước, ông lão "nhị đồng" cười nắc nẻ...

Tổ Nhiệt Đới Buổi Chiều tặng một bài dài của Nguyễn Chàng tường thuật cuộc khám nghiệm. "Chỉ có một cách giải thích duy nhất là thời của Faraon người ta sống không cần tim. Ông đã không thể trở về trong cái thế giới mà mỗi người cần có một trái tim của riêng mình", đó là ý kiến của tôi, được Nguyễn Chàng trích dẫn trong bài viết của mình.

Với nhiều người ngày hôm ấy đã bắt đầu cuộc đời mới của họ. Nguyễn Chàng đang vận động xin chữ ký để Quốc hội thông qua một hệ thống lịch mới: lịch Faraon, bắt đầu từ cái ngày đang nguyên rủa ấy.

Hôm nay tôi đến với Chàng. Hấn lúi cúi chuẩn bị mọi thứ cho năm mới: năm Faraon và sinh nhật đầu tiên của mình. Thằng bạn với mái tóc mọc tiêu kháng kháng quyết rằng đã được sinh ra đúng ngày hôm ấy. Tôi cũng gặp lại ông lão "nhị đồng" ở đó. Ông cười đến hậu, chìa tay cho tôi bắt:

- Cậu biết không, thằng cháu nhà tôi làm trong ủy ban nghiên cứu Faraon bảo rằng người ta cũng không tìm ra não của Faraon bằng X-quang, cậu bảo có la không chứ?

Praha, ngày 19.5.1991

N. N.

BÁO MỚI

" Nejlépe jsi prodal, co jsi daroval dobrému příteli " - Đó là câu tục ngữ trên trang đầu tờ báo tình bạn (přátelství) của câu lạc bộ Việt - Tiệp. Nếu không có buổi hội thảo Plzeň thì ít ai biết được rằng ở Tiệpkhắc hiện nay có khoảng 2000 hồ người Việt (trong đó phần lớn là những gia đình Việt-Tiệp). Tờ báo ra một nửa tiếng Tiệp, một nửa tiếng Việt, được trình bày trên khổ A4 với nội dung phản ánh sinh hoạt của câu lạc bộ, ngoài ra còn có những trang về văn hóa, nghệ thuật phong phú (đặc biệt về văn hóa Việt Nam). Mọi liên lạc của tờ báo xin gửi về địa chỉ!

RNDr. Pavel Smrž

Jablonecká 23a

46001 LIBEREC 1

Tel. 21798

Sự tích ngọn tháp Babilon

Ngày xưa, lâu lắm rồi, chẳng còn ai còn nhớ rõ câu chuyện xảy ra như thế nào. Nhưng truyền thuyết kể rằng thời đó loài người dưới trần có chung một ngôn ngữ và tất cả mọi người đều hiểu nhau. Và loài người rất muốn có chung một cái gì đó làm kỷ niệm về bản thân và nó luôn sống mãi với thời gian và mọi thử thách.

- Chúng ta hãy tập trung nhau lại và cùng nhau xây một ngọn tháp - một người nói.

Tất cả đều mừng rỡ và hưởng ứng.

- Đúng rồi, chúng ta sẽ xây tháp. Chúng ta sẽ xây một ngọn tháp cao đến tận trời xanh.

Rồi một ngọn núi cao được chọn ra. Công việc mới tập nập làm sao! Người thì trộn vữa, người thì nện gạch, người khác nung gạch, lại có người lo chở gạch lên núi. Con ở trên núi cao, người ta đón nhận gạch và xây ngọn tháp.

Tất cả đều làm việc, tất cả đều vui, tất cả cùng ca hát.

Ngọn tháp được xây không phải một năm, không phải hai năm. Riêng gạch cho tháp đã cần đến 35 triệu viên. Lại còn phải xây nhà cho bản thân để có chỗ nghỉ ngơi sau giờ làm việc, lại phải con lo trồng cây quanh nhà để lũ chim có chỗ lủi lo ca hát chứ! Thế là cả một thành phố đã mọc nơi chân núi mà trên đó ngọn tháp đang vươn lên - thành phố Babilon.

Trên đỉnh núi cao kia, ngọn tháp lộng lẫy ngày một cao thêm, từng tầng, từng tầng một: ở tầng dưới rộng, càng lên cao càng hẹp lại. Và mỗi tầng lại mang một màu riêng, nao đen, nao vàng, nao đỏ, nao xanh, rồi trắng, rồi cam ... Tầng cao nhất người ta định dùng màu xanh - để giống màu trời, con mai sẽ bằng vàng - để giống màu như mặt trời - lấp lánh, lấp lánh.

Ngọn tháp còn chút nữa sẽ được hoàn thành. Nhưng người thợ sơn đang nhúng chổi vào xô hòa màu xanh. Những người thợ rèn đang lo đục vàng làm mai. Nhưng kia, Chúa Trời đã không nài lòng với những dự định này. Người không muốn cho loài người vươn tới tận trời xanh!

- "Thế đấy, họ đã thông thái tới mức xây được ngọn tháp của mình. Do là bởi vì họ có chung một ngôn ngữ, ai cũng có thể hiểu người khác. Và họ đã thông nhất được với nhau!"

Và Chúa Trời đã phái xuống trần một trận bão thật khủng khiếp. Trong lúc bạo hoành hành, các cơn gió mạnh đi hết vốn từ ngữ mà loài người vẫn quen dùng. Chẳng mấy chốc bão ngưng. Người ta lại bắt tay vào việc. Họ vẫn chưa biết cái gì đang đợi họ. Thợ lợp mai, thợ đục vàng, thợ rèn cho mau nhưng những người thợ chẳng hiểu gì cả. Trong thành Babilon người ta chẳng hiểu được nhau nữa rồi!

Thợ sơn kêu lên: "Hết sơn rồi!" thì lại thành No more paint. Tôi chẳng hiểu gì cả - người khác nói - nhưng lại thành: Je n'ai come prompto khắp Babilon vang lên những từ mà chẳng ai có thể hiểu cả. Thế là công việc đành bỏ đó. Người người lang thang đi tìm người hiểu mình. Cuối cùng cứ từng nhóm, từng nhóm tụ tập với nhau: đó là những người có tiếng nói giống nhau. Rồi từ chỗ một dân tộc hình thành biết bao nhiêu dân tộc khác nhau. Loài người bắt đầu tan vỡ khắp mọi miền. Rồi dân tộc về một nơi, xây thành phố của mình. Ngọn tháp còn lại ngay một mai một đi, ngay một hoang tàn hơn...

Nhưng người ta còn nói rằng, đến tận bây giờ ở tất cả mọi thành phố đều có thể thấy những mảnh vụn vỡ mà ngày nào đã dùng để xây ngọn tháp Babilon. Nhiều người đã mang chúng đi để kỷ niệm cái thời lúc loài người còn đồng cam với nhau.

Và đến tận bây giờ, bằng mọi thứ tiếng trên đời, người ta vẫn còn kể cho nhau nghe sự tích về ngọn tháp Babilon đó đây.

HẠT MÍT (Liên xô)
dịch từ Babilonskaya Bashnya
i Brugye Bibleiskye Predanya

phố xưa

Dù đã đi xa, khắp bốn phương trời
Lông băng khuôn vẫn nhớ về phố cũ
Nơi ấy in chiều sâu quá khứ
Giữa bộn bề, ngày tháng trôi đưa...

Buổi chiều nay về lại góc phố xưa
Trên bờ dề anh nhớ hăng đũa củ
Đọc triền sông hết mùa nước phủ
Ngó bạt ngàn, xanh ngắt với đồng dâu.

Tất cả trở về như chẳng xa lâu
Những mùa hạ rợp trời hoa phượng đỏ
Cho hun hút những đường phố nhỏ
Áo tím em in mãi trời chiều.

Giơ vi vu thổi những cánh diều
Vỗ tứ mã trên trời cao lộng gió
Đề nhớ những những khoảng trời bỏ ngõ
In mãi hình góc phố thân thương.

Đờn nát rồi, tất cả những phố phường
Thành cổ xưa gió mọc meo, xiêu vẹo
Thương con nước sông đang mùa nắng ả
Đâu có còn ngõ ngát với đồng dâu.

Anh trở về mà như ở nơi đâu
Không còn phố, chẳng còn màu áo tím
Em ơi mùa xuân đang đợi chiến
Biết em xưa còn có nhớ đường về...

Thương vô cùng trong nỗi nhớ say mê
Thời gian cứ đi, mỗi tình đầu ở lại
Em à, góc phố xưa cũ mai
Trong chúng ta, cho dù nếu mai này...

Prostejov, tháng 4.1991
Ngô Hà

• trang cười

Cái vạ miệng

- Đốt nát thẻ mã làm tới bộ trưởng?
- Cái quái gì. "Cớ đến tay, ai người ấy phật", cha ông đã dạy rồi.
- Nhưng cha ông đâu hiểu được hôm nay. Cớ đến tay thẳng điện, nó phật lung tung chỉ khổ dân.

Chủ nghĩa "hai ông râu"

Đại hội Đảng bộ của một xã ngoại thành Hà nội. Bí thư Đảng bộ tuyên bố:

- Dù cho XHCN ở Đông Âu có ngã nghiêng, xiêu vẹo, đổ' keng thì như thợ đồng chí Lê Đức Thọ viết, nó chỉ như đám mây đen kéo qua. Tôi cho là có mùa đi nữa thì đã sao. "Hết mùa là hừng nắng lên thôi".

Có tiếng rì rầm phía cuối hội trường: mưa mãi phải nắng, nắng mãi thì lại mong mưa. Không mưa thì cũng chết.

- Gì hả? - Bí thư già nhưng tai còn tốt - sao các đồng chí bán ngang. Chúng ta kiên quyết tiến lên XHCN, con đường mà hai ông (bí thư già tai), hai ông gi' nhì; gỏi, tên Tây khó đọc qua.

- Hai ông mã chúng ta vẫn treo ảnh đấy này: ông râu xồm liên tục và ông đầu trọc râu nhọn.

Cả hội trường cười sáng khoái.
Dẫn chủ thật, tử do thật vì mấy khi đại hội Đảng bộ mã được cười.

Nguyễn Công Trứ là ai?

Trưởng ban quản lý đi công tác cơ sở' Đảng nhận nhét thi nghe phong bên cơ tiếng ngâm:

"Nghĩ đời mã chán cho đời
Tải tình cho lắm, cho trời đất ghen..."

Và ông hỏi:
- Họ đọc thơ ai mà bi quan thế, không có khi thế cách mạng gì cả.

- Dạ, thơ của Nguyễn Công Trứ' a!

- Nguyễn Công Trứ' là câu nào, làm gì và ở đời, vũng của ai?

- Nguyễn Công Trứ' chết lâu rồi, chú!

- Chết sao không thấy báo cho ban quản lý?

Ông dờ mắt. Ông giần. Mã giần là phải. Nguyễn Công Trứ' chết mã họ không báo cho ông thì bậy quá, chúng nó chẳng coi ông ra cái đêch gì. Được, chớ' đấy, ông có quyền, và ông sẽ hãnh. Ông làm nhảm một mình:

- Mắt toi một đợt củ' người về nước "công tác"*

* Mỗi khi có công nhân chết, các ban quản lý ở các nước, Đông Âu thường cử' người mang tro thi hài về nước. Mỗi chuyến đi mang được nhiều hàng hoá lắm, mã lại an toàn. Hải quan không bao giờ khám hàng của người chết.

Hãy tin đây tớ'

Tôi có thể kể ra hàng trăm câu chuyện "hài" kiểu như trên. Nghe những chuyện như vậy, các bạn có vẻ "bi" lắm à? Thế thì không được! Giai cấp công nhân là đội ngũ tiên phong của cách mạng. Vì sứ mệnh "lịch sử" ấy, chúng ta phải lạc quan. Lạc quan cho nên tin tưởng. Tin tưởng là phải lắm.

Với đối ngữ "cán bộ đây tớ'" như thế (các bạn phải hiểu, đây tớ' thì làm gì có nhiều năng lực mã đời hoi!!!) chắc chắn chúng ta sẽ xây dựng thành công XHCN ở Việt nam.

Mã vui thật, hãy giờ đang ở thời kỳ "quá độ" rồi (chỉ tiếc rằng thời kỳ này nó lờ mờ quá, không biết dài chừng bao lâu? Nếu ai chỉ' ra hộ thì tốt).

Có người mong ước Các Mác hay V. I. Lênin sống lại mã chỉ' ra, và họa chẳng chỉ' hai cụ là biết được. Khổ nỗi hai cụ lại sang thế giới bên kia rồi. Mã đã sang bên ấy, thì ai đại gi' mã quan tâm tới mặt đất này - nói cuộc sống ngắn ngủi và tạm bợ.

Hãy là...
Cứ' dành chịu khổ mã chớ' đời. Mắc cho "đây tớ'" giắt đi. Phải lượn tâm niệm một điều: để' có đủ' dũng khí tiến lên, bạn hãy nhắm mắt và bịt tai lại.

Kìa kìa, XHCN chỉ' ở ngoài tâm tay với một chút thôi.

Nguyễn La Tư' (Bunqari)

DIỄN ĐÀN SỐ 20/91

"... Mình chưa muốn gửi mấy bài viết có vẻ "nghiêm túc" vì có lẽ cần phải "gọt dũa" thêm nên thủ này mình xin gửi mấy chuyện vui, (liệu có vui không nhỉ) mà mình suu tâm được. Cũng muốn bắt chiếc anh Tiểu Sơn - Balan một chút. Cuối lên để mở đi cái e dè ban đầu, cuối lên tiếp thêm ngọn lửa lạc quan và hy vọng về một ngày mai tươi sáng hơn cho quê hương, dân tộc Việt nam..."

Bảo Châm

Chúc ... nhảm !!!

Tổng bí thư bận lắm, mọi văn kiện giấy tờ đều do trợ lý soạn thảo, sắp xếp giùm, ông cứ việc đọc thôi. Một hôm đến thăm tỉnh X, ông hào hứng đọc: "Được như ngày hôm nay là do toàn dân một lòng một dạ dưới sự lãnh đạo thiên tài của Đảng. Tôi tin rằng trong tương lai tỉnh ta còn đạt được nhiều kết quả hơn nữa..." Trợ lý hốt hoảng thì thầm: "Thưa anh...nhảm rồi. Hôm nay ta đến thăm tỉnh chịu ... hậu quả cơn bão số 3 nặng nề nhất... đấy ạ!!!"

N.V.L

Nói và làm như... vua mãi, cũng chán nên L thụ' vi hành một chuyến vào quân chủng. Qua một nhà thấy bà ru con:

- À đi... Có đời thì ngủ mã mớ
- Đứng đại nghe Nó Vấn Lũã con đi...
- Bực mình L đơm qua nhà khác thấy một ông đánh con:
- Lấn sau mã Nổi Vấn Loã thì ông gi' liết...
- Hoàng hôn, L chạy xô ra đường, bị một thằng đi Cup tông ngã ngổ ra. Thang mắt đây còn nhại nhại:
- Cớ' đến không, Nói Vấn Lũã ra thế ha, ha...

Bảo Châm (Đức)

Tình quan họ

Nhớ ngày con tới với Chứa

Tôi sinh ra ở đất này
Vội câu quan họ, dễ say lòng người
Mã sao nghèo thế quê ơi!
Nửa đời vẫn nhớ một thời trẻ thơ.

Cánh diều với những mộng mơ.
Chít chiu, ngang dọc ruộng bờ cỏ xanh
Hoảng hôn tím. Ngọn gió lạnh
Lưng trâu miệng hát, đã thành lời đầu

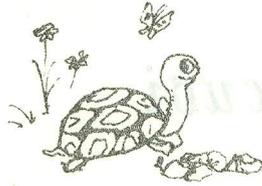
Cuộc đời riêng; những nỗi đau
Con câu nguyệt Chứa - điệu sâu - hãnh trang
Đêm xanh ngày để nắng vàng
Chẳng quên đang dở, Lỡ' lãng chia hai

Mới hoảng hôn đã ban mai
Ngày như gang tấc có dài lắm đâu
Ước gì cho ở mai sau
Người cùng người - sống với nhau, trọn tình

Cây đa, bên nước, sân đình
Để em lại hát "trúc xinh" ngọt ngào
Bồi xa, nên nhớ nỗi nao
Muôn về thăm lại ngày nào, quê ơi!

Sofia, tháng 5.1991
Nguyễn Vương Việt

Hộp thư bạn đọc

Hà Quỳnh phụ trách

- Nguyễn Trọng Hùng, Bratislava.

" Mẹ em đau, cha em đau và dân tộc em đau?
Đau xót quá! Ta nghe tim nhức nhối.
Càng nhức nhối càng thêm thù những kẻ
Đày dân tộc xuống bùn đen cùng khổ..."

Weinfelden 21h30 6.5.91.

Viết sau lúc xem bộ phim tài liệu về những thuyền nhân VN chạy trốn bị bọn cướp biển hành hạ. Tôi đã khóc. Khóc cho một kiếp đời u buồn của một dân tộc bất hạnh. Khóc nãi cho những con người sinh nhằm dân tộc - khóc cho cả riêng mình nữa.

* Xin cảm ơn anh đã gửi bài thơ, nhờ anh chuyển lời hỏi thăm của chúng tôi tới chị và mong anh chị tiếp tục cộng tác với ĐĐ. Thân!

- Lê Nhị Hà, Đức.

" Mình từ lâu cũng có những tâm sự, những nung nấu muốn giải bày với ĐĐ hay nói đúng hơn là với những bạn trẻ khác... muốn nói to lên những suy nghĩ của mình, muốn tranh luận với những bạn khác về ước vọng của thế hệ trẻ chúng mình... muốn và muốn... Như giải đúng chỗ ngựa khi mục cùng bạn đọc số trước ĐĐ đã động viên mọi người viết..."

* Đề có một nước VN xứng đáng, chúng ta cần phải có thêm nhiều người đang "muôn" như bạn nữa. Hãy giữ liên lạc với chúng tôi. Chúng ta có thể trao đổi với nhau nhiều. Xin cảm ơn về những chuyện cười, đã đáng số này để mọi người cùng thưởng thức.

- Thạch Thảo, Praha.

* Tiêu phẩm của anh vì lý do kỹ thuật nên chưa đăng số này. Mong anh phát huy tiếp. Còn về lo lắng của anh thì xin anh yên tâm: ĐĐ chỉ "bất chợt" cai hay chứ ít khi xai cái đo của người khác, tuy nhiên cũng xin anh địa chỉ liên lạc, nếu được phép, để có cái đúng lúc cần.

- Sơn Hà, Chomutov.

* Nhận được thư bạn mà tưởng thu anh Nguyễn Ngọc Kỳ ngày xưa (đi học viết bằng chân). Chúc bạn mau lành.

- DAT, Jablonec.

* Rất vui khi nhận được sự ủng hộ của bạn, mong có sự cộng tác lâu dài. Thân mến.

- Trần Minh Cử, Mladá Boleslav

* Đã nhận được thư anh và chuyển lời hỏi của anh tới Trần Hồng Hà. Mong anh gắng đợi.

- Hoàng Yên, Hungari.

* Sẽ gửi báo cho Hoàng Yên. Còn vấn đề ứng hộ thì ĐĐ không có đảm chế một thứ gì cả. Tuy tâm bạn đọc, ít còn hơn không mà! Xin cảm ơn trước.

- Bùi Đức Sơn, Detva

* Xin thành thật chia buồn cùng anh. Thôi, các cụ đã dạy "của đi thay người". Mong anh trở về mạnh giỏi, cho gửi lời chào tới quê hương yêu dấu!

- Liên Prochazková, Bedřichov.

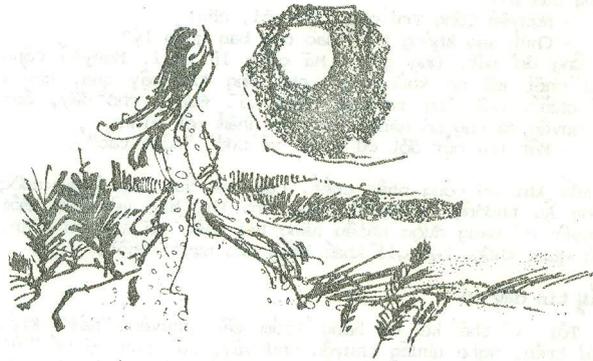
* Thư chị gửi bạn Cội, vì lý do kỹ thuật nên không đi được cả bài, chỉ trích một đoạn, mong chị thông cảm, sẽ chuyển nguyên văn bức thư cho bạn Cội. Sẽ có thư riêng tới chị và Minh Đức. Cho ĐĐ gửi lời hỏi thăm tới đức phu quân và cháu nhỏ.

- Phạm Minh Hoàng, Đức.

* Kiên nghị của anh, vì khuôn khổ tờ báo có hạn nên chúng tôi không thể đăng trong số báo này, mong anh thông cảm. Chúng tôi sẽ chuyển bạn kiến nghị tới địa chỉ cần chuyển.

- Lâm Bảo Ngọc, Đức.

* ĐĐ sẽ gửi báo cho bạn. Về vấn đề hai vợ, bạn có thể giúp ĐĐ bằng cách dịch các tuần báo tiếng Đức những bài về KT, chính trị mà bạn cảm thấy hay, nhất là tư tạp chí Spiegel. ĐĐ rất thiếu cộng tác viên tại Đức. Còn về tài chính, vì ĐĐ không bán nên không có gia, bạn có thể ủng hộ qua Konto hoặc bằng thư đến địa chỉ ĐĐ. Xin cảm ơn nhiều. (Số Konto ở trang đầu)

CHÚ Ý: DIỄN ĐÀN ĐÃ THAY ĐỔI ĐỊA CHỈ

from to

Lê Thanh Nhân

Semizdat Diễn Đàn

RESPECT - BORZANOVA 7

11 000 Praha 1